

AD

NOTAM

Č A S O P I S Č E S K É H O N O T Á Ř S T V Í

Z OBSAHU:

Články

Lenka Holíková: Spolužijící osoba jako dědic

Martina Daduová, Ondřej Horák:
Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace

Filip Plašil: Volná čtvrtina podle
§ 1585 NOZ a povinný díl

Judikatura

**Stanovisko občanskoprávního a obchodního
kolegia Nejvyššího soudu k některým otázkám
zápisů obchodních korporací do obchodního
rejstříku**

Rozhovor

**Michal Bobek, první český generální advokát
u Soudního dvora Evropské unie**

Aktuálně

**Právníkem roku 2015 v kategorii
občanské právo se stal JUDr. Roman Fiala**

Jistota a profesionalita ověřená časem

Kooperativa – stabilní pojišťovna založená před více jak 20 lety jako první komerční pojišťovna v tehdejším Československu. Až čas ověřil, že naše sázka na pojištění byla dobrou volbou. Během uplynulých let jsme se stali jednou z nejvýznamnějších pojišťoven v České republice, která poskytuje kompletní portfolio pojistných produktů. Vedle speciálních produktů pro notáře:

- **pojištění profesní odpovědnosti notářů – odpovědnost za škodu způsobenou poskytováním odborných služeb**

Vám tak můžeme nabídnout také pojištění Vašeho automobilu, života nebo majetku. Pojištění jsme schopni připravit přesně na míru Vaším potřebám, přičemž pojištění majetku – soukromého i pracovního – nabízíme členům notářské komory za zvýhodněné ceny.

Zjistěte si víc o speciální nabídce produktů pro členy notářské komory na ☎ 841 105 105.

Pro život jaký je

ČLÁNKY

- Lenka Holíková: Spolužijící osoba jako dědic 3
- Martina Daduová, Ondřej Horák: Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace 8
- Filip Plašil: Volná čtvrtina podle § 1585 NOZ a povinný díl 13

IT

- Notářský Informační Systém 18
- Existují bezpečné ulice na internetu? 21

JUDIKATURA

- Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku 23

ROZHOVOR

- Michal Bobek, první český generální advokát u Soudního dvora Evropské unie. 28

AKTUÁLNĚ

- Právníkem roku 2015 v kategorii občanské právo se stal JUDr. Roman Fiala 31

RECENZE A ANOTACE

- Dědické právo podle nového občanského zákoníku 32
- Pták v úlu 33

STOJÍ ZA POZORNOST

34

MONITORING ZAHRAŇIČNÍHO TISKU

36

ZPRÁVY Z NK ČR

- Zahájení a ukončení činnosti notářů 38
- Konkurz na obsazení uvolněných notářských úřadů 40

STŘÍPKY Z HISTORIE

- Stanislav Balík: Střípky z historie 38 45

FEJETON

- Karel Wawerka: Kacířská úvaha o odkazovnicích 46

Vážené kolegyně a kolegové, milí čtenáři,

všechny Vás srdečně zdravím jako nový předseda Mezinárodní komise a rád bych této příležitosti využil, abych Vás nejprve informoval o tom, jak si české notářství stojí v mezinárodním kontextu. Odpověď je velmi prostá: stojíme si mimořádně dobře. Jak na úrovni světové (UINL), tak evropské (CNUE, Hexagonála) jsme respektovaným partnerem zejména díky našemu aktivnímu přístupu, pracovitosti a stabilnímu zázemí u nás doma. To, čím v poslední době udivujeme zahraniční kolegy, je úspěch v oblasti přímých zápisů do veřejných rejstříků a (vrátím-li se trochu nazpět v čase) rozšířením pravomocí soudních komisařů i na rozhodování ve věci samé v pozůstalostních řízeních.

Jedním z mých cílů, s nímž jsem vstoupil do této funkce, je přiblížit mezinárodní problematiku široké notářské veřejnosti a dosáhnout toho, aby nikdo z českých notářek a notářů ani na okamžik nezapochoyboval o důležitosti našeho angažmá na mezinárodním poli. Způsob, jak tohoto cíle dosáhnout, je spojit teorii s praxí. Proto jsme se zapojili do organizace seminářů se zaměřením na přeshraniční dědictví. Semináře budou probíhat celý letošní a příští rok. Zde se Vám nabízí unikátní příležitost, jak rychle a bezbolestně získat základní orientaci v textu nařízení o dědictví a vyzkoušet si na řešení modelových příkladů jeho aplikaci. Všem vřele doporučuji!

Jedním z našich dalších projektů je příprava „mapy obchodních rejstříků“. Zahraniční rejstříky, se kterými prostřednictvím výpisů zahraničních korporací každý z nás alespoň čas od času přijde do styku, jsou dost často dostupné i v elektronické podobě. Tato mapa má kterémukoli z Vás zprostředkovat rychlou informaci o tom, zda pro danou zemi elektronická databáze společností existuje a kudy se k ní jedním kliknutím dostat. Byť údaje z těchto zdrojů nejsou garantované a jejich použití

Mgr. Martin Říha,
předseda Mezinárodní
komise Notářské
komory České
republiky

AD NOTAM

ČASOPIS ČESKÉHO NOTÁŘSTVÍ

Vydává: Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 120 00 Praha 2, tel. 224 921 126, 224 921 258, tel./fax 224 919 192, 224 919 266, e-mail: prispevky.adnotam@nkr.cz, reklamace.adnotam@nkr.cz, www.nkr.cz, ISSN 1211-0558, MK ČR E 7049. Vedoucí redaktor: JUDr. et Ing. Ondřej Klička. Adresa redakce: Apolinářská 12, 120 00 Praha 2. Výroba a grafická úprava: IMPAX, spol. s r. o. Redakční rada: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, JUDr. Kateřina Břejlová, prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., JUDr. Roman Fiala, Mgr. Luboš Holík, JUDr. et Ing. Ondřej Klička, vedoucí redaktor, JUDr. Martina Kasíková, doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D., Mgr. Erik Mrzena, JUDr. Věra Sábliková. Cena časopisu: 720 Kč včetně DPH za ročník (cena jednoho čísla je 120 Kč vč. DPH), předplatné je možno objednat na predplatne.adnotam@nkr.cz, k dostání též v síti knihkupectví právnícké literatury Aleš Čeněk. Tisk: TISKAP, s. r. o.

je „na vlastní nebezpečí“, mohou v praxi poskytnout užitečnou informaci.

Naplnování předsevzatých cílů by nebylo možné bez soustředěné práce celého týmu Mezinárodní komise. Můj dík za veškerou píli a nasazení patří všem členům komise, externím spolupracovníkům, naší „organizační centrále“ – JUDr. Berenice Ullmannové Wünschové – a vůbec Vám všem, kteří sledujete naše snažení, podporujete nás nebo nám prostě jen držíte palce. Všechno se počítá. Díky!

Martin Říha, předseda Mezinárodní komise
Notářské komory České republiky, notář v Plzni

Složení slibu do rukou ministra spravedlnosti

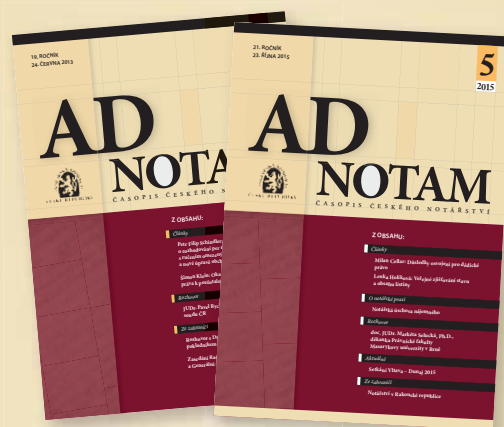

Dne 18. prosince 2015 složili slib do rukou ministra spravedlnosti JUDr. Roberta Pelikána, Ph.D., podle § 9 odst. 2) notářského řádu notářští kandidáti Mgr. Andrea Salvová, Mgr. Robert Řezníček, Mgr. Markéta Horklová a Mgr. Šárka Jihlavočová, dne 5. února 2016 složil slib notář Mgr. Viktor Semanik.

Při složení obou slibů byl přítomen prezident Notářské komory České republiky Mgr. Radim Neubauer.

Blahopřejeme a přejeme mnoho pracovních úspěchů v další činnosti.

Redakce Ad Notam

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Ad Notam,
věnujte prosím pozornost následujícím instrukcím:

Příspěvky

Vaše příspěvky prosím zasílejte výhradně elektronicky na adresu prispevky.adnotam@nkr.cz, a to ve formátu .doc nebo .rtf, nikdy ve formátu .pdf.

Texty a tabulky

Odstavce textu odděluje pouze enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzivou, nikoliv tučnou kurzivou, nikoliv proložení, podtržením, ani verzálkami, s vyznačováním pokud možno šetřete. Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“. Použití tabulek je možné, např. i vložením tabulky z MS Excel.

Fotografie a ilustrace

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu .jpg, .tif nebo .eps. Fotografie musejí mít rozlišení nejméně 300 dpi. Obrazový materiál nekládejte přímo do dokumentů.

Ke každému příspěvku, prosím, připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován, pokud publikován byl, uveďte prosím kde a kdy
- telefonické a e-mailové spojení na Vás
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o Vašem profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- zda požadujete zaslání příspěvku k autorizaci (je možné pouze při zaslání příspěvku do redakční uzávěrky)

(Jednoduchý formulář pro autory naleznete na www.nkr.cz/autorsky_formular/)

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů. ■

Redakce Ad Notam

Spolužijící osoba jako dědic

Ing. Mgr. Lenka Holíková

TENTO ČLÁNEK SI KLADE ZA CÍL POPSAT DĚDĚNÍ TZV. SPOLUŽIJÍCÍ OSOBY V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY, ZMÍNIT HISTORII JEHO VZNIKU A POROVNAT PRÁVNÍ ÚPRAVU U NÁS S ÚPRAVOU V JINÝCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH, JAKOŽ I SHRNOT HLAVNÍ TREND VÝVOJE DĚDICKÉHO NÁROKU SPOLUŽIJÍCÍ OSOBY V ZAHRA- NIČÍ.

Dědění spolužijící osoby zavedl do právního řádu tehdejšího Československa § 528 tzv. středního občanského zákoníku (zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník). Tento zákoník byl poplatný své době a jeho inspiračním zdrojem byl sovětský občanský zákoník z roku 1922 (Гражданский кодекс РСФСР 1922 года). Postavení spolužijící osoby jako zákonného dědice bylo diskontinuitní oproti původní právní úpravě. Obecný zákoník občanský (ABGB) ani vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 spolužijící osobu jako dědice ze zákona neuznávaly. Úpravu dědění spolužijí-

cí osoby ve středním občanském zákoníku následně převzal občanský zákoník z roku 1964 (zákon č. 40/1964 Sb.) a poté občanský zákoník z roku 2012 (zákon č. 89/2012 Sb., dále též „NOZ“). Institut se v průběhu času výrazně neměnil a jeho textace je téměř stejná, pouze střední občanský zákoník zdůrazňoval, že spolužijící osoba má žít ve společné domácnosti jako člen rodiny. Přestože důraz na tuto skutečnost již občanský zákoník z roku 1964 v § 474 nepřevzal, judikatura došla k tomuto závěru (viz dále).

I. SPOLUŽIJÍCÍ OSOBA JAKO DĚDIC V PRÁVNÍM ŘÁDU ČESKÉ REPUBLIKY

Spolužijící osoba dědí ze zákona, pouze pokud po zůstaviteli nedědí žádný z jeho potomků (a to z důvodu, že neexistují, jsou dědicky nezpůsobilí, zřekli se svého dědického práva za života zůstavitele, platně odmítli dědictví či jsou platně vyděděni). Dědic povoláný v první dědické třídě může nicméně své dědické právo převést na spolužijící osobu smlouvou o zcizení dědictví podle § 1714 NOZ. Kromě zákona může spolužijící osoba samozřejmě dědit na základě pořízení pro případ smrti (závěť nebo dědická smlouva), může být též ustanovena odkazovníkem.

Tzv. spolužijící osoba dědí ze zákona v druhé dědické třídě (§ 1636 NOZ) společně s rodiči zůstavitele a poz. manželem/manželkou stejným dílem, manžel však vždy nejméně polovinu pozůstalosti.

Pokud nedědí poz. manžel/ka nebo partner/ka ani žádný z rodičů (z důvodu, že neexistují, dědictví platně odmítli, jsou dědicky nezpůsobilí, nebo zůstavitel pořídil pro případ smrti negativní závěť, v níž jejich dědický nárok vyloučil), dědí spolužijící osoba ve třetí dědické třídě (§ 1637 NOZ) stejným dílem se zůstavitelovými sourozenci, příp. jejich dětmi (synovci a neteře zůstavitele), není-li jich, dědí v této třídě spolužijící osoba sama.

Spolužijící osoba v praxi může být zejména druh/družka, zůstavitelem vychovávané dítě, jehož není zůstavitel biologickým ani právním rodičem, může to být i ten, kdo by jinak přicházel v úvahu jako dědic až v dalších dědických třídách (sourozenec, prarodič atd.).

1) PODMÍNKY DĚDĚNÍ SPOLUŽIJÍCÍ OSOBY

Spolužijící osoba v souladu s § 1636 NOZ dědí, pokud žila nejméně po dobu jednoho roku před zůstavitelovou smrtí ve společné domácnosti se zůstavitelem, a z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost nebo byla odkázána výživou na zůstavitele.

2) SPOLEČNÁ DOMÁCNOST A PÉČE O NI

Společná domácnost *zpravidla předpokládá společné bydlení* (KS v Plzni 5 Co 54/67) a je *spotřebním společenstvím trvalé povahy představující skutečné a trvalé soužití fyzických osob, v němž její členové přispívají k úhradě a obstarávání společných potřeb a v němž společně a bez rozlišování hospodaří se svými příjmy. Spolužijící fyzická osoba musí žít ve společné domácnosti, jako by byla členem rodiny; vyžaduje se, aby pečovala o společnou domácnost, nebo poskytovala prostředky na úhradu potřeb společné domácnosti nebo aby byla odkázána výživou na zůstavitele* (NS 21 Cdo 436/2001). Společná domácnost *nemusí být automaticky přerušena z důvodu přechodného pobytu na jiném místě* (studium nebo práce v zahraničí, strávení několika měsíců před smrtí v nemocnici) (KS v Praze 21 Ok 44/52) a její *povaha zpravidla vylučuje, aby společnou domácnost tvořily fyzické osoby, které spolu nechtějí být členy téhož spotřebního společenství, a aby stejná fyzická osoba byla současně členem dvou nebo více společných domácností, a to ani v případě tzv. střídavé výchovy u dětí*. (NS 21 Cdo 678/2011).

V souladu s rozsudkem NS 21 Cdo 4795/2009 *společné uhrazování nákladů na potřeby členů společné domácnosti nemusí nutně znamenat jen poskytování finančních prostředků, ale může spočívat též v poskytování materiálních výhod plynoucích z péče o společnou domácnost, např. poskytování výdobytků z hospodaření na statku. Soužití ve společné domácnosti nebrání, bydlí-li její členové ve více bytech, jestliže spolu žijí trvale a jestliže společně uhrazují náklady na své potřeby*.

3) ODKÁZANOST NA VÝŽIVU

V souladu s rozsudkem NS 21 Cdo 3233/2009 je požadavek „odkázanosti“ dědice „výživou“ na zůstavitele ve smyslu § 474 odst. 1 a § 475 odst. 1 ObčZ [1964] *splněn vždy tehdy, kdy zůstavitel, i bez povinnosti vyplývající ze zákona, buď zcela zajišťoval pokrytí všech potřeb výživy dědice, nebo se na pokrytí těchto potřeb, alespoň významnou měrou, podílel; ve druhém popsáném případě není rozhodné, jakým způsobem a z jakého (právního) důvodu byly zbývající potřeby výživy dědice pokryty. Otázka „významnosti“ míry, s jakou se zůstavitel podílel na výživě dědice, je vždy otázkou posouzení konkrétních okolností daného případu. Otázkou „významné míry“ se též zabýval Ústavní soud ČR, který ve svém nálezu I. ÚS 1902/11 dospěl k závěru, že výklad „významné míry“ nesmí být příliš extenzivní, (nepřípustné omezení práva na dědictví dalších osob). Je nutné posoudit, zda se zůstavitel významnou mírou podílel, a zda je osoba vyživovaná na zůstaviteli skutečně natolik závislá, že je třeba tuto závislost považovat za odkázanost na výživě zůstavitele. V praxi lze tuto okolnost posoudit např. tak, že soud zjistí, že by se bez zůstavitelovy výživy dostala odkázaná osoba do hmotné nouze nebo obdobného postavení, a to např. i při zohlednění možné, byť dosud nerealizované vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi.*

II. SPOLUŽIJÍCÍ OSOBA JAKO DĚDIC ZE ZÁKONA V PRÁVNÍCH ŘÁDECH ZEMÍ EU

Spolužijící osoba (ať již jako životní druh, nebo osoba závislá výživou na zůstaviteli a žijící s ním ve společné domácnosti) je za zákonného dědice v zemích Evropské unie považována výjimečně a většina zemí má v právních řádech stanoven okruh dědiců sestavený na základě pokrevního příbuzenství a uzavření sňatku nebo někdy též smlouvy o registrovaném partnerství se zůstavitelem.

1) STÁTÝ STŘEDNÍ EVROPY

Stejné postavení jako v české právní úpravě má spolužijící osoba z historických důvodů též ve slovenském občanském zákoníku (§ 474 – 475 a násl. zákona č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník) a i v prvním pracovním návrhu nového občanského zákoníku se dědický nárok spolužijících osob nemění.¹

Ing. Mgr. Lenka Holíková

■ notářská kandidátka a zástupkyně
JUDr. Jaroslavy Malé,
notářky v Mostě

1 Paragrafové znenie prvej pracovnej verzie návrhu nového Občianskeho zákonníka – Štvrtá časť – Dedičské právo – § 51. Dostupné online dne 28. 1. 2016 zde: <http://www.najpravo.sk/clanky/paragrafove-znenie-prvej-pracovnej-verzie-navrhu-noveho-obcianskeho-zakonnika.html>.

Ve Slovinsku právní řád umožňuje, aby muž a žena, kteří spolu udržovali dlouhodobý vztah, aniž by uzavřeli manželství, mohli navzájem dědit jako manželé za předpokladu, že nejsou dány důvody neplatnosti manželství.²

V aktuální rakouské právní úpravě neregistrovaní partneri (druzi) dědí pouze v případě, že jim zůstavitel v závěti něco odkázal. Pozůstalý druh je však chráněn rakouským zákonem o nájmu a rakouským zákonem o spoluvlastnictví bytů (Wohnungseigentumsgesetz). V případě, že zůstavitel a jeho druh společně vlastnili byt (společné vlastnictví bytu), přechází podíl zůstavitele na pozůstalého partnera.³ Od 1. 1. 2017 má nicméně nabýt účinnosti dlouho očekávaná novela rakouského občanského zákoníku (ABGB) provedená zákonem měnícím dědické právo z roku 2015 (Erbrechts-Änderungsgesetz 2015),⁴ jejímž cílem je zohlednit péči o zůstavitele a společnou domácnost zůstavitele a dalších osob. Novela v § 748 uzákoňuje tzv. mimořádné dědické právo životních druhů (*Außerordentliches Erbrecht des Lebensgefährten*), podle kterého by v případě, kdy by nedědil žádný zákonný dědic, nabyl celou pozůstalost životní druh zůstavitele, pokud žil se zůstavitelem minimálně tři roky před jeho smrtí ve společné domácnosti jako jeho životní druh. Zároveň novela v § 745 stanoví této osobě zákonný odkaz (*Gesetzliches Vorausvermächtnis*) ve formě práva jeden rok nadále bydlet v bytě, ve kterém vedli společnou domácnost se zůstavitelem, a využívat jeho zařízení.

Dle maďarského práva tzv. životní partner *de facto* (osoba, která se zůstavitelem žila ve faktickém stavu manželského soužití, mimo manželský svazek či registrované partnerství) považován za zákonného dědice není.⁵

Též podle německého dědického práva jsou za dědice považováni pouze příbuzní, tedy osoby, které mají se zůstavitelem společné rodiče, prarodiče nebo praprarodiče, stejně jako osoby, které se zůstavitelem sdílejí vzdálenější předky. Výjimkou z principu dědičnosti pouze mezi příbuznými jsou manželé. Podle dědického práva mají též registrovaní partneri stejná dědická práva jako manželé. Naproti tomu neexistuje žádný právní nárok na dědictví v případě jiných forem soužití.⁶ Právní úprava v Polsku⁷ a v Lichtenštejském knížectví⁸ dědický nárok spolužijící osoby také neupravuje.

2) STÁTY ZÁPADNÍ EVROPY

Pokud např. v Belgii zesnulá osoba po sobě zanechá partnera/partnerku, se kterým/terou neuzavřela registrované partnerství, tzn. šlo o volné soužití (skutečný, ale neregistrovaný svazek), může se stát přeživší partner či partnerka dědicem pouze za podmínky, že tak stanoví zesnulá osoba ve své závěti. Belgické právo mu/jí nepřiznává žádné automatické dědění ze zákona.⁹

Ani francouzský Code civil nedává spolužijící osobě (*concubin*) žádná práva v řízení o pozůstalosti po jejím zesnulém druhovi/družce.¹⁰

Stejně jako ve výše uvedených zemích není spolužijící osoba jako dědic ze zákona uznána lucemburskou, nizozemskou ani skotskou právní úpravou.¹¹

V Anglii a Walesu osoba zčásti nebo zcela závislá výživou na zůstaviteli; osoba, která není dítětem zůstavitele a která u jakéhokoliv z manželství nebo partnerství, které kdy uzavřel zůstavitel, byla zůstavitelem považována za dítě z rodiny ve vztahu k tomuto určitému manželství/partnerství; a životní druh/družka, který žil ve společné domácnosti se zůstavitelem, se mohou obrátit na soud se žádostí o poskytnutí zajištění z pozůstalosti podle dědického zákona (zajištění pro rodinu a závislé osoby) z roku 1975 (Inheritance Act 1975).¹² Soud může naříditi zajištění v souladu se čl. 2 tohoto zákona ve formě pravidelných plateb, určité sumy peněz (vždy z čisté hodnoty pozůstalosti) nebo např. vzniku práv k určitému majetku v pozůstalosti. Podle čl. 1 odst. 1 subsekcce 1A a písm. B dědického zákona může tento nárok uplatnit spolužijící osoba (*cohabitee*), která musí prokázat, že žila se zůstavitelem minimálně dva roky před jeho úmrtím ve společné domácnosti jako manžel/ka nebo partner/ka. V případě *Re Watson* z roku 1999 soudce vytvořil stanovisko pozorovatele, podle kterého se posuzuje, zda by rozumná osoba s normálním vnímáním považovala pár za dvě osoby žijící jako manžel a manželka. Následně ve věci *Churchill v. Roach* bylo stanoveno, že vztah daných osob musí vykazovat známky stálosti, častého kontaktu, intimity, společ-

2 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Slovinsko. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-si-cs.do?member=1.

3 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Rakousko. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-at-cs.do?member=1.

4 Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 – ErbRÄG 2015. Dostupné online dne 22. 1. 2016 na: <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/171/Seite.1710802.html>.

5 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Maďarsko. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-hu-cs.do?member=1.

6 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Německo. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-de-cs.do?member=1.

7 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Polsko. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-pl-cs.do?member=1.

8 Liechtenstein. Inheritance tax and law. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: <http://www.globalpropertyguide.com/Europe/Liechtenstein/Inheritance>.

9 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Belgie. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-be-cs.do?member=1.

10 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Francie. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-fr-cs.do?member=1.

11 Rešerše provedená autorkou na: Evropská dědická síť. Dědická řízení. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-cs.do.

12 Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975. Dostupné online dne 15. 1. 2016 zde: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63>.

né podpory, společných zdrojů a jisté míry dobrovolného omezení osobní svobody.¹³

Stejně jako soudy u nás došly v Anglii ve věci *Watson* k závěru, že i dlouhodobý pobyt zůstavitele před smrtí v nemocnici neruší společné bydlení a že vedení společné domácnosti je možné, i pokud účastníci bydlí ve dvou bytech (věc *Kotke v Saffarine*). Ve věci *Gully v Dix* byla za spolužijící osobu uznána osoba, která žila s různými přestávkami 27 let se zůstavitelem, který byl alkoholik. Tři měsíce před jeho smrtí se s ním rozešla a již se zůstavitelem nežila. Soud v této věci stanovil, že vztah byl přerušen, spíše než ukončen, a proto pokračovala i společná domácnost, a uznal nárok spolužijící osoby na zajištění. V současné době se též zvažuje, zda by nárok spolužijící osoby neměl být automatický, tedy bez nutnosti podat žádost k soudu.¹⁴

Též v Irsku si může spolužijící osoba finančně závislá na zůstaviteli požádat o zajištění z pozůstalosti v souladu s zákonem o civilním partnerství a určitých právech a povinnostech spolužijících osob z roku 2010 (Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010). Za spolužijící osobu (*cohabitant*) se považuje osoba, která nebyla se zůstavitelem sezdána ani v registrovaném partnerství, mohla se zůstavitelem uzavřít platné manželství a žili společně v intimním a trvalém svazku. Spolužijící osoba, která má nárok na zajištění (*qualified cohabitant*), musí žít se zůstavitelem minimálně pět let nebo dva roky, pokud mají společné dítě.¹⁵

13 Allardic, M. *Cohabitation & Commitment: Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975*. Family Law Week. Dostupné online dne 16. 12. 2015 zde: <http://www.familylawweek.co.uk/site.aspx?i=ed1462>.

14 Inheritance Rights for Unmarried Couples and Spouses. Inheritance disputes.co.uk. Více viz: <http://www.inheritedisputes.co.uk/news-articles/inheritance-rights-unmarried-couples-and-spouses.html>.

15 Inheritance rights of cohabiting couples. Citizens Information. Dostupné online dne 25. 11. 2015 zde: http://www.citizensinformation.ie/en/birth_family_relationships/cohabiting_couples/inheritance_rights_and_unmarried_couples.html.

16 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Litva. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-lt-cs.do?member=1.

17 Evropská dědická síť. Dědická řízení. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-cs.do.

18 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Španělsko. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-es-cs.do?member=1.

19 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Itálie. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-it-cs.do?member=1.

20 Evropská dědická síť. Dědická řízení. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-cs.do.

21 Evropská dědická síť. Dědická řízení – Chorvatsko. Dostupné online dne 10. 1. 2016 zde: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-hr-cs.do?init=true&member=1.

3) STÁTY SEVERNÍ EVROPY

Spolužijící osoba není dědicem ze zákona též v Litvě, nicméně běžné vybavení a zařízení domácnosti přechází na dědice v rámci zákonné dědické posloupnosti bez ohledu na stupeň příbuznosti a jejich dědický podíl, za předpokladu, že se zesnulým před jeho smrtí žili po dobu nejméně jednoho roku.¹⁶

Mezi okruh zákonných dědiců není zařazena spolužijící osoba v právních řádech Estonska, Finska, Lotyšska ani Švédska.¹⁷

4) STÁTY JIŽNÍ, JIHOVÝCHODNÍ EVROPY A KYPR

Ve Španělsku se používá sedm různých režimů dědického práva. Pokud nejsou žádní dědicové ze závěti, rozdělí se pozůstalost v souladu s obecným právem občanským následujícím způsobem: děti, rodiče (v obou případech má poz. manžel zůstavitele užívací právo k jedné třetině v poměru k jedné třetině nebo jedné polovině pozůstalosti), poz. manžel, příbuzní zesnulého a stát.¹⁸

Též v Itálii dědí ze zákona pouze manžel, děti, rodiče, sourozenci a příbuzní nejdále šestého stupně.¹⁹ Též portugalské, maltské, bulharské, rumunské, řecké ani kyperské právo nezařazuje spolužijící osobu mezi zákonné dědice.²⁰

V Chorvatsku jsou spolužijící osoby (mimomanželský partner, neformální životní partner a děti, které měl zůstavitel v péči a jejich potomci) považovány za zákonné i nepominutelné dědice a v případě, že by zůstavitel zanechal závět, mají nárok na polovinu svého zákonného dědického podílu. Z hlediska dědického práva je mimomanželský partner postaven na roveň manželovi a za mimomanželský svazek, který zakládá dědické právo, se považuje životní svazek svobodné ženy a svobodného muže, který trval po určitou dobu (nejméně po dobu tří let, popřípadě méně, pokud ze společného svazku vzešlo dítě) a skončil smrtí zůstavitele, za předpokladu, že byly naplněny předpoklady platného manželství (např. se nejednalo o příbuzné). Z hlediska dědického práva se na neformálního životního partnera hledí jako na mimomanželského partnera. Neformální životní partnerství je svazek rodinného života mezi dvěma osobami stejného pohlaví, které neuzavřely registrované partnerství před příslušným orgánem, za předpokladu, že svazek trval po dobu nejméně tří let a že byly od počátku naplněny předpoklady pro platnost registrovaného partnerství.²¹

III. SPOLUŽIJÍCÍ OSOBA JAKO DĚDIC ZE ZÁKONA V PRÁVNÍM ŘÁDU RUSKÉ FEDERACE

Dědické právo spolužijící osoby zůstalo zachováno i v aktuální právní úpravě Ruské federace. Ruský občanský zákoník (Гражданский кодекс Российской Федерации) zná 7 dědických tříd, přičemž prvních šest tříd postupně ustanovuje zákonnými dědici děti, manžela a rodiče (první dě-

dická třída) a ostatní příbuzné (druhá až šestá dědická třída). Sedmou třídu tvoří nevlastní příbuzní zůstavitele (nevlastní děti, nevlastní matka a nevlastní otec).

Ustanovení čl. 1148 odst. 1 ruského občanského zákoníku upravuje dědické právo osoby, která sice patří mezi zákonné dědice, ale nenáleží do dědické třídy, která je povolána k dědění, k datu zahájení dědického řízení není práceschopná a zároveň po dobu nejméně jednoho roku před zůstavitelovou smrtí byla na zůstaviteli závislá výživou. Tato osoba dědí rovným dílem s ostatními povolanými dědici a nevyžaduje se, aby žila se zůstavitelem ve společné domácnosti.

Ustanovení čl. 1148 odst. 2 ruského občanského zákoníku stanovuje dědické právo u osoby, která nepatří do žádné ze sedmi dědických skupin, ale ke dni zahájení dědického řízení není práceschopná a po dobu nejméně roku před zůstavitelovou smrtí byla na zůstaviteli závislá výživou a zároveň s ním žila minimálně rok ve společné domácnosti. Tato osoba dědí s ostatními dědici rovným dílem. V případě, že by nebyli dědicové v prvních sedmi dědických třídách, vytváří tato spolužijící osoba osmou dědickou třídu, ve které smí dědit sama.

Oba typy vyživovaných osob podle čl. 1148 ruského občanského zákoníku jsou považovány za nepominutelné dědice v souladu s čl. 1149 ruského občanského zákoníku a nezávisle na závěti zůstavitele dědí minimálně polovinu svého zákonného dědického podílu (povinného dílu).²²

IV. SHRNUTÍ

Automatické dědění ze zákona nepřiznává spolužijící osobě většina právních řádů EU. V právních řádech EU, které přiznávají spolužijící osobě v řízení o pozůstalosti některá práva, existuje různé nahlížení na spolužijící osobu, kdy tuto lze rozlišit takto:

- a) pouze spolužijící osoba, která žila po určitou dobu ve společné domácnosti se zůstavitelem jako manžel/ka nebo partner/ka, tedy spolužijící osoba jako **životní partner**
 - má nárok na finanční zajištění z pozůstalosti v Irsku
 - ze zákona dědí ve Slovinsku na místě manžela/ky
 - od 1. 1. 2017 bude mít mimořádné dědické právo v Rakousku, pokud nebude dědit žádný zákonný dědic
- b) spolužijící osoba, která žila po určitou dobu ve společné domácnosti se zůstavitelem jako manžel/ka nebo partner/ka, tedy spolužijící osoba jako **životní partner**, nebo též osoba, která byla po určitou dobu **závislá výživou** na zůstaviteli a žila s ním po určitou dobu **ve společné domácnosti**

- je zákonným i nepominutelným dědicem v Chorvatsku (ze zákona dědí již v první třídě)
- je zákonným dědicem ve druhé a třetí dědické třídě/skupině v České republice a na Slovensku
- v Anglii a Walesu může požádat soud o nařízení zajištění z pozůstalosti (např. pravidelných plateb, určité sumy peněz nebo vzniku práv k určitému majetku v pozůstalosti)

Spolužijící osoba je stále dědicem ze zákona v ruském občanském zákoníku, jehož původní varianta z roku 1922 byla inspirací pro zavedení dědického nároku spolužijící osoby u nás. V současné době je ruské právo v porovnání s českým striktnější a spolužijící osoba dědí pouze za podmínky, že není k datu zahájení dědického řízení práceschopná a byla po dobu minimálně jednoho roku před úmrtím zůstavitele na zůstaviteli závislá výživou a žila s ním minimálně jeden rok ve společné domácnosti. V Rusku je spolužijící osoba zákonným dědicem ve všech osmi dědických třídách, dědí tedy i v první dědické třídě společně s manželem, rodiči zůstavitele a jeho potomky.

V České republice se institut dědění spolužijící osoby v právní kultuře a celkové společnosti ujal, o čemž svědčí i jeho přítomnost v novém občanském zákoníku, který se jinak ve velké míře inspiroval právní úpravou z doby před středním občanským zákoníkem. V Chorvatsku získala spolužijící osoba postavení dědice v souvislosti s přijetím nového dědického zákoníku z roku 2003 a od 1. 1. 2017 se též posílí postavení spolužijící osoby v rakouském právu.

Lze konstatovat, že osoby v nesezdaném soužití i osoby vyživované zůstavitelem bez právní povinnosti jsou čím dál častěji chráněny a do budoucna je možné předpokládat, že jejich postavení bude časem zvýhodněno i v ostatních právních řádech. ■

22 Гражданский кодекс Российской Федерации. Dostupné online dne 20. 11. 2015 z: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34154.

Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace

Mgr. Martina Daduová, JUDr. Ondřej Horák, Ph.D.

PŘEHLED INSPIRAČNÍCH ZDROJŮ NOVÉ ÚPRAVY DĚDICKÉHO PRÁVA JE POMĚRNĚ PESTRÝ – OD ŘÍMSKÉHO PRÁVA, PŘES MEZIVÁLEČNÉ NÁVRHY A DOSAVADNÍ OBČANSKÝ ZÁKONÍK, AŽ PO RŮZNÉ ZAHRANIČNÍ ÚPRAVY. ZÁKLADNÍM IDEOVÝM VÝCHODISKEM SE VŠAK NEPOCHYBNĚ STALA MEZIVÁLEČNÁ REKODIFIKACE. V PŘÍSPĚVKU SE POKUSÍME PODROBNĚJI UKÁZAT, DO JAKÉ MÍRY SE NA PRVOREPUBLIKOVÉ VZORY NAVÁZALO A JAKÉ Z TOHO MOHOU PLYNOUT DŮSLEDKY PRO PRÁVNÍ PRAXI.

1 Srov. Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 47 aj.; dále Eliáš, K. Inspirativní síla Všeobecného zákoníku občanského v návrhu občanského zákoníku pro Českou republiku. In Hrušáková, M. (ed.) *200 let ABGB – od kodifikace k rekodifikaci českého občanského práva. Sborník z mezinárodní vědecké konference*. Praha: Leges, 2011, s. 16–29, zvl. s. 28.

I. ÚVODEM

Při poslední rekodifikaci českého soukromého práva se nejvýrazněji změnila úprava dědického práva, a to jak z hlediska formy (systematiky a rozsahu), tak i obsahu (zásad a konkrétních institutů). Navázalo se přitom především na česko-rakouskou právní tradici reprezentovanou meziválečnými návrhy z let 1931 a 1937.

V následujícím výkladu se budeme nejprve věnovat inspiračním zdrojům nového dědického práva v obecné rovině, dále přiblížíme průběh rekodifikačních prací v meziválečné éře a následně představíme rozsah a konkrétní podobu prvorepublikových inspirací a částečně také z toho plynoucí důsledky.

II. INSPIRAČNÍ ZDROJE DĚDICKÉHO PRÁVA¹

Jako hlavní inspirační zdroj nové úpravy dědického práva bývá uváděn vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937 modernizující Všeobecný občanský zákoník z roku 1811 (dále jen *ABGB*). Zároveň však bylo přihlédnuto také k řadě cizích právních úprav: v návaznosti na důvodovou zprávu můžeme konkrétně zmínit švýcarskou

(u dědické smlouvy), německou či italskou (u tzv. privilegovaných závěti).

Přímou inspiraci však našli autoři dokonce v římském právu, a to u institutu odkazu v podobě tzv. *falcidiánské kvarty* (*quarta Falcidia*), kterou již tradiční občanské zákoníky nepřevzaly.

V neposlední řadě *NOZ* navázal také na svého bezprostředního předchůdce, občanský zákoník z roku 1964 (zejména u nabývání dědictví a dále u zákonné dědické posloupnosti) a jeho prostřednictvím také nepřímo na sovětské právo (dědění tzv. spoluzijících osob či rozlišování zletilých a nezletilých nepominutelných dědiců).

III. MEZIVÁLEČNÁ REKODIFIKACE OBČANSKÉHO PRÁVA²

OSNOVY A JEJICH TVŮRČI.

Po vzniku Československa se začalo záhy uvažovat o přípravě nového občanského zákoníku. Hlavním důvodem byla skutečnost, že po recepci dosavadního práva platily na území nového státu dvě různé právní úpravy (tzv. právní dualismus³), které navíc vycházely z odlišných pramenů. Zatímco v českých zemích byl recipován rakouský *ABGB*, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi bylo (kromě speciálních právních předpisů, např. zák. čl. XVI/1876 týkající se pořízení pro případ smrti) převzato také uherské obyčejové právo (projevující se v podobě ustálené soudní praxe). Dobově pak mělo být zvažováno až šest různých způsobů legislativního sjednocení (od pouhé republikace *ABGB* až po vytvoření zcela nového zákoníku).⁴

Ministerstvo spravedlnosti původně chtělo pouze přeložit *ABGB* ve znění novel a rozšířit jeho platnost na celé území, oslovení odborníci se však vyjádřili pro pronikavější změny. Po poradách speciálně zřízené komise bylo rozhodnuto, že dosavadní občanský zákoník má „býti jen upraven a zmodernizován“.

K jeho revizi bylo zřízeno pět subkomitétů, jejichž referenty se stali profesori pražských právnických fakult: z české fakulty Jan Krčmář (úvodní ustanovení, obecná část obligálního práva), Miloslav Stieber (věcné právo) a Emil Svoboda (dědické právo), z německé Bruno A. Kafka (rodinné právo) a Egon Weiss (zvláštní část obligálního práva); přičemž Stieber a Weiss byli právními historiky. Kromě úředních zástupců ministerstva spravedlnosti a ministerstva unifikací (zmiňme zejména Františka Roučka, pozdějšího profesora bratislavské právnické fakulty) se na práci subkomitétů podíleli také vybraní zástupci z řad soudců, advokátů a notářů. Členy subkomitétu pro dědické právo, který revidoval hlavy 8–15 druhého dílu *ABGB*, se kromě prof. Svobody stali rada vrchního zemského soudu Balcar, prezident notářské komory dr. Batěk, advokáti dr. Hammer a dr. Krýsa, notář dr. Schäfer a rada vrchního zemského soudu dr. Soukup.

Subkomitétů začaly svoji činnost na konci roku 1920 a ještě v roce 1921 práce dokončily subkomitétů prof. Krčmáře

a prof. Svobody (ostatní subkomitétů pak v roce 1923). Výsledky byly zveřejněny tiskem (v případě dědického práva poprvé v roce 1921 a podruhé v roce 1924),⁵ aby měla odborná veřejnost možnost se k nim vyjádřit. Návrhy se také zabývala z hlediska práva platného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi zvláštní komise slovenských právníků zřízená v Bratislavě ministerstvem unifikací.

Další práce byly vyhrazeny superrevizní komisi, která měla vytvořit z návrhů subkomitétů jednotný celek a přihlídnout přitom také k zaslaným kritikám (zmiňme alespoň obsáhlé posudky Nejvyššího soudu). Členy komise se stali referenti jednotlivých subkomitétů, dále zástupci ministerstev a již zmiňované slovenské komise. Práce probíhaly v letech 1926 až 1931, s přestávkou působení prof. Krčmáře ve funkci ministra školství a národní osvěty. Celkem se konalo 321 schůzí a superrevizní návrh (dále také *SN/31*) o rozsahu 1 353 paragrafů byl spolu s důvodovou zprávou dán do tisku na konci roku 1931.⁶

Dále probíhalo meziministerské připomínkové řízení, které se místo tradiční písemné formy uskutečňovalo z důvodu urychlení prací na společných poradách zúčastněných ústředních úřadů v letech 1934 až 1935 (32 schůzí). Výsledky těchto porad stejně jako podněty od odborné veřejnosti měla do návrhu opět zapracovat superrevizní komise. Vzhledem k úmrtí dvou členů komise (Stieberta a Kafky) byli nově jmenováni profesori Jaromír Sedláček z brněnské právnické fakulty a Ernst Swoboda z pražské německé právnické fakulty. Vedením komise byl pověřen prof. Krčmář. Redakční práce byly zahájeny v listopadu 1935 a trvaly do března 1936 (30 schůzí). Konečnou úpravu textů provedl sekretariát pod vedením předsedy komise. Vláda návrh o rozsahu 1 369 paragrafů (dále také *VN/37*) schválila 4. prosince 1936 s doplněním z 3. března 1937 a obě-

- 2 Vývoj přípravných prací podrobně popsal v úvodu důvodové zprávy k vládnímu návrhu občanského zákoníku z roku 1937 sekretář rekodifikační komise dr. Jan Srb z ministerstva spravedlnosti, je dostupná z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0425_14.htm. Z právních historiků, kteří se problematice věnovali, uveďme zejména J. Kuklíka, T. Gábriše, P. Skřejpkovou či D. Faladu. Z širší perspektivy srov. Horák, O. Dějiny kodifikace soukromého práva v českých zemích. In Melzer, F., Tégl, P. (eds.) *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I – § 1–117 Obecná ustanovení*. Praha: Leges, 2013, s. XXVII–LVII (tam také další literatura).
- 3 Na Hlučínsku, které bylo získáno na základě Versailleské mírové smlouvy, platilo po přechodnou dobu ještě německé právo, takže můžeme mluvit dokonce o trialismu.
- 4 Srov. Luby, Š. Unifikační snahy v oblasti československého soukromého práva v letech 1918–1948. *Právní obzor*, 1967, roč. 50, č. 6, s. 571–586; nověji zvl. Gábriš, T. Teoretické a metodologické východiska unifikace práva v 1. ČSR. In *Sborník příspěvků z konference Monseho olomoucké právnické dny*. Olomouc: UP, 2006, s. 232–252.
- 5 Svoboda, E. (ed.) *Dědické právo. Návrh subkomitétu pro revizi občanského zákoníku pro Československou republiku*. 2. vyd. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1924.
- 6 *Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevizní komise*. Díl I. Text zákona. Díl II. Důvodová zpráva. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931.

ma komorám Národního shromáždění byl předložen 15. března 1937 (sněmovní tisk č. 844, senátní tisk č. 825).⁷ Proběhla předběžná rozprava a dále byl od konce září 1937 do července 1938 projednáván ve společném subkomitétu zřízeném ústavněprávními výbory obou sněmoven (45 schůzí). Ve složité mezinárodně i vnitropolitické situaci na konci 30. let se však nový občanský zákoník již schválit nepodařilo.

ZAHRANIČNÍ INSPIRACE

Při meziválečné rekodifikaci byla zohledněna řada různých inspiračních zdrojů (domácích i zahraničních), jejichž reprezentativní výčet přinášela důvodová zpráva. V největší míře mělo být přihlédnuto k názorům právní vědy (54x), ze zahraničních zákoníků zejména k německému *BGB* (23x) a švýcarskému *ZGB* (9x), často se však zmiňuje několik zdrojů současně.⁸

Pro oblast dědického práva byly v důvodové zprávě zmíněny pouze dvě inspirace cizími úpravami: 1) § 577 *VN/37* se vrátil k římskoprávní zásadě *exheredatus partem facit ad minuendam*, podle níž podíl vydědčeného působí zmenšení povinného dílu ostatních dědiců (obdobně § 1645 *NOZ*), zatímco podle *ABGB* (§ 767) se při výpočtu povinného dílu k podílu vydědčeného nepřihlíželo; a 2) v § 635 *VN/37* se zvažovalo bližší určení práv a povinností vykonavatele poslední vůle podle vzoru německého nebo švýcarského zákoníku, nakonec k tomu však nedošlo.

Těchto případů však bylo nepochybně více, např. dr. Voslař v přednášce v Moravské právnické jednotě uváděl ještě dalších 7 inspirací zahraničními úpravami, zejména švýcarským *ZGB*: 1) v § 385 *VN/37* možnost ustanovit dědicem či odkazovníkem nadaci po vzoru *ZGB*, příp. *BGB* (obdobně § 1478 *NOZ*); 2) v § 428 *VN/37* se ruší společné závěti po vzoru francouzského *CC* či *ZGB* (§ 1496 *NOZ*); 3) v § 450 *VN/37* zrušení dědické smlouvy posledním pořízením po vzoru *BGB* a *ZGB* (§ 1590 *NOZ*); 4) v § 453 *VN/37* domněnka u náhradnictví po vzoru *BGB* (stejně v § 1508 *NOZ*); 5) v § 459 *VN/37* se ruší rozlišování mezi nemovitostmi a movitostmi u svěřenské-

ho nástupnictví po vzoru *ZGB* (stejně v § 1515 odst. 1 *NOZ*); 6) v § 546 *VN/37* odmítnutí dědictví po vzoru *BGB* a *ZGB* (stejně § 1633 odst. 1 věta první *NOZ*); 7) v § 562 *VN/37* potlačení rozdílu mezi různými kategoriemi legitimovaných dětí po vzoru *ZGB* (podle důvodové zprávy to přitom mělo odpovídat uherskému obyčejovému právu).⁹

POVÁLEČNÝ VÝVOJ

Rekodifikační práce pokračovaly i po válce, kdy ministerstvo spravedlnosti zpracovalo připomínky vzešlé z jednání společného parlamentního subkomitétu a takto modifikovaný návrh vydalo v roce 1946 (formou litografie) jako *Zákon o všeobecném právu soukromém (Občanský zákoník)* pro další odborné posouzení (dále také *NS/46*). Naděje na jeho přijetí však byla vzhledem k velkým společenským posunům jen malá a zcela pominula po komunistickém převratu.¹⁰

Mgr. Martina Daduová

■ asistentka soudce na Nejvyšším soudu České republiky v Brně

JUDr. Ondřej Horák

■ působí na katedře teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Zcela nový občanský zákoník (zákon č. 141/1950 Sb.) byl nakonec připraven až v rámci tzv. právnické dvouletky. Navazoval sice také na česko-rakouskou právní tradici, ale více se zohlednilo slovenské (uherské) právo. Úprava dědického práva byla 1) výrazně zjednodušena, což může být (např. u odkazu či kolace) vnímáno pozitivně, 2) v některých případech zásadně změ-

něna, ovšem často v souladu s dlouhodobými vývojovými tendencemi a názory meziválečné právní vědy (sblížení dědictví a odkazu či odpovědnost za dluhy zůstavitele do výše dědictví) nebo 3) zcela vypuštěna jako zastaralá (např. mystický testament či pupilární substituce).

KRITIKY OSNOV

V meziválečné éře se sice programově usilovalo pouze o „opatrnou“ revizi *ABGB*, dobové diskuze v rámci komisí či v odborné literatuře však měly mnohem širší záběr a dodnes pro nás mohou být inspirativní. Především může jít o změny vzešlé z parlamentního projednávání v letech 1937 až 1938 a o připomínky slovenských komisí po roce 1945, které představují nejen první kritiky vládního návrhu z roku 1937, ale nepřímou i nového občanského zákoníku.

Změny provedené subkomitétem sice neměly zásadní charakter, ale vládní návrh zkvalitňovaly a do jisté míry také předjímaly pozdější vývoj. Z dědického práva uvedme alespoň tři provázané příklady: 1) posílení autonomie vůle u dědické nezpůsobilosti – kromě prominutí „závadného“ činu zůstavitelem byla doplněna možnost prominutí (po zůstavitelově smrti) tím, komu se ublížilo (§ 386 *NS/46*); 2) posílení ochrany dědiců před předlužením zůstavitele – pokud nebylo v dědické přihlášce uvedeno jinak, tak platilo, že se dědic přihlásil s výhradou soupisu a ručil pouze do výše dědictví (§ 614 *NS/46*); 3) posílení ochrany odkazovníka – pokud měl odkazovník povinnost přispět k zaplacení dluhů a jiných povinných výdajů a odkaz již přijal, tak se měla provést srážka podle hodnoty, jakou měl odkaz v době přijetí, a podle užitek, které již z něho byly získány; z hlediska nákladů a zhoršení se na něj mělo hledět jako na poctivého dr-

7 Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění ČSR, 1937; dostupný také z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_55.htm a http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/4vo/tisky/T0425_71.htm.

8 Gábris, T., Šorl, R. Občianske právo na Slovensku a unifikácia právneho poriadku v období prvej Československej republiky (1918–1938). In Malý, K., Soukup, L. (eds.) *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918–1939) a jejich místo ve střední Evropě*. Sv. 2. Praha: Karolinum, 2010, s. 694.

9 Voslař, J. Dědické právo v osnově občanského zákona. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1938, roč. 21, s. 347–370.

10 Návrh byl ve slovenském znění zveřejňován v *Právnom obzore* v letech 1947–48 (bohužel pouze do § 1245) a v roce 1947 také samostatně (v kompletní podobě). Srov. Luby, Š. (ed.) *Československý občanský zákoník a slovenské súkromné právo*. Bratislava: Právnická jednota, 1947, 343 s.

žitele (tak § 693 ABGB či § 615 odst. 2 SN/31). Parlamentním subkomitétém pak bylo ustanovení rozvedeno a doplněno: pokud odkazovník odkaz či užitek zcizil, měl přispět hodnotou, kterou za ně dostal, a pokud mu již nic z odkazu, užiteků či jejich hodnoty nezůstalo, tak byl této povinnosti zbaven (§ 509 NS/46). V NOZ k tomu najdeme obdobu u darování (§ 2078) a tímto způsobem by bylo možné vykládat také současnou úpravu povinností odkazovníka (§ 1630 odst. 2). V praxi však půjde spíše o raritní případy.

IV. SROVNÁNÍ VLÁDNÍHO NÁVRHU Z ROKU 1937 A NOZ¹¹

METODA, PŘÍKLADY, VÝSLEDKY

Míru inspirace lze posoudit především vlastním srovnáním jednotlivých dědickoprávních ustanovení NOZ a VN/37. Ceněné informace však přináší také podrobná důvodová zpráva a další publikace hlavního autora.¹²

Na základě provedeného srovnávání, kdy byla zohledněna primárně obsahová stránka, byly zvoleny tři kategorie ustanovení: 1) zcela shodná (např. definice pozůstalosti či četná ustanovení o odkazech), 2) částečně shodná – úprava určitého institutu se ve srovnání s VN/37 pouze rozšiřuje (např. zřeknutí se dědického práva), a 3) odlišná – buď z důvodu, že VN/37 daná ustanovení vůbec neobsahoval (např. omezení výše odkazů tzv. falcidiánskou kvartou podle § 1598 NOZ), nebo jsou obsahově opačná (např. u odkazu pohledávky podle § 1617 NOZ).

Dospěli jsme přitom k výsledku, že z 246 dědickoprávních ustanovení NOZ se 134 shoduje s ustanoveními VN/37 zcela a 57 částečně, celkově tedy 191 ustanovení, u nichž se stal inspirací VN/37 (shoda 78 %). Jedná se samozřejmě o údaj orientační: mohl by se měnit podle zvolené metody a zejména vlastního hodnocení shodnosti, nicméně má svou vypovídací hodnotu. V následujícím výkladu se pak zaměříme na jednotlivé instituty podrobněji. Budeme se přitom držet systematiky nové úpravy, která také navazuje na meziválečné návrhy.

V úvodních ustanoveních dědického práva se úprava shoduje v 70 %. Základní pojmy jsou definovány shodně a stejně je i vymezení dědických titulů. Výrazný odklon však lze vidět u úpravy nabytí dědického práva: nebyla převzata tzv. ležící pozůstalost (*hereditas iacens*), kdy dědic nabýval dědictví až soudním odevzdáním, a naopak se navázalo na dosavadní občanský zákoník, kdy se dědictví nabývá smrtí zůstavitele.¹³ Úprava dědické nezpůsobilosti je částečně modifikovaná (NOZ vyžaduje výslovné prominutí zůstavitelem, podle VN/37 stačilo konkludentní). Takřka doslovně byla naopak převzata úprava zřeknutí se dědického práva, která byla vypuštěna v občanském zákoníku z roku 1950.

U úpravy posledních pořízení (závěti a dědické smlouvy) je sice shoda s vládním návrhem zhruba v 74 %, NOZ se však inspiroval také řadou zahraničních vzorů, zejména německým občanským zákoníkem. Jako příklad můžeme uvést tzv. pri-

vilegované závěti neboli závěti s úlevami, kdy se např. u tzv. vesnické závěti (pořízené před starostou obce) NOZ inspiroval německým BGB, a u tzv. vojenské závěti (zaznamenané vojenským velitelem) zejména italským občanským zákoníkem, celkově však důvodová zpráva uvádí u tohoto institutu vedle VN/37 ještě inspirace více než deseti zahraničními zákoníky.¹⁴

NOZ nově upravuje také dědickou smlouvu, která se stává nejsilnějším dědickým titulem, přičemž se navazuje především na švýcarský ZGB (podle ABGB i meziválečných osnov mohli dědickou smlouvu uzavřít pouze manželé, resp. snoubenci).

Výrazně navázal NOZ na meziválečnou rekodifikaci u úpravy náhradnictví a svěřenského nástupnictví (shoda v 94 %). Jedná se opět o staronové instituty, jejichž úprava byla předchozím občanským zákoníkem opomenuta (v praxi se však náhradnictví uznávalo).

U institutu odkazu je shoda až 95 %. Od rakouské tradice se NOZ odchyluje zejména zakotvením tzv. falcidiánské kvarty (§ 1598 NOZ) zajišťující dědicům nejméně čtvrtinu dědictví nezatíženou odkazy.

Při úpravě zákonné posloupnosti (shoda 66 %), rozšířené na šest tříd, se spíše než na VN/37 navázalo na dosavadní právo (např. zahrnutí tzv. spolužijících osob) a dále na zahraniční vzory, zejména německý či ruský občanský zákoník.

Úprava povinného dílu, resp. ochrany nepominutelných dědiců a vydědění, naopak více navazuje na meziválečnou rekodifikaci (shoda v 90 %). Na rozdíl od rakouské tradice však nebyli mezi nepominutelné dědice zařazeni rodiče (komise Legislativní rady vlády pro občanské právo

11 Podrobnému srovnání jednotlivých ustanovení byla věnována autorčina diplomová práce z roku 2015 nazvaná *Meziválečná rekodifikace jako inspirační zdroj nového dědického práva*, která je dostupná z: <https://theses.cz/id/j1bqi9>.

12 Srov. zvl. Eliáš, K. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 97–104.

13 Na související problémy bylo upozorňováno a po návratu k rakouskému vzoru bylo voláno už na počátku 90. let (srov. Mikeš, J. Úvahy nad právní úpravou dědění. *Právo a zákonnost*, 1991, roč. 39, č. 8, s. 446–455). Zdá se však, že praxe otázku nabývání dědictví přiblíží rakouské tradici (srov. Spáčil, J., Šešina, M. Nabývání dědictví a vlastnické žaloby dědiců v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 2, s. 39–44, kteří přesvědčivě ukazují, že smrtí zůstavitele nabývá dědictví společenství dědiců a konkrétní dědic až rozhodnutím soudu); legislativně k tomu došlo alespoň v daňovém právu (srov. § 239a zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád), kdy se pro účely správy daní hledí na právní skutečnosti tak, jako by zůstavitel žil do dne předcházejícího dni skončení řízení o pozůstalosti.

14 Eliáš, K. a kol. Op. cit. sub 1, s. 635 an.; blíže: Eliáš, K. Privilegované závěti a osnova českého občanského zákoníku. In Knoll, V. (ed.) *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám*. Plzeň: A. Čeněk, 2008, s. 79–90.

to bohužel zamítla již při projednávání věcného záměru),¹⁵ zásadně se změnilo postavení potomků vyděděného potomka¹⁶ a v průběhu další rekodifikace byla navíc omezena kolace neboli započtení na povinný díl a dědický podíl (zejména byla zcela zrušena kolace daru třetím osobám). Na VN/37 bylo výrazně navázáno také u práva některých osob na zaopatření (úplná shoda z 80 %, přičemž 20 % tvoří ustanovení, která pouze rozšiřují úpravu VN/37).

U úpravy přechodu pozůstalosti na dědice je možné vidět jak výrazné navázání na meziválečnou rekodifikaci (např. u právní úpravy přechodu dluhů, výhrady soupisu a odloučení pozůstalosti), tak i odklon a inspiraci zahraničními kodexy, příp. předchozí právní úpravou (NOZ se již nenavrací k dědickým přihláškám uplatňovaným do roku 1950). Zachována naopak byla dosavadní právní úprava s argumentem, že „dědictví se častěji přijímá, než odmítá“ a že „formality mají být po soukromých osobách požadovány co nejméně“.¹⁷

Posledním porovnávaným institutem bylo zcizení dědictví, kde lze opět nalézt úplnou shodu se zněním VN/37. Důvodová zpráva se přitom odvolává pouze na švýcarský občanský zákoník.¹⁸

OTEVŘENÉ OTÁZKY

Zatím se sice jedná pouze o pracovní hypotézu, ale provedená srovnání naznačují, že se při rekodifikaci dědického práva více než na vlastní vládní návrh z roku 1937 navazovalo na superrevizní návrh z roku 1931. Zmínit můžeme zejména pravidlo, podle něhož se odkazovník stává dědicem (§ 1633 NOZ), které bylo z ABGB (§ 726) převzato do SN/31 (§ 648), ale již nikoli do VN/37 (§ 546), nebo pravidlo, podle něhož při odkazu stejné částky, jako byl zůstavitelův dluh, má odkazovník obdržet obojí (§ 1617 NOZ), které bylo z ABGB (§ 667) převzato do SN/31 (§ 598), ale VN/37 (§ 485) zakotvil pravidlo opačné (presumoval vyrovnání dluhu);

15 Eliáš, K. Op. cit. sub 12, s. 102.

16 Podle ABGB (§ 779–780, resp. ve znění ErbRÄG 2015 § 729 odst. 3), SN/31 (§ 687–688), VN/37 (§ 589–590) a ještě i OZ/50 (§ 552), stejně i německého BGB (§ 2333), švýcarského ZGB (art. 478) či polského KC (art. 1011) tito potomci dědí, resp. mají nárok na povinný díl. Podle NOZ (§ 1646 odst. 3), který se u této úpravy spíše inspiroval OZ/64 ve znění novely z roku 1991 (§ 469a odst. 2), na jehož protiústavnost nedávno (*obiter dictum*) upozornil Ústavní soud (sp. zn. I. ÚS 295/10), nedědí ani potomci (žijícího) vyděděného potomka, pokud zůstavitel neprojeví jinou vůli. Měli by však mít nárok na povinný díl (srov. § 1483, 1643, 1645 a 1649).

17 Eliáš, K. a kol. Op. cit. sub 1, s. 684.

18 Tamtéž, s. 702.

19 Trestný čin se podle TrZ dělí na zločiny a přečiny, přičemž přečinem chápáným jako důvod k vydědění by podle okolností mohlo být např. týrání zvířat (§ 302). Blíže: Karhanová, M. Dědická nezpůsobilost a vydědění vs. přečiny a zločiny. *Ad Notam*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 7–11.

20 Databáze zahrnující bibliografii vybraných právnických časopisů a sborníků vydávaných v ČR v letech 1918 až 1989 (Jaromír Tauchen, Jan Kazda) je dostupná z: <https://is.muni.cz/el/1422/podzim2013/EL032/um/index.html>.

z méně významných rozdílů je možné uvést např. vydědění z důvodu odsouzení dědice „pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze“ (§ 1646 NOZ), které se více shoduje se SN/31 (§ 677) než s VN/37 (§ 578), v němž se uvádí „pro zločin svědčící o zvrhlé povaze“.¹⁹

Důležité je také připomenout, že se jednotlivé verze nového občanského zákoníku postupně svým meziválečným vzorům vzdalovaly, což je patrné zejména u úpravy povinného dílu: do původního návrhu z roku 2005 prof. Eliáš nejen převzal rakouský standard ochrany nepominutelných dědiců, ale dokonce jej zvýšil, v dalším průběhu rekodifikace naopak došlo k výraznému oslabení jejich postavení – nejen snížením samotné výše povinného dílu (což je sekundární), ale také řadou dalších změn, především vypuštěním práva odvolat dar zkracující povinný díl, které znají všechny tradiční evropské občanské zákoníky (srov. zvl. čl. 920 a 924 CC, § 951 a 952 ABGB, § 2325 a 2329 BGB, čl. 527 ZGB).

Na počátku rekodifikačních prací tak zřejmě mohla být inspirace prvorepublikovými osnovami až 85 %, což se v budoucnu pokusíme ještě ověřit.

V. ZÁVĚREM

Na základě našich srovnání jsme dospěli k výsledku, že z 246 dědickoprávních ustanovení nového občanského zákoníku se u 191 z nich stal inspirací vládní návrh z roku 1937 (celkově tedy ze 78 %). Zda byl takový rozsah a zejména způsob navázání správnou volbou, se ukáže až s větším časovým odstupem (už dnes se však některé části zdají být zbytečně komplikované či fakticky obsoletní).

Posílení pořizovací volnosti a obnovení některých tradičních institutů (např. odkazu) bude odbornou veřejností vnímáno většinou kladně; jiné návrhy (např. úprava přechodu dluhů a výhrady soupisu) budou spíše kritizovány, jako tomu bylo již v meziválečné éře.

Konečně nespornou výhodou je možnost inspirace dobovou českou i novější rakouskou literaturou a judikaturou. Meziválečné odborné diskuze však mohou být cenné nejen z hlediska výkladu a pochopení nové úpravy, ale také při úvahách *de lege ferenda*.²⁰ ■

Volná čtvrtina podle § 1585 NOZ a povinný díl

JUDr. Filip Plašil

ZŮSTAVITEL JE VE SVÉM POŘIZOVACÍM OPRÁVNĚNÍ PROSTŘEDNICTVÍM DĚDICKÉ SMLOUVY ZÁKONEM OMEZEN. PODLE § 1585 ODS. 1 NOZ¹ NESMÍ UZAVŘÍT DĚDICKOU SMLOUVU O ČTVRTINĚ SVÉ POZŮSTALOSTI, TAK ABY TATO ČTVRTINA ZŮSTALA VOLNÁ PRO POŘÍZENÍ DLE ZVLÁŠTĚ PROJEVENÉ VŮLE ZŮSTAVITELE. NICMÉNĚ V ZÁKONĚ NENÍ VÝSLOVNĚ STANOVENO, ZDA MŮŽE NA „VOLNÉ ČTVRTINĚ“ VÁZNOUT POVINNÝ DÍL NEPOMINUTELNÝCH DĚDICŮ.

Dle komentáře k původnímu ABGB² byla „volná čtvrtina“ (v tehdejší znění „čistá čtvrtina“) zavedena za účelem ochrany zůstavitele;³ později však byl smysl existence čisté čtvrtiny označován za pochybný a sporný.⁴

V současnosti si právní teorie klade zejména otázku, k jakému časovému okamžiku se vztahuje požadavek, aby bylo pořízeno jen nejvýše o třech čtvrtinách pozůstalosti, zda k okamžiku uzavření dědické smlouvy, nebo k okamžiku smrti zůstavitele.⁵ Poslední literatura se výše uvedenému problému obšírněji nevěnuje. Spíše implicitně či z textu o způsobu výpočtu tzv. volné čtvrtiny lze patrně dovodit, že autoři nejspíše nevidí v § 1585 odst. 1 NOZ překážku, proč by měl být zůstavitel při pořizování dědické smlouvy povinnými díly omezen.⁶ Tak např. Petr Bílek zastává názor, že § 1585 odst. 1 NOZ „přikazuje zůstaviteli, že čtvrtina pozůstalosti musí zůstat dědickou smlouvou nedotčena, aby o ní případně mohl samostatně pořídit jinak, a pokud by chtěl, aby smluvní dědic dědil i tuto čtvrtinu, může tak učinit závětí“.⁷ I Šimon Klein uvádí podobně: „V případě dědické smlouvy je proto zřejmé, že dědickou smlouvou lze pořídit pouze o třech čtvrtinách pozůstalosti, přičemž toto omezení se vztahuje ke dni smrti zůstavitele. Dědická smlouva tomuto omezení odporující je v rozsahu, v jakém přesahuje tři čtvrtiny pozůstalosti, neplatná, byť by v době sepsání smlouvy předmět smlouvy nepřesahoval tři čtvrtiny zůstavitelova majetku.“⁸ Jan Dvořák ohledně výpočtu volné čtvrtiny pozůstalosti příměji uvádí, že „v pojmu pozůstalosti je již obsažen souhrn aktiv a pasiv. K tomu je třeba připočíst ještě dluhy zůstavitele vzniklé jeho smrtí (§ 1701 odst. 2). Z takto zjištěného rozsahu pozůstalosti představuje jedna čtvrtina ten díl po-

zůstalosti, který musí zůstat volný.“⁹ Lenka Holíková spatřuje volnou čtvrtinu ve čtvrtině pozůstalostních aktiv ke dni zůstavitelova úmrtí.¹⁰

Z důvodové zprávy jako by vyplýval pravý opak – je explicitně uvedeno, že má-li zbývající čtvrtina pozůstalosti podle výslovného předpisu v § 1585 NOZ „zůstat volná tak, aby o ní zůstavitel mohl pořídit podle své zvlášť projevené vůle, nesmí být jeho pořizovací volnost omezena právem na povinný díl či jiným omezením“.¹¹ Důvodová zpráva tak zákonný požadavek, aby měl zůstavitel možnost o čtvrtině své pozůstalosti např. pořídit závětí, pojímá vskutku materiálně.

Znění důvodové zprávy pravděpodobně navazuje na § 1253 ABGB¹² (znění ustanovení bylo nedávno novelizováno s úči-

- 1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- 2 Patent vom 1ten Junius 1811. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie. Justizgesetzsammlung, roč. 1811, č. 946, s. 275 an.
- 3 Zeiller, F. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie. Dritter Band, Zweyte Abtheilung.* Wien, Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1813, s. 638. Čistá čtvrtina byla zavedena, dle kouzelných slovních obrátů Zeillerova komentáře, kvůli tomu, že zůstavitel se mnohdy láskou ke svému manželu či lichotkami nechává strhnout k neuvážené štedrosti, které později často lituje.
- 4 Krčmář, J. *Právo občanské. V. Právo dědické.* 3. doplněné vyd. Praha: Všehrad, 1937, s. 52.
- 5 Svoboda, J., Klička, O. *Dědické právo v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 87–88. Podobně Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720).* Praha: C. H. Beck, 2015, s. 289.
- 6 Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Sv. IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 210–211. Též Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. Op. cit. sub 5, s. 289–290.
- 7 Petr Bílek se ve svém výkladu ustanovení soustředil zejména na otázku, zdali je „volnou čtvrtinou pozůstalosti“ míněna čtvrtina stanovená z obvyklé ceny pozůstalosti či z čisté hodnoty pozůstalosti. Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. Op. cit. sub 5, s. 290.
- 8 Klein, Š. *Dědická smlouva a darování pro případ smrti. Ad notam,* 2013, č. 4, s. 15.
- 9 Dvořák, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Op. cit. sub 6, s. 210–211.
- 10 Holíková, L. *Možnosti dispozice dědiců s dědickým právem. Ad notam,* 2015, č. 3, s. 20.
- 11 Eliáš, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012, s. 650.
- 12 Na tuto skutečnost upozorňuje i Holub, M. O dědické smlouvě a rozvodu manželství – krátké zamyšlení nad návrhem úpravy dědického práva. *Bulletin advokacie,* 2004, č. 4, s. 60.

ností k 1. 1. 2017, avšak se zachováním původního obsahu),¹³ Švýcarský ZGB obdobnou kvartu u dědických smluv neobsahuje, německý BGB také nikoliv. Ustanovení § 1253 ABGB výslovně stanovilo „čistou čtvrtinu“, na které nesměl váznout žádný povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh.¹⁴ Předválečná literatura z toho dovozovala výpočet této čisté čtvrtiny tak, že od pozůstalosti se odečtou dluhy (včetně dluhů dědictví, jako jsou náklady pohřbu či náklady soupisu a ocenění pozůstalosti; neodečítají se však dluhy, které vyplývají z poslední vůle, jako jsou např. odkazy), dále povinné díly nepominutelných dědiců a z této zbylé „čisté“ části pozůstalosti byla vypočtena hledaná čtvrtina.¹⁵ Nelze

JUDr. Filip Plašil

■ notářský kandidát JUDr. Evy Turinské,
notářky ve Žďaru nad Sázavou

odhlédnout od skutečnosti, že znění § 1585 odst. 1 NOZ je téměř totožné s § 447 vládního návrhu nového občanského zákoníku z roku 1937 a evidentně z něj vychází. Přitom důvodová zpráva k § 447 vládního návrhu uvádí, že jde o pouhé stručnější vyjádření obsahu dosavadního § 1253 ABGB: „Také § 1253 obč. zák. byl in merito převzat do stručné formulace § 447. Superrevisní komise obávající se ustoupiti od myšlenky občanského zákoníka, že čtvrtina pozůstalosti je vyňata ze smluvní vázanosti. Jestliže tedy manžel druhého ustanoví k pozůstalosti celé, může přes to o čtvrtině volně pořádati. Neučiní-li tak, připadne tato čtvrtina zákonným dědicům, ježto o ní vůbec není platně pořízeno. Chce-li zanechat volnou čtvrtinu manželovi, může tak učiniti jen zvláštním posledním pořízením. Touto textací se úmyslně vylučuje dosavadní praxe, že smlouva dědická co do oné čtvrtiny má platiti jako testament. Nemluví se již o „čisté čtvrtině“, ježto tu šlo zřejmě o nedorozumění.“¹⁶

„Také § 1253 obč. zák. byl in merito převzat do stručné formulace § 447. Superrevisní komise obávající se ustoupiti od myšlenky občanského zákoníka, že čtvrtina pozůstalosti je vyňata ze smluvní vázanosti. Jestliže tedy manžel druhého ustanoví k pozůstalosti celé, může přes to o čtvrtině volně pořádati. Neučiní-li tak, připadne tato čtvrtina zákonným dědicům, ježto o ní vůbec není platně pořízeno. Chce-li zanechat volnou čtvrtinu manželovi, může tak učiniti jen zvláštním posledním pořízením. Touto textací se úmyslně vylučuje dosavadní praxe, že smlouva dědická co do oné čtvrtiny má platiti jako testament. Nemluví se již o „čisté čtvrtině“, ježto tu šlo zřejmě o nedorozumění.“¹⁶

Přitom úprava práv nepominutelných dědiců v ABGB i NOZ je obdobná – dotčení práva na povinný díl nemá za následek neplatnost pořízení pro případ smrti, nýbrž pouze vznik nároku nepominutelného dědice na vyplacení povinného dílu v penězích – srov. § 783 ABGB¹⁷ a § 1654 odst. 1 NOZ.¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. R I 177/32 ze dne 29. 4. 1932¹⁹ dokonce podobný princip dovozuje i u samotné čisté čtvrtiny, když „předpis § 1253 obč. zák. neodporuje úmysl smluvních stran v dědické smlouvě, zanechatí veškerou pozůstalost in natura pozůstalému manželovi proti vyplacení peněžité částky zákonným dědicům předemřelého manžela“ s odůvodněním, že nárok zákonných dědiců na čtvrtinu pozůstalosti, jež musí zůstat volná podle § 1253 ABGB, je nárokem singulárním, představujícím obligační peněžitý nárok, který je svou podstatou zvláštním zákonným odkazem, odkazuje přitom na názor Ludwiga Schiffnera.

Vedle sebe se tak staví pojmy „volná čtvrtina“ dle NOZ a „čistá čtvrtina“ dle ABGB. Otázkou tedy je, zda jde pouze o obsahově totožné pojmy s mírně odlišným označením, či lze naopak spatřovat v každém z pojmů jinak rozsáhlé omezení zůstavitelovy pořizovací svobody.

Ačkoliv důvodová zpráva výslovně pojímá volnou čtvrtinu pozůstalosti tak, že na ní nesmí váznout povinné díly, v § 1585 odst. 1 NOZ takový zákaz přímo uveden není. Je vhodné položit si na tomto místě otázku, zdali výslovné omezení volné čtvrtiny povinnými díly vnímal zákonodárce pouze jako zbytečné superfluum (neboť samotné zbylé znění ustanovení „čtvrtina musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel mohl pořádat podle své zvlášť projevené vůle“ již takové omezení povinnými díly v sobě implicitně obsahuje), nebo zdali má absence takového výslovného omezení v zákoně zvláštní význam. Rekodifikační komisí prošlo znění důvodové zprávy v nezměněném znění od roku 2003 až do své finální podoby; text dnešního § 1585 odst. 1 se též nezměnil, stejně jako charakter povinného dílu, podle kterého opomenutí nepominutelného dědice nemá za následek neplatnost závěti a nepominutelný dědic má pouze právo na výplatu v penězích.²⁰

- 13 Erbrechts-Änderungsgesetz 2015, BGBl. I, Nr. 87, 30. 7. 2015.
- 14 Dědickou smlouvou nemůže se manžel docela vzdát práva činiti poslední pořízení. Čistá čtvrtina, na které nesmí váznout ani povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy vyhrazena k volnému poslednímu pořízení. Nepořídil-li zůstavitel o ní; přece nepřipadne smluvnímu dědici, třeba by byla slíbena celá pozůstalost, nýbrž zákonným dědicům.
- 15 Např. Krasnopolski, H., Kafka B. *Österreichisches Erbrecht*. München, Leipzig: Duncker u. Humblot, 1914, s. 163; Mayr, R. *Lehrbuch des bürgerlichen Rechtes. Zweiter Band: 5. Buch, Erbrecht*. Reichenberg: Gebrüder Stiepel Ges. m. b. H., 1923, s. 242 a 307; Rouček, F., Sedláček, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý*. Praha: V. Linhart, 1937, s. 565. Podobně provádí výpočet i převažující část modernější rakouské literatury, srov. Rummel, P. a kol. *Kommentar zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 3. Aufl. 2. Bd., 1. Tl. Wien: Manz, 2002, s. 113.
- 16 Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku z roku 1937, sněmovní tisk č. 844 Poslanecké sněmovny ČSR, s. 291. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Dostupné online z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0844_23.htm> [cit. 27. 11. 2015].
- 17 Pro výklad ustanovení srov. Krasnopolski, H., Kafka, B. Op. cit. sub 15, s. 209–210 a 218; Svoboda, E. *Dědické právo*. II. vyd. Praha: Vesmír, 1926, s. 69; Krčmář, J. Op. cit. sub 4, s. 130. Svoboda případně podotýká, že samo označení nepominutelný dědic není správné, když tento vůbec nemá dědický nárok, nýbrž jen obligační nárok na vyplacení podílu určeného zákonem. Emil Svoboda pak navrhuje pro upřesnění označení nepominutelný čekatel. Srov. tamtéž, s. 64–65. Jiří Svoboda a Ondřej Klička spatřují v institutu nepominutelného dědice spíše věřitele – zákonného odkazovníka. Svoboda, J., Klička, O. Op. cit. sub 5, s. 22. O tomtéž se zamýšlí i Schiffner, L. *Die sogenannten gesetzlichen Vermächtnisse*. Leipzig: Veit & Company, 1895, s. 119–122.
- 18 V podstatě stejnou zásadu jako Emil Svoboda a Jiří Svoboda a Ondřej Klička (viz předchozí poznámka), že nepominutelný dědic není dědicem, uvádí i Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Op. cit. sub 6, s. 384.
- 19 Rozhodnutí bylo zařazeno do Vážné sbírky pod č. 11615: „Nárok zákonných dědiců na čtvrtinu pozůstalosti, jež musí zůstat volná podle § 1253 obč. zák., jest nárokem singulárním, představujícím peněžitý nárok obligační, který svou podstatou jest zvláštním zákonným odkazem.“
- 20 Návrh paragrafového znění a důvodové zprávy z roku 2003, § A541 a důvodová zpráva k § A531. Dostupné online z internetového archivu portálu www.juristic.cz: <<https://web.archive.org/web/20030906032149/http://obcanskepravo.juristic.cz/85171/clanek>>.

Zdá se tak, že text důvodové zprávy reaguje na aktuální paragrafové znění zákona.

Protože § 1585 odst. 1 NOZ stanovuje hledanou čtvrtinu pozůstalosti právě tak, aby tato čtvrtina zůstala zůstaviteli „volná“ k jinému pořízení pro případ smrti, chtělo by se toto ustanovení lingvisticky interpretovat dvěma směry:

- 1) za prvé tak, že ohledně této čtvrtiny může zůstavitel pořídit jiným pořízením pro případ smrti bez dalšího,
- 2) za druhé – podle důvodové zprávy – tak, že ohledně této čtvrtiny nesmí být omezen v testovací svobodě.

První interpretaci bych označil jako formální, druhou jako materiální. Oba způsoby interpretace lze, podle mého přesvědčení, do určité míry argumentačně podložit, aniž by to vedlo k nesmyslným důsledkům odporujícím § 2 NOZ.

Komentář Sedláčka a Roučka obsahuje pozoruhodnou myšlenku, uplatnitelnou i pro NOZ, že „*právo na povinný díl není právem dědickým, nýbrž právem obligačním, a trvá již za života zůstavitele, neboť zůstavitel má povinnost je respektovat (§ 762)*“.²¹ Podle tohoto názoru nevzniká určité právo nepominutelného dědice až proti dědicům zůstavitele, nýbrž už proti zůstaviteli samotnému.²² V podobném duchu se však nese již výklad Franze Zeillera.²³ Je proto nutné pozastavit se nad otázkou, zda je i po nabytí účinnosti NOZ zůstavitel ve své pořizovací svobodě omezen povinným dílem nepominutelného dědice.

Jiří Mikeš a Ladislav Muzikář k dané otázce zastávají negativní stanovisko. Podle jejich názoru, pokud nepominutelný dědic bude mít při porušení jeho práva na povinný díl pouze nárok na vyplacení hodnoty proti dědicům, nebude takový nárok vytvářet překážku pořizovací svobodě.²⁴

Petr Bezouška naopak spatřuje v existenci povinného dílu omezení testovací volnosti, která se může dostávat do kolize s ústavní ochranou vlastnického práva a zaručeného dědění.²⁵ Bezouška v této souvislosti cituje i Ursulu Köbl, která nazírá na ochranu nepominutelných dědiců jako na legitimní překážku, kterou klade sociální stát dědické autonomii vůle.²⁶ Obdobný názor s odkazem na německou judikaturu zastává i Pavel Horák, který vykládá čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod především jako „*oprávnění dědice, resp. omezení zůstavitele, který nemůže se svým majetkem nakládat zcela libovolně ani inter vivos (dědická smlouva), ani mortis causa (povinný díl). Dědické právo je právě jednou z oblastí, kde již tradičně dochází k výraznému omezení autonomie vůle z opodstatněného důvodu.*“²⁷ Za omezení testovací svobody ostatně považovala existenci povinného dílu i stará česká i rakouská literatura počínaje Franzem Zeillerem.²⁸

Není rozhodně od věci připomenout si i důvodovou zprávu k NOZ, která může úmysl zákonodárce v mno-

hém osvětlit. Tak u původně navrhovaného § A401, později § 1254 (ještě později jako § 1462, nakonec § 1492)²⁹ uvádějí návrhy důvodové zprávy z let 2003 a s aktualizovanými čísly paragrafů i 2005: „*Návrh ust. § 1254 pamatuje na práva nepominutelných dědiců. Ta jsou sice podrobněji upravena dále (§ 1383 a násl.), ale považuje se za účelné zdůraznit omezení volnosti zůstavitele již zde. Základní význam tohoto ustanovení je v tom, že nezakládá ani částečnou neplatnost té závěti nebo dědické smlouvy, která nedbá práv nepominutelných dědiců (jak dnes stanovuje § 479 platného občanského zákoníku), nýbrž právo tohoto dědice na povinný díl, tedy jeho právo vůči závětním dědicům, aby mu bylo vyplaceno v penězích, o čemž byl zkrácen.*“³⁰ Stejný text, opět jen s pozměněnými čísly paragrafů, byl obsažen i v důvodové zprávě

21 Rouček, F., Sedláček, J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl třetí.* Praha: V. Linhart, 1936, s. 429.

22 Okrajem lze poukázat také na starou teoretickou diskuzi o povaze nepominutelného dědice: Stubenrauchův komentář uvádí, že ačkoliv nepominutelný dědic není dědicem ve formálním smyslu, přece zůstává dědicem ve smyslu materiálním; srov. Stubenrauch, M. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche.* 8. Aufl., Bd. I. Wien: Manz, 1902, s. 535. Oproti tomu Horaz Krasnopolski a Bruno Kafka i Robert Mayr takový názor odmítají, s tím, že se jedná o pouhou pohledávku nepominutelného dědice na vypořádání jeho povinného dílu; srov. Krasnopolski, H., Kafka, B. Op. cit. sub 15, s. 209; Mayr, R. Op. cit. sub 15, s. 302. Ludwig Schiffner k tomu poznamenává, že se jedná o složitou otázku a uvádí klady obou přístupů; srov. Schiffner, L. Op. cit. sub 17, s. 118.

23 Zeiller, F. *Commentar über das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie.* Zweyter Band, Zweyte Abtheilung. Wien, Triest: Geistingers Verlagshandlung, 1812, s. 765.

24 Mikeš, J., Muzikář, L. *Dědické právo.* 2. vyd. Praha: Linde, 2005. „*Pořizovací volnosti by však – jak je tomu v jiných právních řádech – nebylo na újmu, kdyby ochrana tzv. neopominutelných dědiců záležela v jejich právu na výplatu povinného dílu od závětního dědice.*“

25 Bezouška, P. *Civilněprávní otázky testovací svobody.* Právník, 2014, s. 822.

26 Tamtéž, s. 821.

27 Horák, P. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, č. 11, s. 381 an.

28 Zeiller, F. Op. cit. sub 23, s. 765. Tilsch, E. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní.* Praha: Bursík a Kohout, 1905, s. 24–25. Tilsch uvádí, že se jedná o průlom principu testovací volnosti. Dále Stubenrauch, M. Op. cit. sub 22, s. 935, s. 934. Svoboda, E. Op. cit. sub 17, s. 60, uvádí v podobném duchu přímo u ustanovení o dědické smlouvě, že „... jest volnost smluvního ustanovení dědice omezena i ustanovením § 1253, že dědickou smlouvou nemůže zůstavitel vyčerpat celé své pozůstalosti, nýbrž musí mu zůstat volnou čtvrtina, ničím – ani nároky na díl povinný – nezatížená, o níž tedy může svobodně pořídit neohledě k obsahu smlouvy dědické.“

29 Znění původního § 1254 NOZ: *Pořízením pro případ smrti nelze zkrátit povinný díl nepominutelného dědice, nedošlo-li k vydědění. Pokud tomu pořízení pro případ smrti odporuje, náleží nepominutelnému dědici povinný díl.* Stejně, pouze s prohozenou vedlejší větou, i § A401 ve znění z roku 2003.

30 Důvodová zpráva z roku 2005, s. 483. Dostupné online z portálu Nový občanský zákoník, http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf [cit. 21. 10. 2015].

z roku 2011³¹ a je obsažen i v definitivní verzi důvodové zprávy.³² Je zcela zřetelné, že důvodová zpráva od prvopočátku považuje povinný díl za omezení pořizovací volnosti zůstavitele, a to i v podobě, kdy nepominutelný dědic má pouhý obligační nárok na vyplacení povinného dílu v penězích a porušení práva na povinný díl nepůsobuje neplatnost závěti.

31 Důvodová zpráva z roku 2005, s. 943. Dostupné online z portálu Nový občanský zákoník, http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf [cit. 21. 10. 2015].

32 Eliáš, K. a kol. Op. cit. sub 11, s. 613.

33 V této otázce lze poznamenat ještě následující: povinné díly, stejně jako odkazy, řadí zákon mezi pasiva pozůstalosti (§ 173 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních), a sice do skupiny dalších dluhů, které vznikly po smrti zůstavitele a hradí je dědici zůstavitele. Podle některých autorů má povinný díl povahu zákonného odkazu, jak bylo výše uvedeno. Přitom se ale odkazy do volné čtvrtiny nezapočítávají a nezapočítávaly se ani za účinnosti ABGB. Nicméně zde je nutné vzít v úvahu, že odkazy vznikají pouze z vůle zůstavitele, kdežto existenci práva nepominutelného dědice na povinný díl nemůže zůstavitel svou vůli ovlivnit – ledaže by nepominutelného dědice vydědil. Jistý dost podstatný rozdíl mezi odkazy a povinnými díly zde tedy, v souvislosti s probíraným tématem, je; odkaz ve své podstatě pořizovací vůli zůstavitele neomezuje, pokud právě na zůstavitelově vůli vznik odkazu závisí. I prvorepubliková literatura počítala povinné díly – stejně jako odkazy – mezi dluhy pozůstalosti (srov. Rouček, F., Sedláček, J. Op. cit. sub 21, s. 62), a přesto se pro obojí ve vztahu k „čisté čtvrtině“ uplatňoval odlišný režim.

34 Pro přehled srov. Eccher, B. *Bürgerliches Recht. Band VI: Erbrecht*. Wien: Springer, 2010, s. 92.

35 Rouček, F. in Rouček, F., Sedláček, J. a kol. Op. cit. sub 15, s. 565.

36 Welsch, R., Koziol, H. *Grundriss des bürgerlichen Rechts. Band II, Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*. 13. vyd. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2007, s. 523 a tam v poznámce citovaná literatura. Brauner, W. in Schwimann, M. a kol. *Praxiskommentar zum Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch samt Nebengesetze. Band 4, 2. Halbband*. Wien: Orac, 1988, s. 1025, vymezuje odpovědnost smluvních, závětních a zákonných dědiců poněkud odlišně.

37 Mayr, R. Op. cit. sub 15, s. 242; Rouček, F., Sedláček, J. a kol. Op. cit. sub 15, s. 566.

38 Klein, Š. Op. cit. sub 8, s. 15; Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Op. cit. sub 6, s. 652, jako by říkal, že jen v dotčené části; Šešina uvádí, že „není-li respektován § 1585 odst. 1, a smlouva je tedy uzavřena ohledně celé pozůstalosti, je zastáván názor, že ohledně zbývajících čtvrtiny může mít taková smlouva platnost závěti, má-li jinak všechny náležitosti závěti.“ Rouček, F., Sedláček, J. a kol. Op. cit. sub 15, s. 566, uvádějí, že neplatná bude pouze ohledně dotčené části a že tato část případně zákonným dědicům, nikoli však aby se tato část vykládala jako závěť ve prospěch smluvního dědice. Podobný názor zastává i Svoboda, E. Op. cit. sub 17, s. 60. Dvořák, J. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Op. cit. sub 6, s. 211 a 218, na jedné straně uvádí, že jestliže bylo v rozporu s ustanovením zákona dědicovou smlouvou pořízeno o celé pozůstalosti, je potud smlouva neplatná, a názory dovozuji bez dalšího konverzi dědicové smlouvy v částí překračující tři čtvrtiny pozůstalosti v závěť byly odmítnuty již za účinnosti ABGB, na druhé straně pak uvádí, že bude ze zákona konvertována v závěť ta část dědicové smlouvy, porušující § 1584 a § 1585 odst. 2 NOZ, pokud bude vyjadřovat jednoznačnou vůli zůstavitele

Vyvstává tak určité dilema – je, nebo není povinný díl překážkou testovací svobody? Je tedy zůstavitel povinným dílem v podobě, v jaké je zakotven v ABGB či NOZ, omezen ve své pořizovací volnosti? Protože pokud ano, pak při materiálním výkladu § 1585 odst. 1 NOZ není čtvrtina pozůstalosti, na které vázne povinný díl, volná k pořizení podle zvlášť projevené zůstavitelovy vůle, a text důvodové zprávy k § 1585 NOZ je zcela namístě (*nota bene* pouze logicky navazuje na důvodovou zprávu k § 1492 NOZ a její starší verze). Tímto způsobem na sebe může narážet výše naznačený formální a materiální interpretační přístup.³³

Stará i nová rakouská literatura má díky § 1253 ABGB v této otázce jasno. Na rozdíl od období první republiky však již moderní rakouská právní teorie není jednotná v názoru na způsob výpočtu čisté čtvrtiny – objevily se tři názory:³⁴

- 1) čistá čtvrtina se vypočte z pozůstalostních aktiv (veškeré dluhy i povinné díly pak zatěžují výhradně smluvního dědice),
- 2) čistá čtvrtina se vypočte z čisté pozůstalosti bez odražení povinného dílu (potom za splnění povinného dílu odpovídá pouze smluvní dědic, za jiné dluhy však smluvní dědic i dědicové zákonní či testamentární),
- 3) čistá čtvrtina se vypočte z čisté pozůstalosti po odražení povinného dílu (potom odpovídají smluvní dědic, zákonní i testamentární dědici za dluhy i povinné díly poměrně podle výše hodnoty majetku, jaký z dědictví nabyli).

Právě ze třetí uvedené teorie vycházela stará literatura, na našem území zřejmě naposledy Rouček;³⁵ zároveň uvedená teorie je i v nové rakouské literatuře pravděpodobně nejčastěji zastoupena – třeba s určitými drobnými obměnami.³⁶ Naopak druhá teorie by odpovídala zatím se objeveným českým komentářům k NOZ, ačkoliv následek v podobě výhradní odpovědnosti smluvního dědice za dluhy i úhradu povinných dílů nebyl patrně v české literatuře dosud diskutován. Ve shodě s většinou rakouské právní teorie se však přiklání spíše ke třetí variantě výpočtu volné čtvrtiny, a to s ohledem na výše předestřená znění důvodové zprávy k NOZ a kontinuitu nové právní úpravy s vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937, kdy byl výpočet volné čtvrtiny prováděn právě podle třetí varianty. Prvorepubliková literatura se též shodovala v názoru, že stanovení volné čtvrtiny nemá vliv na právo nepominutelného dědice žádat uspokojení povinného dílu poměrně jak po dědici smluvním, tak po dědici závětním či zákonném. Čistá čtvrtina tedy neznamenala, že by za uspokojení povinného dílu odpovídal jenom smluvní dědic, nýbrž byla zjišťována pouze pro účely vymezení části pozůstalosti, o které musel mít zůstavitel volnost pořídit zvlášť.³⁷

Třetí varianta má, podle mého názoru, ještě jednu praktickou výhodu. Při dotčení volné čtvrtiny je dědicová smlouva (patrně pouze v dotčené části)³⁸ podle § 1591

NOZ neplatná.³⁹ Pokud by však volná čtvrtina ve smyslu výše uvedené třetí varianty nesměla být omezena povinným dílem, vypočítala by se volná čtvrtina obdobně jako čistá čtvrtina v období účinnosti ABGB v Československu – od pozůstalosti se odečtou dluhy a povinné díly nepominutelných dědiců a z takto zjištěného zbytku pozůstalosti se vypočte hledaná čtvrtina. Uvedené lze osvětlit na zjednodušeném příkladu: ovdovělý zůstavitel má jediné (zletilé) dítě, které je nepominutelným dědicem, obvyklá cena aktiv pozůstalosti činí 1 200 000 Kč, obvyklá cena pasiv 200 000 Kč – čistá hodnota pozůstalosti je 1 000 000 Kč. Povinný díl nepominutelného dědice činí jednu čtvrtinu z čisté hodnoty pozůstalosti, tedy 250 000 Kč (pro jednoduchost pomíneme možné zápočty na povinný díl).

FORMÁLNÍ PŘÍSTUP DLE DRUHÉ VARIANTY:

Od aktiv se odečtou pasiva bez ohledu na povinný díl, výsledkem je 1 000 000 Kč. Volná čtvrtina tak činí 250 000 Kč. Zůstavitel může uzavřít dědickou smlouvu pouze o pozůstalosti obvyklé hodnoty 750 000 Kč, aniž by dědická smlouva byla neplatná.

MATERIÁLNÍ PŘÍSTUP DLE TŘETÍ VARIANTY:

Od aktiv se odečtou pasiva a povinný díl, výsledkem je 750 000 Kč. Volná čtvrtina tak činí 187 500 Kč. Zůstavitel může uzavřít dědickou smlouvu o pozůstalosti obvyklé hodnoty 825 500 Kč, aniž by dědická smlouva byla neplatná.⁴⁰

Z uvedeného příkladu je patrné, že využití materiálního přístupu třetí varianty ve smyslu důvodové zprávy k NOZ a převažujícího výkladu ABGB může alespoň do určité míry a v některých případech eliminovat právní teorií kritizované⁴¹ následky § 1591 ve spojení s § 1585 NOZ, když uvedený přístup umožňuje zůstaviteli pořídit o větší části své pozůstalosti dědickou smlouvou, aniž by se vystavoval riziku její neplatnosti.⁴² S ohledem na § 574 NOZ (na právní jednání je třeba hledět jako na platné než jako na neplatné) a důvodovou zprávu i odbornou literaturou proklamovaný větší respekt k vůli zůstavitele by materiální přístup k interpretaci § 1591 NOZ mohl lépe odpovídat smyslu a účelu právní úpravy.

ZÁVĚR

Odpověď na položenou otázku zůstává stále dosti nejasná. V příspěvku byly předloženy některé úvahy, které by snad mohly podpořit odlišný výklad § 1585 odst. 1 NOZ, než jaký pravděpodobně zastává poslední literatura. Autor si však nijak nečiní nárok na definitivní vyřešení problému a doufá, že toto zamyšlení bude přijato pouze jako skromný příspěvek do rozvíjející se diskuze o interpretaci nového dědického práva. Z hmatatelných podkladů k předestřenému problému totiž máme k dispozici pouze nejasný text zákona, který lze vykládat oběma způsoby, a důvodovou zprávu uvádějící – v návaznosti na součas-

né pojetí povinného dílu – jasně a výslovně, že pořizovací volnost zůstavitele nesmí být omezena právem na povinný díl či jiným omezením. Jako výrazný inspirační zdroj může sloužit snad též stará rakouská a československá literatura. ■

určit konkrétní osobu za dědice. Mezi uváděnými autory tak nepanuje shoda v otázce, zda lze konvertovat v závěť tu část dědické smlouvy, která porušuje ustanovení o volné čtvrtině.

- 39 U neplatnosti z důvodu porušení § 1585 uvádí opatrně Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. Op. cit. sub 5, s. 303, že se lze přiklonit spíše k názoru, že půjde o neplatnost relativní. Podobně Šešina, M. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Op. cit. sub 6, s. 652, s odkazem na Dvořák in tamtéž, s. 218 – Dvořák zastává názor, že půjde o neplatnost relativní, s ohledem na celkovou koncepci zákona v posuzování platnosti a neplatnosti právních jednání.
- 40 K výpočtu srov. také Welser, R., Koziol, H. Op. cit. sub 36, s. 524; nebo Mayr, R. Op. cit. sub 15, s. 242. Mayr uvádí, že čistá čtvrtina ve smyslu § 1253 ABGB dosáhne svým rozsahem čtvrtiny čisté pozůstalosti pouze v případě, že nebudou žádní nepominutelní dědicové. Pokud se objeví nepominutelný dědic – potomek, který uplatní své právo na povinný díl, bude již čistá čtvrtina představována pouze jednou osminou čisté pozůstalosti (za účinnosti ABGB odpovídala výše povinného dílu potomků polovině jejich zákonného podílu).
- 41 Bílek, P. in Fiala, R., Drápal, L. a kol. Op. cit. sub 5, s. 289.
- 42 Byť si autor uvědomuje, že v důsledku toho zůstavitel bude balancovat mezi úskalími, která tvoří povinný díl a další zbývající „závady“ na pozůstalosti, aby si učinil představu o peněžitém vyjádření volné čtvrtiny pozůstalosti. Pro zůstavitele bude obtížné odhadnout výši hodnoty povinného dílu konkrétního nepominutelného dědice, který může být zkracován prostřednictvím kolace o majetek, poskytnutý zůstavitelem nepominutelnému dědici i před mnoha lety, natož potom odečítat ještě další dluhy. Lze očekávat, že z opatrnosti bude zůstavitel uzavírat dědickou smlouvu raději o mnohem menší části pozůstalosti, než o které by mohl. Z důvodu obtížné odhadnutelnosti výše různých dílů pozůstalosti je také pravděpodobné, že určité „zbytkové“ části pozůstalosti zůstanou pořízeními zůstavitele nedotčeny a bude u nich nastupovat intestátní dědická posloupnost. Komplikace při dědickém řízení nastane i v případě nesprávného odhadnutí volné čtvrtiny pozůstalosti, neboť následkem porušení § 1585 odst. 1 NOZ o volné čtvrtině bude částečná neplatnost dědické smlouvy. Ponechává se stranou otázka, ke kterému okamžiku má být velikost volné čtvrtiny posuzována – viz shora.

Notářský Informační Systém

NA JEDNOM MÍSTĚ VŠE, CO POTŘEBUJETE

Ing. Martin Rybář
Ing. Miroslav Pecháček

DOVOLTE, ABYCHOM VÁM PŘEDSTAVILI SYSTÉM PRO VEDENÍ NOTÁŘSKÉ KANCELÁŘE. NOTÁŘSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (NIS) PROVOZUJÍ NAŠI NOTÁŘI UŽ SEDM LET, OD ROKU 2009.

LÉTA ZKUŠENOSTÍ

Na počátku jsme vsadili na nejmodernější webové technologie, a tak je NIS technicky srovnatelný například se systémem CIS2. Funguje jako webová stránka, a to je trend, ke kterému dnes všechny informační systémy směřují. Dokonce se k systému můžete přihlašovat certifikátem v čipové kartě, stejně jako v CIS2. Veškerá data jsou uložena v bezpečí vaší kanceláře.

Díky tomu, že systém soustavně sedm let vylepšujeme, je odladěný a prověřený. Aktualizace probíhají automaticky, a tak se v systému každých 14 dní objevují další a další funkce. Vývoj řídíme pomocí moderního software, takže dokážeme snadno zjistit, že za dobu vývoje jsme do systému zabudovali více než 1 300 změn a vylepšení.

REJSTRÍKY JSOU JEN ZAČÁTEK

Samozřejmostí je vedení všech rejstříků:

- Rejstřík Nd
- Rejstřík N/NZ
- Kniha notářských úschov
- Evidence právních jednání pro případ smrti
- Rejstřík R
- Rejstřík T
- Rejstřík V
- Rejstřík I
- Rejstřík SPR
- Rejstřík Certifikáty zaměstnanců
- Rejstřík O

A také tisk ročních uzávěrek knih a rychlé a jednoduché generování všech výkazů a statistik pro NKČR.

VÝPOČET ODMĚNY A DAŇOVÉ DOKLADY

Součástí je i výpočet odměny notáře a automatické vystavení faktury nebo příjmového dokladu na všechny myslitelné způsoby. Včetně rozúčtování odměny mezi více účastníků, vyúčtování více NZ jednou fakturou, hromadné fakturace klientovi na konci měsíce a podobně. Do vyúčtování můžete přidat i další položky, jako poplatky za kopie a ověřování. Ani je nemusíte vypisovat, stačí pár písmenek, NIS zbytek dokončí za vás. Prostě sedm let zkušeností v úhledném balení.

SPOLUPRÁCE S BANKOU

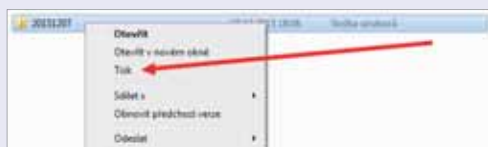
Ale ani tím práce NISu nekončí. Dokážeme se spojit s vaší bankou a faktury i přímo spisy Nd a NZ označit jako zaplacené, a to okamžitě, jakmile na váš účet přijde platba.

Popravdě, máme problém, kterou z funkcí předvést dříve v takto omezeném prostoru. Jen seznam těch nejdůležitějších totiž čítá přes 100 položek. Zkusíme alespoň ty nejzajímavější. Posuďte sami, zdali se nám podařilo najít ty, které řeší problémy, s nimiž se možná denně potýkáte právě vy.

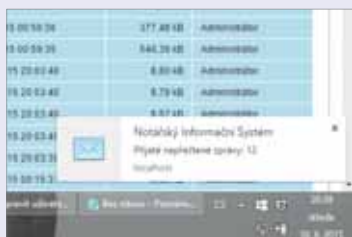
TISK DATOVÝCH ZPRÁV

Co třeba tisk datových zpráv? Některé kanceláře denně přijímají desítky datových zpráv, jako třeba odpovědi na dotazy institucím v dědické agendě. Každou takovou zprávu musí otevřít, vytisknout a založit do spisu. Desítky minut, možná hodiny, zbytečné práce. V NISu to umíme vyřešit na dvě kliknutí.

Všechny zprávy za celý den uložíme do jedné složky, vy pak jen kliknete pravým tlačítkem myši a vyberete volbu Tisk. Všechny došlé datové zprávy vyjedou z tiskárny.

NIS umí přijímat datové zprávy za vás. Můžete tak zapomenout na přihlašování do datové schránky a pamatování si dalšího hesla. Všechny zprávy pro vás vyzvedne NIS a ihned na ně upozorní. Zprávy můžete z NISu i odesílat, o tom ale až za chvíli.

DOKUMENTY SNADNO A RYCHLE

Práce s dokumenty, to je kapitola sama pro sebe. Je to jedna z nejvíce propracovaných částí NISu.

Když už jsme zmiňovali dotazy institucím v dědické agendě, jejich rozesílání je obvykle docela zdlouhavá a náročná činnost. Ne tak v NISu. Zvládnete ji na tři kroky.

■ KROK PRVNÍ

Každé Nd/NZ obsahuje vlastní úložiště dokumentů. V úložišti tedy kliknete na tlačítko Nový dokument. Vyberete šablonu dotazu na příslušnou instituci. NIS automaticky vygeneruje dokument v MS Wordu a rovnou do něj vyplní údaje ze své databáze. Spisové značky, údaje o osobách, lhůty atd. Obsahuje dokument oslovení? NIS ho sám vyskočňuje. Číselné údaje a data převede do slovní podoby. Prostě nic nemusíte vypisovat ručně. Dokument pak můžete otevřít a případně upravit podle potřeby.

■ KROK DRUHÝ

Kliknete na dokumentu pravým tlačítkem myši a vyberete volbu Vytvořit podepsaný PDF. NIS během okamžiku převede právě vyrobený dokument do formátu PDF a připojí elektronický podpis a časové razítko.

■ KROK TŘETÍ

Na novém PDF dokumentu kliknete pravým tlačítkem myši a vyberete volbu Odeslat Datovou zprávou. Zobrazí se náhled datové zprávy s připojeným PDF. Na vás je už jen kliknout na tlačítko Odeslat.

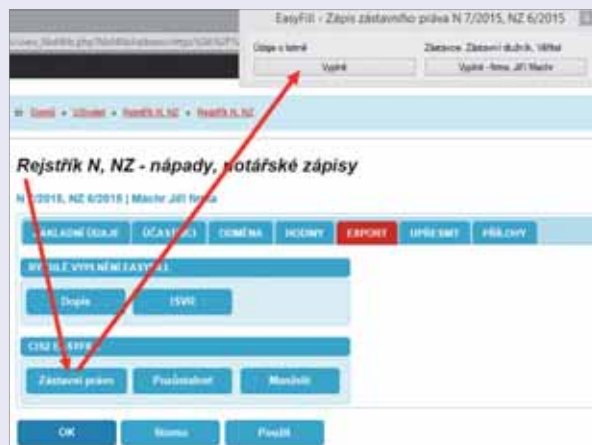
Během pár hodin práce budete mít NIS rádi. To, co běžně trvá půl hodiny, zvládnete za minutu.

CIS2 A DALŠÍ SYSTÉMY

Naším nejnovějším úspěchem je spolupráce s CIS2 a dalšími externími systémy. Nemáme rádi přepisování stále stejných údajů. Vlastně proto jsme NIS na začátku vymysleli. Když už jednou vyplníte údaje o klientovi, proč byste je měli přepisovat do rejstříku NZ, proč je znovu psát na fakturu nebo na ověřovací doložku. S NISem to nemusíte dělat už dávno, tyto funkce jsme odladili k dokonalosti. Co zůstalo, byly právě externí systémy, jako je CIS2. I to je už minulost. Vyvinuli jsme funkci EasyFill.

A funguje to jednoduše.

- Přejdete do příslušného záznamu v rejstříku NISu, například rejstříku NZ;
- Vyberete příslušnou agendu, například Zástavní právo;
- Otevře se okno EasyFill s tlačítky pro vyplnění formulářů v CIS2;
- Teď už stačí jen otevřít CIS2, otevřít požadovaný formulář a v okně EasyFill kliknout na Vyplnit. Formulář CISu se, možná trochu magicky, sám vyplní.

DESÍTKY DALŠÍCH FUNKCÍ

Funkcí NISu je opravdu hodně a dalo by se o nich popsat mnoho stránek. Pokud o něm budete uvažovat, předvedeme vám je a samozřejmě při pořízení systému vás i všechny pracovníky několikrát zaškolíme.

Ing. Martin Rybář

Ing. Miroslav Pecháček

■ Starfish Technologies, s.r.o.

■ +420 777 647 357

■ info@starfish.cz

■ www.notarskyinformacnisystem.cz

Zkusme heslovitě vyjmenovat alespoň pár dalších funkcí:

Elektronický spis, úložiště dokumentů, automatické vytváření dokumentů z šablon v MS Word, PDF, LibreOffice, historie změn dokumentů, sdílení dat se spolupracovníky, potisk obálek se zeleným pruhem, tisk podacího archu pro Českou poštu, automatický výpočet odměny notáře, evidence faktur vydaných i přijatých, příjmové a výdajové doklady, fakturační střediska, evidence více pokladen, tisk na pokladní tiskárně, tisk ověřovacích štítků, automatický import plateb z banky, pokladní kniha, plné propojení s Informačním Systémem Datových Schránek, automatické doplnění údajů o firmě (z rejstříku ARES a Obchodního rejstříku) po zadání IČ, automatické doplnění názvu ulice, města a PSČ při zápisu klienta, seznam úkolů a jejich přiřazení mezi pracovníky, přehled spisů, lhůt a odpovědných pracovníků, přehled účtů úschov, přehled rezervovaných účtů úschov, evidence zápisů do ISVR, evidence soudních poplatků, lustrace zůstavitele ve veřejných evidencích atd.

MÁ PRO VÁS NIS SMYSL?

Proč o NISu uvažovat? Upřímně, většinu asi zajímá finanční stránka. V tom případě můžete být v klidu, NIS vám rozhodně přinese více, než jsou náklady na jeho provoz. Ale pro jeho pořízení je i řada jiných důvodů. Samozřejmě, je příjem-

né pracovat s moderním, hezkým systémem, i to máme na zřeteli. Ale to by bylo málo, tak tedy:

ÚSPORA

Úspora času a finančních nákladů. To je náš hlavní cíl, který se snažíme naplňovat v každém jednotlivém detailu. Chceme dát věcem řád a systém a skutečně ušetřit notářům a jejich zaměstnancům práci. Je zajímavé sledovat počáteční nedůvěru notářů k tvrzení, že jim opravdu čas ušetříme, a o to větší překvapení, když k tomu po pár týdnech vážně dojde.

VĚTŠÍ BEZPEČÍ

NIS je nástroj na úrovni podnikových systémů. Díky tomu se může pochubit vysokou úrovní zabezpečení. Vaše data jsou tak v nejlepších rukách, několikanásobně zálohovaná a můžete se spolehnout, že jim nehrozí žádné nebezpečí. Přestože je NIS na technologické úrovni velkých systémů, je cenově dostupný i pro ty nejmenší kanceláře. U našich notářů máme ověřeno, že náklady spojené s provozem NISu se snadno vrátí. Jsme hrdí na to, že za celých těch sedm let jsme neztratili jediného klienta. Všichni, kdo se k nám přidali, jsou s námi dodnes.

BUDETE NA ŠPIČCE

Sledujeme nejnovější trendy a vývoj systému tomu přizpůsobujeme. Díky pravidelným aktualizacím každých 14 dní budete i vy stále napřed. Nemusíte se starat o změny legislativy, NIS na nové požadavky prostě automaticky zareaguje. Přibude nové hlášení do statistiky pro NKČR? Budte si jisti, že ho v NISu v potřebnou chvíli najdete. Jdete s dobou? NIS můžete používat i z tabletu, mobilního telefonu nebo z počítačů s jiným operačním systémem, například Mac OS X nebo Linux. Bude to znít neskromně, ale faktem je, že NIS je nejpokročilejší systém pro vedení notářské kanceláře.

SDÍLEJTE ZKUŠENOSTI OSTATNÍCH

Díky ostatním notářům, kteří NIS používají, můžete využít i jejich zkušenosti a postupy, které jsme do NISu zabudovali. Na druhou stranu, ne všechny kanceláře fungují jednotně, a tak jsme systém adaptovali i na různé odlišnosti provozu u konkrétních notářů. Ale základní myšlenka je, že co zabudujeme pro jednoho zákazníka, mají okamžitě k dispozici ostatní. Vychází to i z našeho motta „Sdílejte vaše myšlenky s použitím naší technologie“.

Komerční prezentace

Existují bezpečné ulice na internetu?

Ing. Miroslav Pecháček

ZNÁTE TO, NĚKTERÁ MĚSTA MAJÍ ULICE, KAM NENÍ RADNO V NOCI CHODIT SÁM. I NA INTERNETU EXISTUJÍ TAKOVÁ MÍSTA. V KAŽDÉM Z MĚST ALE NAJDETE I ULICE, KTERÉ JSOU BEZPEČNÉ, A ANI V NOCI VÁM V NICH NEHROZÍ ŽÁDNÉ NEBEZPEČÍ. EXISTUJÍ TAKOVÁ MÍSTA I NA INTERNETU? NIKOLI.

PROČ BY STÁLI ZROVNA O MÁ DATA?

Občas je slyšet od uživatelů názory jako „Kdo by stál o moje data? Vždyť v počítači nic důležitého nemám.“ Zapomeneme-li pro tuto chvíli na důsledky krádeže identity nebo finanční vyčíslení škod způsobených únikem citlivých informací klientů, pak nezapomínejme na to, že internet je plný individuí, jejichž hlavní motivací je především symbolický význam útoku. A úřad notáře, jako seriózní a vážná instituce, je rozhodně lákavým cílem.

Vím, že na stránky tohoto periodika se to moc nehodí, ale není lepší příklad takového útoku než vlající červené trenky nad Pražským hradem. Hmotná škoda minimální, škoda na reputaci katastrofální. Nikdo nechce vidět tento symbol vlající nad svým počítačem nebo kanceláří, nikdo se nechce dostat do zájmu médií v podobné souvislosti.

Tedy i útok, při kterém přijdete o data, jimž nepřikládáte valný význam, vás může přesto vážně poškodit.

ŽE NA DŮVĚRYHODNÝCH STRÁNKÁCH NEBEZPEČÍ NEHROZÍ?

Jedním z rozumných doporučení pro zajištění bezpečnosti při pohybu na internetu je navštěvovat pouze důvěryhodné a známé webové stránky. Například velké zpravodajské servery. Bohužel ani na nich nemůžete být úplně v bezpečí. Obsahují totiž reklamu, kterou si na ně může zadat prakticky kdokoli pomocí reklamních sítí. Byly zaznamenány případy

úspěšného napadení počítačů škodlivým softwarem, který se šířil právě prostřednictvím reklamy. Uživatelé navštěvovali domněle bezpečné stránky, ty však šířily vir zabudovaný v zobrazované reklamě.

JE BEZPEČNOSTNÍ OTÁZKA BEZPEČNÁ?

Co jiného by mělo přimět uživatele k větší pozornosti k IT bezpečnosti než prolomené zabezpečení soukromé e-mailové schránky premiéra České republiky. Téma mnohokrát probrané v médiích. Všimněme si však několika zajímavostí spojených s touto událostí.

Tak především zajímavé byly reakce některých veřejně činných osob, jako

například „Je vidět, že některým lidem není nic svatě“ nebo „Zásadně nesouhlasím s napadáním cizích e-mailových schránek“. Je z nich jasně vidět naprosté nepochopení světa internetu. Jde o uvažování o světelné roky vzdálené realitě. Internet nikdy nebyl, není, a stěží kdy bude bezpečné místo pro život. Žádné bezpečné čtvrti v tomto městě neexistují. Nad internetovými útoky se můžete pohoršovat, můžete s nimi nesouhlasit, ale úplně stejně můžete nesouhlasit nebo se pohoršovat nad špatným počasím.

Dalším zajímavým momentem bylo upozornění na riziko, které možná vedlo k prolomení zmíněné schránky. Nutno přiznat, že spekulací ohledně selhání bezpečnosti byla celá řada, to je však pro nás v tuto chvíli nepodstatné. Řeč je o bezpečnostní otázce k e-mailovému účtu. O co jde? Na některých serverech, a dokonce i v některých verzích Windows, nastavujete kromě hesla také bezpečnostní nebo kontrolní otázku pro případ zapomenutí hesla.

Ing. Miroslav Pecháček

- IT konzultant NK ČR
- zabývá se IT bezpečností a vývojem informačních systémů.
- miroslav.pechacek@seznam.cz

Pokud zapomenete své heslo, po několika neúspěšných pokusech vám server položí bezpečnostní otázku, a díky ní máte šanci získat ke svému účtu opět přístup. Problém je ale v tom, že jde prakticky o druhé heslo. A je-li otázka formulována například jako „Rodné příjmení matky“ nebo „Jméno vašeho domácího mazlíčka“, není potřeba zvláště velkých znalostí nebo zkušeností, aby účet prolomil kdokoli, kdo o vás alespoň něco málo ví. Proto nejlepší odpověď na podobné bezpečnostní otázky je nechat spadnout ruce do klávesnice a vygenerovat co nejdelší náhodný text.

NE VŽDY UVÍTÁTE ZAŠIFROVANÁ DATA

A když už jsme u e-mailu. Slyšeli jste o ransomware? To je vyděračský software. Ten si do počítače zpravidla nainstalujete tak, že vás útočník přiměje otevřít přílohu e-mailu. Metody jsou rafinované, e-mail se může tvářit například jako výzva k vyzvednutí zásilky na poště. Výsledkem je, že do vašeho počítače pronikne program, který několik hodin tiše šifruje veškerá data nejen v počítači, ale i na připojených přenosných discích a ve vaší síti. Jakmile program zašifruje, co se dá, zobrazí hlášení, kterým vám dá na výběr. Buď zaplatíte řádově desetitisíce korun za sdělení hesla k vašim datům, nebo o ně přijdete. K šifrování se používá silný algoritmus, takže odšifrovat data bez znalosti hesla je prakticky nemožné. Připomínám, že s takovým případem jsme se skutečně v nedávné době setkali a k napadení došlo přesto, že na počítači byl nainstalovaný aktuální antivirový software i všechny aktualizace operačního systému.

Věřte, že tento obrázek na svém monitoru vidět nechcete.

MÁ TO VŮBEC ŘEŠENÍ?

Internet není bezpečný. Mají tyto hrozby nějaké řešení? Pokud bychom hledali jediný všelék, pak nikoli. Nic takového neexistuje. Například samotný antivir vás nezachrání. Řešení je jediné v kombinaci několika vrstev ochrany. A pozor, každá z nich je důležitá, ani jednu není možné zanedbat.

Vezměme si to na příkladu s ransomware.

Jako první měl vniknutí viru zabránit antivirový software a aktualizovaný operační systém. To selhalo. Tento typ viru se totiž rychle modifikuje. Antivir většinou rozeznává viry podle jejich otisků a ty jsou k dispozici se zpožděním několika hodin.

Jako druhý stupeň ochrany měl zasáhnout ostražitý a proškolený uživatel. Ano, je nutné uživatele alespoň minimálně školit. Ale pokud čtete tyto řádky, první krok jste už učinili. Nicméně i uživatel v našem případě selhal. Lidský faktor, co se dá dělat.

Jako třetí stupeň měla nastoupit záloha. Zálohy musí být uloženy tak, aby nemohlo dojít i k jejich zašifrování. Tedy musí být buď na médiu odpojeném od počítače, nebo musí být nastavena přístupová práva tak, že k záloze běžný uživatel, a tedy ani vir, nemají přístup. I záloh by mělo být více stupňů, dobře zvolený server dokáže provádět zálohu dat několikrát denně. Komplexní záloha se může provádět každou noc a jednou týdně se může provádět záloha uložená mimo prostory kanceláře.

Každý správný příběh má mít šťastný konec a ani tento není výjimkou. Ve zmíněném případě byly zálohy k dispozici a data v nich aktuální. Provoz napadeného počítače i celé sítě tak bylo možné obnovit v řádu několika hodin.

CO Z TOHO PLYNE PRO MĚ?

Pamatujte, že internet není bezpečné místo. Nevěřte nikomu, myslete kriticky a vždy zvažujte, zdali se v e-mailu nebo webové stránce neskrývá léčka možného útočníka. Zamyslete se i nad tím, zdali někomu, byť to s vámi myslí dobře, nedáváte informace, které nejsou nutné. Viz příklad s bezpečnostní otázkou pro obnovu hesla.

Každý notář je sám zodpovědný za svou kancelář, a tedy i za své IT. Ptejte se svých odborníků, jak jsou vaše data a síť zabezpečeny, jaké stupně ochrany obsahuje, jak je zabezpečený přístup z internetu do vaší kanceláře. Vyzkoušejte si, zdali ze záloh skutečně obnovíte svá data. Nemůžete se spokojit jen s tím, že „on se nám o počítače někdo občas stará“. Důvěřujte, ale prověřujte. Získáte-li na své otázky vyčerpávající odpovědi, mělo by to spustit varovné signály. Je samozřejmě možné, že uslyšíte, že vyšší zabezpečení bude finančně náročnější. Ale stejně jako v běžném životě, i v IT platí, že nejlevnější řešení není vždy to nejlepší. ■

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015, k některým otázkám zápisů obchodních korporací do obchodního rejstříku

Nejvyšší soud, který je povolán v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů [§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], zjistil, že soudy nepostupují jednotně při rozhodování o návrzích na zápis obchodních korporací do obchodního rejstříku podle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále též jen „z. v. r.“), a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“]. Po vyhodnocení těchto rozhodnutí a na jejich základě zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy kolegia podle ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, následující stanovisko:

I. Společenská smlouva společnosti s ručením omezeným vzniklé před 1. lednem 2014, která se postupem podle § 777 odst. 5 z. o. k. nepodřídila zákonu o obchodních korporacích jako celku, může v souladu s § 135 odst. 1 z. o. k. připustit vznik různých druhů podílů.

Rejstříkové soudy nepostupují jednotně, jde-li o zápis druhů podílů ve společnostech s ručením omezeným, které vznikly před 1. lednem 2014 a které se nepodřídily zákonu o obchodních korporacích jako celku postupem podle § 777 odst. 5 z. o. k. Např. Městský soud v Praze usnesením ze dne 25. listopadu 2014, č. j. C 1888523/RD6/MSPH, Fj 346433/2014, zamítl návrh společnosti na zápis druhů podílů do obchodního rejstříku, dovozuje, že zákon o obchodních korporacích „nepřipouští existenci korporací, které se sice budou řídit obchodním zákoníkem, ale současně z nového práva vyberou některé nástroje, které se jim budou zdát výhodnější (např. druhovost podílů, možnost vydání kmenového listu)“. Naopak tentýž soud ve věci C 174277/RD15/MSPH, Fj 187827/2015, zapsal do obchodního rejstříku druh podílů, aniž by se společnost podřídila zákonu o obchodních korporacích jako celku.

S účinností od 1. ledna 2014 se obchodní korporace a jejich vnitřní poměry řídí zákonem o obchodních korporacích (§ 775 z. o. k.). Ustanovení zakladatelských právních jednání, která jsou v rozporu s kogentními ustanoveními zákona o obchodních korporacích, byla ke dni účinnosti tohoto zákona zrušena (§ 777 odst. 1 z. o. k.) a obchodním korpora-

cím byla poskytnuta lhůta na přizpůsobení zakladatelských právních jednání a smluv o výkonu funkce požadavků zákona o obchodních korporacích (§ 777 odst. 2 a 3 z. o. k.).

Z uvedeného pravidla zákonodárce upravuje v § 777 odst. 4 z. o. k. výjimku pro práva a povinnosti společníků obchodních korporací vzniklých před 1. lednem 2014. Označené ustanovení je projevem respektu zákonodárce ke smluvní autonomii společníků. Práva a povinnosti společníků těchto obchodních korporací, které do zakladatelských právních jednání „neopsaly“ zákonnou úpravu práv a povinností společníků ze zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“) [bez ohledu na to, zda se společníci od ní odchýlit nechtěli či nemohli], spoléhající se na znění zákona, se tak i nadále řídí stejnými pravidly, která pro ně platila do 31. prosince 2013. Nově však již nejde o pravidla zákonná, ale – díky právní domněnce upravené v § 777 odst. 4 z. o. k. – o pravidla smluvní. Předpokladem je, že tato pravidla neodporují donucujícím ustanovením zákona o obchodních korporacích. Ustanovení § 777 odst. 4 z. o. k. se nedotýká statusových otázek, jako např. vymezení jednotlivých orgánů obchodních korporací a jejich působnosti, rozhodování orgánů (tj. zejména svolání, usnášeníschopnosti, hlasovacích většin, osvědčování rozhodnutí veřejnou listinou) atd. Ty se řídí od 1. ledna 2014 zákonem o obchodních korporacích (§ 775 z. o. k.).

Podřídí-li se obchodní korporace vzniklá před 1. lednem 2014 postupem podle § 777 odst. 5 z. o. k. (jenž pro tento krok stanoví pořádkovou lhůtu dvou let od účinnosti zákona) zákonu o obchodních korporacích jako celku, přestávají být ustanovení obchodního zákoníku uvedené v § 777 odst. 4 z. o. k. „součástí“ jejího zakladatelského právního jednání. Změna zakladatelského právního jednání spočívající v podřízení obchodní korporace zákonu o obchodních korporacích jako celku je účinná od zveřejnění zápisu o podřízení se do obchodního rejstříku (zápis má konstitutivní účinky), tj. ode dne, kdy je zápis této změny uveřejněn v obchodním rejstříku způsobem umožňujícím dálkový přístup podle zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (srov. § 776 odst. 1, § 13 odst. 1 a § 16 odst. 1 nařízení vlády č. 351/2013 Sb. a § 3 z. v. r.).

Postup podle § 777 odst. 5 z. o. k. však není předpokladem pro to, aby společníci společnosti s ručením omezeným využili možnosti dané zákonem o obchodních korporacích a v souladu s § 135 odst. 1 z. o. k. připustili vznik různých druhů podílů.

Společníci tedy mohou, aniž společnost postupuje podle § 777 odst. 5 z. o. k. – mimo jiné – ve společenské smlouvě připustit vznik různých druhů podílů (§ 135 odst. 1 z. o. k.) a upravit práva a povinnosti s nimi spojené (§ 136 z. o. k.), stejně jako mohou (za předpokladu, že se odchýlí od pravidel upravujících omezení převoditelnosti podílu podle § 115 odst. 1 a 2 obch. zák.) určit, že podíl bude představován kmenovým listem (§ 137 z. o. k.), či připustit (odchylně od pravidla dříve formulovaného v § 114 odst. 2 obch. zák.), že společník může vlastnit více podílů (§ 32 odst. 1, § 135 odst. 2 z. o. k.); učiní-li tak, nedochází v případě nabytí dalšího po-

dílu společníkem ke zvýšení stávajícího podílu společníka, jako je tomu v případě, že společenská smlouva mnohost podílů nepřipouští.

II. Nepřipouští-li společenská smlouva společnosti s ručením omezeným vznik různých druhů podílů (§ 135 odst. 1, § 136 z. o. k.), údaj o druhu podílu se do obchodního rejstříku nezapisuje podle § 48 odst. 1 písm. j) z. v. r. Nevydala-li společnost s ručením omezeným kmenový list, údaj o tom, že nebyl vydán kmenový list, se do obchodního rejstříku nezapisuje podle § 48 odst. 1 písm. j) z. v. r.

Ustanovení § 48 odst. 1 písm. j) z. v. r. je rejstříkovými soudy vykládáno nejednotně, jde-li o povinnost společnosti s ručením omezeným, jejichž společenská smlouva nepřipouští vznik různých druhů podílů (§ 135 odst. 1, § 136 z. o. k.) či neumožňuje vydání kmenového listu (§ 137 z. o. k.), zapsat do obchodního rejstříku údaj o tom, že podíly jsou toliko základní, resp. že nebyl vydán kmenový list. Např. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci usnesením ze dne 5. května 2014, č. j. C 34150-RD3/KSUL, Fj 17090/2014, vyzval navrhovatele, aby v návrhu na zápis společnosti s ručením omezeným doplnil údaj „u zapisovaného společníka v kolonce druh podílu – základní, bez zvláštních práv a povinností“, a „v kolonce údaj o vydání kmenového listu – nebyl vydán“. Naopak Městský soud v Praze usnesením ze dne 10. listopadu 2014, č. j. C 233568/RD5/MSPH, Fj 331439/2014, zamítl návrh na zápis do obchodního rejstříku v části týkající se druhu podílu (základní, bez zvláštních práv a povinností), s odůvodněním, že „je nadbytečné zapisovat negace určitých skutečností“, a do obchodního rejstříku zapsal toliko „druh podílu: základní“. Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 2. července 2014, č. j. C 29952-RD4/KSPL, Fj 24555/2014, vyzval navrhovatele, aby v návrhu doplnil údaj o nevydání kmenového listu, s tím, že jinak bude návrh na zápis společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku odmítnut. Následně usnesením ze dne 9. července 2014, č. j. C 29952-RD10/KSPL, Fj 24555/2014, zapsal společnost s ručením omezeným, včetně údaje o tom, že na podíly nebyl vydán kmenový list. Obdobně zapsal údaj o tom, že kmenový list nebyl vydán, i Krajský soud v Brně (usnesení ze dne 6. srpna 2014, sp. zn. C 84215-RD4/KSBR, Fj 87698/2014) či Městský soud v Praze (C 107640/RD20/MSPH, Fj 146489/2015). Naopak Krajský soud v Ostravě (přesto, že tak navrhovatel navrhoval) do obchodního rejstříku nezapsal údaj o tom, že kmenový list nebyl vydán (C 32039/RD4/KSOS, Fj 37173/2015). Taktéž Vrchní soud v Praze (usnesením ze dne 27. května 2015, sp. zn. 14 Cmo 457/2014) potvrdil usnesení ze dne 2. července 2014, č. j. C 103561-RD8/MSPH, Fj 180490/2014, ve výroku II., jímž Městský soud v Praze zamítl návrh na zápis do obchodního rejstříku v části zápisu údaje o nevydání kmenového listu.

Ustanovení § 48 odst. 1 písm. j) z. v. r. (mimo jiné) určuje, že do obchodního rejstříku se u společnosti s ručením omezeným zapisuje také druh podílu a popis práv a povinností s ním spojených alespoň odkazem na společenskou smlouvu uloženou ve sbírce listin a údaj o tom, zda byl na podíl vydán kmenový list.

Požadavek na zápis uvedených údajů do obchodního rejstříku je reakcí na nově otevřenou možnost vydat podíly různých druhů (§ 135 odst. 1, § 136 z. o. k.) či vtělit podíl do cenného papíru – kmenového listu (§ 137 z. o. k.). Zápis uvedených údajů v obchodním rejstříku zpřístupňuje všem třetím osobám (zejména potenciálním nabyvatelům podílů, popř. věřitelům společnosti či společníkům) informaci, jaké druhy podílů společnost vydala a jaká (zvláštní) práva a povinnosti jsou s jednotlivými druhy podílů spojeny, resp. že podíly (popř. některé z nich) jsou vtěleny do kmenových listů [a mohou být tudíž (neomezeně) převáděny či zastavovány podle pravidel pro cenné papíry na řad – srov. zejména § 1103 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „NOZ“), a § 210 z. o. k., jakož i § 1328 odst. 1 a 2 NOZ].

Jestliže však společenská smlouva vznik různých druhů podílů nepřipouští a s podíly ve společnosti nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, jsou podíly ve společnosti podíly základními (§ 135 odst. 1 *in fine* z. o. k.). Ve společnosti, v níž jiné než základní podíly nebyly vydány, nemá zápis druhu podílu do obchodního rejstříku pro třetí osoby žádný význam. Stejný účel – totiž poskytnutí informace o tom, že společnost nevydala různé druhy podílů, plní totiž i absence (deklaratorního) zápisu údaje o druhu podílu. Jinými slovy, není-li v obchodním rejstříku druh podílu zapsán, pak – při řádném chodu věcí – platí, že společnost vydala toliko základní podíly. Závěru, podle něhož společnost, která vydala pouze základní podíly ve smyslu § 135 odst. 1 z. o. k., nemusí do obchodního rejstříku zapisovat údaj o druhu podílu podle § 48 odst. 1 písm. j) z. v. r., nasvědčuje i systematický výklad. Vzhledem k tomu, že společenská smlouva takové společnosti nemusí upravovat „určené druhů podílů“ [srov. § 146 odst. 1 písm. d) z. o. k.], není možné splnit požadavek § 48 odst. 1 písm. j) z. v. r. na „popis práv a povinností s ním spojených alespoň odkazem na společenskou smlouvu uloženou ve sbírce listin“. A opisovat do obchodního rejstříku zákonná ustanovení upravující práva a povinnosti společníků nedává smysl.

Stejný závěr pak platí i pro zápis údaje o vydání kmenového listu. Přestože zákon uvozuje uvedený požadavek slovem „zda“ (nikoliv „že“), nemá žádný význam požadovat po společnostech, které kmenové listy nevydaly, aby tento negativní údaj povinně zapisovaly do obchodního rejstříku (pod sankcí zrušení společnosti s likvidací – § 122 odst. 3 z. v. r.). Není-li v obchodním rejstříku (deklaratorně) zapsán údaj o vydání kmenového listu, je – při řádném chodu věcí – zřejmé, že společnost kmenové listy nevydala. Z tohoto důvodu tudíž zpravidla nebude na zápisu údaje, že kmenový list nebyl vydán, ani právní zájem ve smyslu § 25 odst. 1 písm. k) z. v. r. (jak přílehlavě uzavřel i Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 27. května 2015, sp. zn. 14 Cmo 457/2014). Lze dodat, že v případě zápisu údaje, že byl vydán kmenový list, je nutné tento údaj zapsat ve vztahu ke každému podílu, k němuž byl kmenový list vydán.

Výše uvedené platí obdobně, jde-li o zápis druhu akcií podle § 48 odst. 1 písm. k) z. v. r. (v právní teorii srov. Havel, B., Štenglová, I., Dědič, J., Jindřich, M. a kol. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 125 až 127, s. 134 a 135).

III. Usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným o souhlasu s převodem podílu na osobu, která není společníkem (§ 208 odst. 1 z. o. k.), není usnesením, v jehož důsledku se mění společenská smlouva ve smyslu § 171 odst. 1 písm. b) z. o. k.; nejde tudíž ani o rozhodnutí, které se obligatorně osvědčuje veřejnou listinou podle § 172 odst. 2 z. o. k.

Praxe rejstříkových soudů není jednotná ani v posuzování otázky, zda je při převodu podílu na třetí osobu nezbytné doložit k návrhu na zápis změny údajů v osobě společníka do obchodního rejstříku notářský zápis o rozhodnutí orgánu právnické osoby podle § 80a a násl. zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), jímž by bylo osvědčeno usnesení valné hromady o souhlasu s tímto převodem podle § 208 odst. 1 z. o. k. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 5. května 2015, č. j. C 61520/RD8/KSOS, Fj 31136/2015, vyzval navrhovatele, aby návrh na zápis změny v osobě společníka do obchodního rejstříku doložil originálem či ověřenou fotokopií vyjádření společníků k návrhu rozhodnutí valné hromady přijímaného postupem podle § 175 a násl. z. o. k., včetně úředně ověřeného podpisu obou společníků podle § 175 odst. 3 z. o. k., vycházející z předpokladu, že zákon vyžaduje, aby usnesení valné hromady o souhlasu s převodem podílu bylo osvědčeno veřejnou listinou (§ 175 odst. 3 z. o. k.). Současně navrhovatele poučil, že jinak jeho návrh odmítne. Naopak Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 5. května 2015, sp. zn. 8 Cmo 114/2015 (mimo jiné) změnil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 18. března 2015, č. j. C 67918/RD37/KSBR, Fj 11194/2015, tak, že se vymazávají údaje o dosavadním společníku a zapisují údaje o společníku novém, shledávaje nesprávným právní názor soudu prvního stupně, podle kterého „rozhodnutí jediného společníka společnosti v působnosti valné hromady, jímž rozhodl o rozdělení svého podílu a převodu jeho části, musí mít formu notářského zápisu“. Odvolací soud uzavřel, že nejde o rozhodnutí „o změně společenské smlouvy“ a zákon o obchodních korporacích (na rozdíl od § 141 odst. 1 obch. zák.) pro ně již „formu veřejné listiny nepředepisuje“.

Podle § 208 odst. 1 z. o. k. neurčí-li společenská smlouva jinak, může společník převést podíl na osobu, která není společníkem, jen se souhlasem valné hromady. Smlouva o převodu podílu nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen.

V režimu obchodního zákoníku nebylo usnesení valné hromady o souhlasu s převodem podílu podle § 115 odst. 1 a 2 obch. zák. považováno za usnesení o změně společenské smlouvy, nicméně byl o něm povinně pořizován notářský zápis podle § 80a notářského řádu (§ 141 odst. 1 obch. zák.). Zákon o obchodních korporacích úpravu § 141 odst. 1 obch. zák. nepřevzal; podle důvodové zprávy k návrhu zákona proto, že nadále „není nutné výslovně normovat, co je a co není změnou“ společenské smlouvy.

Podle § 172 odst. 1 z. o. k. musí být veřejnou listinou obligatorně osvědčena rozhodnutí valné hromady vypočtená v § 171 odst. 1 z. o. k., jakož i rozhodnutí o dalších skuteč-

nostech, jejichž účinky nastávají až zápisem do obchodního rejstříku. Veřejnou listinou se přitom rozumí notářský zápis (§ 776 odst. 2 z. o. k.) o rozhodnutí orgánu právnické osoby podle § 80a a násl. notářského řádu. Má-li společnost jediného společníka, vykonává působnost valné hromady tento společník (§ 12 odst. 1 z. o. k.). Přijímá-li rozhodnutí v působnosti valné hromady, vypočtená v § 172 odst. 1 z. o. k. (popř. jiná rozhodnutí, která musí být podle zákona osvědčena veřejnou listinou), činí tak ve formě notářského zápisu o právním jednání podle § 62 a násl. notářského řádu (§ 12 odst. 2 z. o. k.).

Usnesení valné hromady o souhlasu s převodem podílu podle § 208 odst. 1 z. o. k. však není rozhodnutím, v jehož důsledku dochází ke změně společenské smlouvy v osobách společníků ve smyslu § 171 odst. 1 písm. b) z. o. k. (ani jiným rozhodnutím vyjmenovaným v § 171 odst. 1 z. o. k.). Valná hromada toliko rozhoduje o tom, zda souhlasí s tím, aby k takové změně došlo na základě smlouvy o převodu podílu. Jinými slovy, právním jednáním, v jehož důsledku se mění společenská smlouva v okruhu společníků, je smlouva o převodu podílu; usnesení valné hromady je pouze fakultativní podmínkou její účinnosti. Souhlas valné hromady není ani právní skutečností, jejíž účinek nastává až zápisem do obchodního rejstříku ve smyslu § 172 odst. 1 z. o. k.; do obchodního rejstříku se ostatně nezapíše udělení souhlasu, ale (a to pouze s deklaratorními účinky) změna v osobě společníka. Z uvedeného plyne, že usnesení valné hromady podle § 208 odst. 1 z. o. k. není rozhodnutím, které se povinně osvědčuje veřejnou listinou podle § 172 odst. 1 z. o. k.

Má-li společnost jediného společníka, není nutné, aby tento společník udělil souhlas s převodem svého podílu postupem podle § 12 odst. 1 z. o. k., tedy přijal rozhodnutí jediného společníka v působnosti valné hromady. Požadovat udělení souhlasu jediného společníka s tím, že může (svým právním jednáním) převést podíl, nedává smysl (§ 2 odst. 2 část věty za středníkem NOZ); převádí-li jediný společník svůj podíl, pak s jeho převodem *ipso facto* souhlasí.

Zbývá dodat, že shora popsané závěry se obdobně uplatní i v případě usnesení valné hromady o souhlasu s převodem podílu na jiného společníka (§ 207 z. o. k.) nebo se zastavením podílu (§ 32 odst. 3 z. o. k., § 1320 odst. 1 NOZ).

IV. Je-li zřizováno zástavní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným, který není představován kmenovým listem, musí být podpisy smluvních stran na zástavní smlouvě úředně ověřeny.

Nejednotná je i praxe rejstříkových soudů při posuzování předpokladů pro zápis zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným, který není vtělen do cenného papíru, do obchodního rejstříku. Městský soud v Praze vyzval usnesením ze dne 27. května 2015, č. j. C 49286/RD12/MSPH, Fj 141514/2015, navrhovatele, aby doložil plnou moc udělenou zástavním věřitelem osobám, které za zástavního věřitele jednaly při uzavření zástavní smlouvy, a to s úředně ověřeným podpisem zmocnitele, vycházející z před-

pokladu, že zástavní smlouva musí být uzavřena v písemné formě s úředně ověřenými podpisy, a tudíž i plná moc k jejímu uzavření musí splňovat stejné požadavky na formu (§ 441 odst. 2 *in fine* NOZ). Naopak Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 19. května 2015, č. j. C 40226/RD82/KSOS, Fj 35502/2015, vyhověl návrhu na zápis zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným, aniž by podpisy smluvních stran na zástavní smlouvě byly úředně ověřeny.

Obchodní zákoník výslovně určoval, že zástavní smlouva musí mít písemnou formu a podpisy na zástavní smlouvě musí být úředně ověřeny (§ 117a odst. 1 obch. zák.). Právní úprava zastavení podílu v korporaci, účinná od 1. ledna 2014, již takové zvláštní ustanovení postrádá, nicméně výkladem lze dospět k závěru, podle něhož platí stejný požadavek na formu zástavní smlouvy i po 1. lednu 2014.

Nezbytnost písemné formy zástavní smlouvy by bylo možné dovodit již z § 1314 odst. 1 NOZ, neboť podíl v korporaci, který není představován cenným papírem, nelze (jakožto nehmotnou movitou věc) odevzdat zástavnímu věřiteli. Nicméně zákon požadavek na formu zástavní smlouvy na podíl ve společnosti s ručením omezeným dále zpřísňuje. Podle § 1320 odst. 1 věty první NOZ lze-li podíl v korporaci volně převést, lze k němu zřídit i zástavní právo; lze-li podíl převést jen za určitých podmínek, vyžaduje se splnění těchto podmínek při jeho zastavení. Obdobně stanoví i § 32 odst. 3 z. o. k. Zákon o obchodních korporacích přitom klade na smlouvu o převodu podílu nevtěleného do kmenového listu požadavek na písemnou formu s úředně ověřenými podpisy (§ 209 odst. 2 z. o. k.). Jakkoliv tak činí v souvislosti s účinností smlouvy vůči společnosti, lze dovodit, že jde o požadavek na formu smlouvy jako takové; opačný výklad, podle kterého se forma smlouvy o převodu podílu může lišit v závislosti na tom, zda má mít účinky vůči společnosti či nikoliv, považuje Nejvyšší soud z hlediska právní jistoty za neudržitelný (k obdobnému závěru dospěl i Vrchní soud v Olomouci ve výše citovaném usnesení ze dne 5. května 2015, sp. zn. 8 Cmo 114/2015).

Musí-li mít smlouva o převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným nevtěleného do kmenového listu písemnou formu s úředně ověřenými podpisy, musí být tato forma dodržena i při zastavení podílu (§ 1320 odst. 1 NOZ, § 32 odst. 3 a § 209 odst. 2 z. o. k.). I pro zástavní smlouvu, již se zřizuje zástavní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným (který není představován kmenovým listem), je tudíž nezbytná písemná forma s úředně ověřenými podpisy. To platí tím spíše, že zástavní smlouva může být za splnění podmínek § 1326 NOZ titulem pro nabytí vlastnického práva k podílu zástavním věřitelem.

V. Statutárním ředitelem akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury může být i předseda její jednočlenné správní rady, jakož i člen kolektivní správní rady.

V praxi rejstříkových soudů je nejednotně posuzována otázka, zda statutárním ředitelem akciové společnosti s monistickým systémem vnitřní struktury může být i „pouhý“

člen správní rady. Např. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 19. listopadu 2014, sp. zn. 5 Cmo 377/2014, potvrdil usnesení ze dne 22. srpna 2014, č. j. B 5462-RD16/KSBR, Fj 78608/2014, jímž Krajský soud v Brně (mimo jiné) zamítl návrh na zápis statutárního ředitele akciové společnosti, zvoleného do funkce valnou hromadou, přitakává rejstříkovému soudu v závěru, podle něhož statutárním ředitelem nemůže být jiný člen správní rady než její předseda. Ke stejnému závěru dospěl i Krajský soud v Ostravě (usnesení ze dne 20. srpna 2015, č. j. B 692/RD24/KSOS, Fj 67607/2015/KSOS) či Krajský soud v Ústí nad Labem (usnesení ze dne 6. srpna 2014, č. j. B 1458-RD41/KSUL, Fj 29134/2014). Naopak Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 9. června 2015, sp. zn. 14 Cmo 408/2014, změnil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. srpna 2014, č. j. B 285-RD16/KSUL, Fj 38710/2014-198, ve výroku II., o zamítnutí návrhu na zápis fyzické osoby jakožto statutárního ředitele a na zápis označení „předseda správní rady“ tak, že návrhu vyhověl, uzavíraje, že jediný člen správní rady vykonává současně i funkci jejího předsedy a (jednočlenná) správní rada jej v souladu se stanovami jmenovala i statutárním ředitelem. Jediného člena správní rady zapsal jakožto statutárního ředitele také Městský soud v Praze (oddíl B, vložka 20116, zápis ve věci ze dne 20. května 2015, č. j. B 20620/RD8/MSPH, Fj 122485/2015, či zápis ve věci ze dne 28. května 2015, č. j. B 20665/RD4/MSPH, Fj 145245/2015), Krajský soud v Ostravě (usnesení ze dne 30. dubna 2015, č. j. B 2755/RD32/KSOS, Fj 30564/2015, zápis ve věci ze dne 5. května 2015, č. j. B 205/RD12/KSOS, Fj 32333/2015), Krajský soud v Plzni (oddíl B, vložka 1052) či Krajský soud v Brně (oddíl B, vložka 7313).

Zákon o obchodních korporacích dává akciovým společnostem možnost volby mezi dvěma systémy vnitřní struktury – systémem dualistickým, ve kterém se povinně zřizuje dozorčí rada a představenstvo, a systémem monistickým, v němž se povinně zřizuje správní rada a statutární ředitel (§ 396 z. o. k.).

Podle § 457 z. o. k. má správní rada tři členy, neurčí-li stanovou jinak. Jelikož zákon o obchodních korporacích nestanoví, že správní rada musí být kolektivním orgánem (tedy že počet členů správní rady zákonem dispozitivně určený je minimální), platí, že stanovy akciové společnosti se mohou od pravidla upraveného v § 457 z. o. k. odchýlit i tak, že určí, že správní rada je jednočlenná. Zvláštní právní předpisy mohou stanovit jinak (srov. např. § 8 odst. 1 větu druhou zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, podle kterého musí mít správní rada banky alespoň pět členů, či § 26 zákona č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti).

Podle § 461 odst. 2 z. o. k. může být předsedou správní rady toliko fyzická osoba. Jinými slovy, zákon předpokládá, že alespoň jeden člen správní rady bude fyzická osoba. Ustanovení § 462 odst. 1 z. o. k. pak upravuje zvláštní působnost svěřenou předsedovi správní rady. Je-li správní rada jednočlenná, musí její člen splňovat požadavky kladené na jejího předsedu (§ 461 odst. 2 z. o. k.) a do jeho působnosti bez dalšího spadají i záležitosti svěřené předsedovi správní rady (zejména § 462 odst. 1 z. o. k.). Člen unipersonální správní rady je tudíž (bez dalšího) i jejím předsedou. Z uvedeného plyne, že jediný člen správní rady může (měl by) být zapsán

v obchodním rejstříku jako předseda správní rady, a to i bez formálního rozhodnutí o volbě předsedy podle § 461 odst. 1 věty první z. o. k.

Statutárním orgánem společnosti je statutární ředitel (§ 463 odst. 1 věta první z. o. k.), jímž může být i předseda správní rady (§ 463 odst. 3 věta první z. o. k.). Statutárním ředitelem může být toliko fyzická osoba (§ 463 odst. 2 z. o. k.); výjimky může upravit jiný právní předpis (srov. např. § 154 odst. 5 zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech). Statutárního ředitele volí a odvolává valná hromada, neurčí-li stanovy, že tak činí správní rada (§ 421 odst. 2 písm. e), § 456 odst. 2 a § 463 odst. 1 věta první z. o. k.). Je-li podle zákona přípustné, aby statutárním ředitelem byl předseda správní rady, který je současně členem správní rady, platí (za použití argumentu *a fortiori*), že statutárním ředitelem může být i člen správní rady, který není jejím předsedou.

Opačný výklad, založený na argumentu *a contrario*, resp. na neslučitelnosti funkcí dovozované z § 456 odst. 2 a § 448 odst. 5 z. o. k., přehlíží podstatu monistického systému vnitřní struktury, jehož charakteristickým znakem má být právě existence jediného orgánu. Byť zákonodárce (poněkud nešťastně) přikl k monistickému systému vnitřní struktury dva obligatorně zřizované volené orgány, nelze pomíjet, že stěžejním orgánem správy akciové společnosti je v tomto systému správní rada (srov. zejména § 460 odst. 2 z. o. k.); statutárnímu řediteli přísluší pouze zákonem vypočtená působnost, tj. zastupovat společnost jako člen (unipersonálního) statutárního orgánu (§ 463 odst. 1 z. o. k.) a vykonávat běžné obchodní vedení (§ 463 odst. 4 z. o. k.). Jakkoliv členové správní rady nejsou členy statutárního orgánu (tím je toliko statutární ředitel), a proto nemohou být pouze z titulu členství ve správní radě „statutárními“ zástupci společnosti [nejde-li o evropskou společnost podle nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE) a podle zákona o evropské společnosti], správní rada může výrazně ovlivňovat obchodní vedení společnosti (§ 460 odst. 1 z. o. k.) a přísluší jí i veškerá působnost, již zákon nesvěřuje valné hromadě či statutárnímu řediteli (§ 460 odst. 2, § 463 z. o. k.). Za této situace by bylo v rozporu s podstatou monistického systému dovozovat z § 456 odst. 2 a § 448 odst. 5 z. o. k. neslučitelnost funkce člena správní rady a statutárního ředitele; takový výklad by z monistického systému činil *cum grano salis* pouze jiný typ systému dualistického.

Z výše uvedeného plyne, že je-li správní rada dle stanov akciové společnosti unipersonální, může být statutárním ředitelem i jediný člen správní rady. Jakkoliv lze z teoretického pohledu proti takové kumulaci funkcí namítat, že zcela stírá kontrolní funkci správní rady, zákon o obchodních korporacích (na rozdíl od např. zákona o bankách) s takovou možností počítá a připouští ji. Ve vztahu ke třetím osobám bude ze zápisu v obchodním rejstříku zjevné, že v akciové společnosti se statutárním ředitelem, který je současně předsedou jednočlenné správní rady, je kontrolní funkce správní rady potlačena. ■

JUDr. Roman Fiala,
místopředseda Nejvyššího soudu ČR

„Výborné globální univerzity učí studenty myslet, argumentovat, psát,“

řiká v rozhovoru pro Ad Notam Michal Bobek, první český generální advokát u Soudního dvora Evropské unie.

Vážený pane doktore, velice Vám děkuji, že jste si našel čas a v novoročním shonu poskytl rozhovor pro náš časopis. Naši čtenáři to jistě ocení.

Od 7. října 2015 jste se stal prvním českým generálním advokátem u Soudního dvora Evropské unie. Dovolte mi, abych Vám při této příležitosti blahopřál ke jmenování do takto významné funkce. Funkce generálního advokáta nemá s výkonem advokacie, jako právnické profese, jak ji známe u nás – snad kromě označení, mnoho společného, neboť se jedná o veřejnou funkci. Mohl byste našim čtenářům přiblížit, jaké jsou Vaše hlavní úkoly?

Velice děkuji za blahopřání. Generální advokát předkládá Soudnímu dvoru ve vybraných případech odůvodněná stanoviska. Stanovisko je vlastně jakási podkladová analýza pro rozhodování Soudního dvora. Dobré stanovisko rozebere jednotlivé právní otázky případu, zasadí je do kontextu dosavadní judikatury Soudního dvora a navrhne vhodné řešení případu. Je-li možných řešení více, může nastínit alternativy a rozebrat jejich pro a proti. Pro Soudní dvůr však není stanovisko závazné.

Po rozhodnutí Soudního dvora, které jediné závazné je, může stanovisko generálního advokáta plnit další funkce, v závislosti na konstelaci daného případu: od poskytnutí detailnějších informací či doplnění argumentace Soudního dvora v případech, kdy tento rozhodl věcně stejně; přes jakýsi obecný „disent“ v případech, kdy došel Soudní dvůr k závěru opačnému; až někdy k tak trochu černému svědomí Soudního dvora v případech, kdy tento došel k závěru opačnému, aniž se však jakkoliv vypořádal s argumenty generálního advokáta, které směřovaly proti právnímu názoru, jež Soudní dvůr nakonec přijal.

Máte pravdu, generální advokát je funkcí „veřejnou“ v tom smyslu, že není právním zástupcem žádné konkrétní strany. Při psaní svých stanovisek je naprosto nezávislý. Jako v případě řady dalších aspektů organizace Soudního dvora, generální advokát má svůj původ ve francouzské právní tradici. Tam existuje generální advokát u vrcholných soudů: „generální

Michal Bobek (1977)

- Vystudoval právo a mezinárodní vztahy na UK v Praze. Další studium absolvoval na univerzitách v Cambridge, v Oxfordu, v Bruselu a v Queenslandu v Austrálii.
- Doktorát práv obdržel na Evropském univerzitním institutu ve Florencii.
- Působil jako asistent předsedy a vedoucí Oddělení dokumentace a analytiky Nejvyššího správního soudu.
- Od r. 2011 je vědeckým pracovníkem Institutu evropského a srovnávacího práva Oxfordské univerzity.
- V letech 2013–2015 byl profesorem College of Europe v Bruggách.

advokát“ u Kasačního soudu a „veřejný zpravodaj“ (do roku 2009 nazýván „komisař vlády“) u Státní rady. Posledně jmenované označení zachycuje původ této funkce u francouzských správních soudů: v post-revoluční Francii počátku 19. století, kdy došlo u Státní rady ke zřízení funkce komisaře vlády, šlo skutečně o zástupce vlády, který měl v řízení před soudem hájit veřejný zájem, artikulovaný vládou. Už od poloviny 19. století se však „komisař vlády“ stává v řízení před Státní radou na vládě naprosto nezávislým. Počal hájit nikoliv zájem vlády, ale zájem práva jako takového. Jak u Státní rady, tak později u Soudního dvora Evropské unie, dodává stanovisko generálního advokáta řízení prvek vnitřní debaty: poskytuje další úroveň reflexe před samotným rozhodnutím. Zkvalitňuje tak rozhodnutí Soudního dvora a přispívá tím k jeho legitimitě.

Výkon funkce generálního advokáta předpokládá mj. i vynikající znalost evropského práva. Z mých studentských let, tj. na přelomu tisíciletí, si pamatuji, že

studium evropského práva nebylo studenty zpravidla považováno za prioritu; tomu bohužel odpovídaly i studijní osnovy. Změnilo se na tom dle Vašeho názoru něco do dnešní doby?

To si neodvážuji hodnotit. Navíc nevím jak Vy, ale já měl za svých studentských let mnoho priorit. Studium (jakéhokoliv) práva ale nebylo úplně na čelním místě [smích]. Dobře, trochu vážněji: mohu dát dvojí odpověď.

Za prvé, uniijní (či obecněji evropské právo, které však dle mého názoru nezahrnuje jenom právo EU, ale také právo EÚLP) lze učit dvojím způsobem: izolovaně a průřezově. Izolovaný způsob znamená, že uniijní právo se učí právě a jenom v předmětu s názvem „Právo EU“. Takový předmět se pak snaží do sebe sama vtěsnat maximum práva EU, což už je v posledních dvaceti letech dost problém. Průřezový způsob znamená, že věcné oblasti práva Unie se vyučují v jednotlivých oborech pozitivního vnitrostátního práva. Druhý jmenovaný způsob dává dnes více smyslu. Je dosti obtížné vyučovat například „českou“ úpravu ochrany spotřebitele v rámci občanského práva, aniž by byly zároveň zohledněny její uniijní základy. Stejně tak nelze učit „českou“ daň z přidané hodnoty v okamžiku, kdy jde o daň do značné míry harmonizovanou a s výraznými přeshraničními přesahy. Pochopitelně, principy české úpravy zůstávají východiskem; jsou však vyučovány společně s jejich evropskou a mezinárodní dimenzí. Nakolik se české studijní osnovy v tomto ohledu mění, si netroufám hodnotit. Neměl jsem v posledních letech příležitost je podrobněji studovat. Trend v západní Evropě je však jednoznačně směrem k průřezovému stylu výuky evropského práva. Koneckonců, lépe to odpovídá reálné situaci a připravuje studenty na svět, ve kterém se úroveň práva prolínají a kde mezi nimi musí být schopni i při řešení čistě vnitrostátních kauz procházet.

Za druhé, co se však myslím výrazně změnilo a rozšířilo, jsou možnosti, které dnes mají zájemci o hlubší studium evropského (mezinárodního, srovnávacího) práva, ať již jde o přístup ke knihám a materiálům, anebo možnost výjezdu do zahraničí (Erasmus, meziuniverzitní dohody, stejně jako jiné programy). Vyjíždět do zahraničí v rámci magisterského studia je dnes běžné. To je výrazný rozdíl oproti konci 90. let. Stejně tak online přístup ke všemu je podstatná změna: kdo si dnes ještě vzpomene, jak velkou vzácností a vlastně jediným zdrojem poznání byly nakopírované učebnice v němčině či angličtině a kolik času člověk musel strávit u kopírky?

Jste také významným akademikem, stal jste se profesorem evropského práva na College of Europe v Bruggách, spolupracujete s Institutem evropského a srovnávacího práva univerzity v Oxfordu. Jaký je k evropskému právu přístup na těchto univerzitách?

Přístup na těchto univerzitách je odlišný. College of Europe je postgraduální instituce zaměřená na vzdělávání praktiků. Svým přístupem vždy byla a je výrazně pro-evropská. Zaměřuje se na předávání znalostí. Univerzita v Oxfordu je institucí akademickou, výzkumnou, s kritickým odstupem od čehokoliv. Zaměřuje se na vytváření znalostí. Navíc sou-

časné společenské a mediální klima ve Spojeném království nelze úplně označit za „Euro-friendly“. Z těchto rozdílů pak plyne, že zatímco v Bruggách jsem byl se svými názory za „euro-skeptika“, v Oxfordu pak za „euro-hujera“, byť ty názory byly a jsou stále stejné.

Kromě rozdílů názorových či snad přímo ideologických s ohledem na specifickou otázku Evropy a Evropské unie, rozdíl je také ve vnímání toho, co se vlastně má studentům předávat: znalosti (tedy souhrn vědomostí) či schopnosti? Není asi žádným tajemstvím, že řada univerzit na kontinentu, které jsou spíše masovým podnikem, předává to první. Výborné globální univerzity, často právě ty v angloamerickém světě, se zaměřují spíše na to druhé: učit studenty myslet, argumentovat, psát.

Jaké jste si vytyčil hlavní cíle, kterých byste chtěl ve funkci generálního advokáta dosáhnout?

Práce generálního advokáta je prací justičního typu. Jako taková je spíše reakční než akční. Ne tedy, že by se na Soudním dvoře nic nedělo; právě naopak. Spíše tím chci říci, že agenda je dána obsahem spisu, který Vám přistane na stole. Ten si nevybíráte, ale dostanete přidělen. Tudíž nad rámec obecného cíle „dělat svoji práci co nejlépe umíte“ si nelze až tak mnoho konkrétního vytyčovat.

Jako generální advokát Soudního dvora Evropské unie máte možnost „z první řady“ sledovat právní kauzy týkající se právních řádů různých členských států Evropské unie. Jak si v této konkurenci stojí Česká republika? Obstojí rozhodnutí zdejších soudů co do propracovanosti v konkurenci se soudy jiných států?

V práci Soudního dvora je vidět především jedna výšeč rozhodování vnitrostátních soudů: rozhodnutí o předložení předběžné otázky. To bývá zpravidla usnesení vnitrostátního soudu, kterým soud přeruší řízení a obrátí se na Soudní dvůr s jednou či více otázkami, jež se týkají výkladu či platnosti práva Unie. V rámci tohoto předkládacího usnesení má vnitrostátní soud osvětlit pozadí projednávané věci, relevantní vnitrostátní úpravu, stejně jako zdůvodnit, čím a jak jsou jím předkládané předběžné otázky podstatné.

Protože požadavky ze strany Soudního dvora jsou s ohledem na srozumitelnost a kvalitu zdůvodnění předkládacích usnesení vnitrostátních soudů stejná napříč Evropou, je tento segment rozhodnutí dobře srovnatelný. V tomto kontextu si tróufám říci, že si české soudy vedou velice dobře. Bez problémů snesou srovnání s usneseními přicházejícími od německých či rakouských soudů. Otázky předkládané českými soudy bývají dobře propracované a srozumitelné.

Rozhodovací praxe soudů velmi vypovídá o právní kultuře v dané zemi. Na druhou stranu je třeba vzít v potaz i parametry, které mají na rozhodovací praxi vliv. Jsou jimi zákony. Domníváte se, že nové kodexy, které byly v České republice přijaty, dokáží rozhodovací praxi soudů ještě více pozvednout?

Bude záležet na tom, zda rozhodovací praxí rozumíte primárně styl či spíše obsah rozhodnutí soudů. Nedomnívám se, že by (ne)existence nové kodifikace v té či oné oblasti práva měla přímý vliv na soudcovský styl a (ne)kvalitu soudcovského odůvodňování. Podíváme-li se do historie, a to jak české, tak evropské, vidíme, že justiční kultura vykazuje podivuhodnou setrvačnost. (Ne)dostatky soudcovské argumentace přetrvávají roky či dekády poté, co se změnil věcný obsah právní úpravy. Pokud máte na mysli obsahovou rovinu rozhodování, tak tam bude pochopitelně ten vliv přímější, i když ne fatální. I na půdorysu špatného předpisu může být dobrý soudce schopen vykouzlit rozumné řešení. A bohužel to lze spáchat i naopak.

V obecné rovině pochopitelně platí, že dobře zpracovaný kodex, který dobře a srozumitelně systematizuje svoji materii a reaguje na nové společenské poměry, bude vždy přínosem. A to i přesto, že každá změna podobného rozsahu bude mít na počátku fixní či utopené společenské náklady v podobě počátečních výkladových nejistot, než se vše obsahově usadí. Je proto nekorektní vydávat existenci společenských nákladů podobného typu za selhání nové kodifikace. Tyto počáteční náklady tam budou vždy, u jakkoliv dobré kodifikace.

Křišťálovou kouli nevlastním. Zda a nakolik dokáží nové kodexy pozvednout rozhodovací praxi soudů, si proto netroufám odhadnout. V každém případě je však třeba nezbytné nechat nové kodexy usadit a teprve po určité době, řekněme třeba po sedmi či deseti letech, se případně začít zamýšlet nad jejich dalším doladováním. Myšlenka, která snad v mezidobí opadla, tedy že by se měl nový kodex začít vzápětí po svém nabytí účinnosti začít koncepčně znovu předělávat, je tím nejhorším možným scénářem.

Pokud by si legislativa přála pozvednout rozhodovací praxi soudů, možná by stálo za úvahu napřít raději pozornost k procesu. Ohnivě se debatovalo o hmotném právu. Nicméně bezprostřední změna rozhodovací praxe soudní je jen obtížně proveditelná bez solidního procesního podvozku. A nové procesní kodexy, které by myslím mohly skutečně proměnit rozhodovací praxi, jsou zdá se v nedohlednu. Nový krásný hmotněprávní kodex, který ale nemá svůj strukturální odraz a provedení v procesu, tak trochu připomíná mozek či lebku vznášející se ve vzduchu, bez propojení s kostrou či údy.

Přijetí nového civilního kodexu znamenalo do jisté míry pro naši právní praxi ztrátu použitelné judikatury. Nová vzniká velice pomalu, starou ve většině případů nelze bezvýhradně aplikovat, neboť vznikala za zcela jiných společenských poměrů. Existuje nějaká možnost použití judikatury z jiných zemí, ve kterých se tvůrci občanského zákoníku co do jeho obsahu nechali inspirovat, nebo bude třeba absolvovat dlouhou a mnohdy bolestnou cestu k vytvoření judikatury vlastní?

Ano, máte pravdu: nová úprava znamená vždy částečnou ztrátu předchozího. Ne vždy ale má tento dopad znaménko minus před závorkou; některé ztráty mohou být i prospěšné. Nejsem si ale jist úplnou změnou společenských poměrů,

tedy pokud nemáte na mysli judikaturu vydanou před rokem 1989. Judikatura vydaná po roce 1989 totiž vycházela z obdobných společenských poměrů, jako jsou ty dnešní, byť byla vydána na půdorysu jiného kodexu. Proto pokud nová úprava nestanoví jinak, lze ji bez problémů dále použít.

S ohledem na nový občanský zákoník tak dnes existuje vícero typů judikatury. Ta po roce 2013, na půdorysu nového kodexu, se teprve rodí. Pak je ale vícero typů „staré“ judikatury: judikatura ke starému občanskému (respektive obchodnímu) zákoníku vydaná po roce 1989 (respektive po roce 1992); judikatura ke starému občanskému zákoníku, nicméně vydaná před rokem 1989; a nakonec judikatura prvorepubliková, stejně jako judikatura rakouská před rokem 1918, vyslovená ještě na půdorysu ABGB. Pouze judikatura vydaná před rokem 1989 ke starému občanskému zákoníku vznikala za „zcela jiných společenských poměrů“. Její použitelnost je proto nejmenší. Jak ostatně častokrát uváděl v obecné rovině ve svých nálezech Ústavní soud, tuto judikaturu lze argumentačně použít, nicméně je zapotřebí ji výrazně hodnotově filtrovat. Na druhou stranu judikaturu vydanou po roce 1989, byť na půdorysu starého občanského zákoníku, lze bez problémů použít, pochopitelně tedy pokud nový občanský zákoník nestanoví něco jiného. Konečně judikaturu z období aplikace ABGB lze podpůrně také využít, nakolik je to relevantní a užitečné. Vážného sbírku příliš neznám. Pokud ale mohu soudit z Bohuslava, tedy prvorepublikové Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, tak řada myšlenek tam obsažených je i dnes relevantní a zajímavá.

Judikaturu jiných zemí či jiných systémů lze pochopitelně také využít, nicméně pouze coby argument doplňující či podpůrný. Pokud jde o řešení hodnotově a funkčně slučitelné s českým právem, které zdá se dosahuje cílů zamyšlených také českou úpravou, pak je pochopitelně rozumné se inspirovat. Proč znovu vynalézat kolo?

Dovolte mi ještě jednu odlehčenou otázku na závěr. Uvažuje se u Soudního dvora Evropské unie také o zřízení funkce generálního notáře?

Zatím myslím nikoliv. Ale pro jistotu se přeptám kolegů, kteří jsou ve Výboru pro Statut a Jednací řád Soudního dvora, zda mi něco tak důležitého neuniklo [smích]. V češtině dosti cize znějící označení funkce generálního advokáta ale pochopitelně svádí k vtípkům podobného typu. Uzavřu-li tedy na stejně odlehčené úrovni, tak jsem vskutku dostal od přátel tip, abych při osvětlování své práce raději uváděl, že mým snem z mládí bylo stát se buď generálem, anebo advokátem. Pouze Soudní dvůr EU mě ušetřil Sofiny volby a umožnil mi stát se obojím zároveň.

Vážený pane doktore, dovolte mi, abych vám ještě jednou poděkoval za Váš čas. Přeji Vám mnoho úspěchů ve Vaší profesní kariéře a doufám, že tomu není naposledy, co má náš časopis příležitost zveřejnit Vaše cenné názory. ■

JUDr. et Ing. Ondřej Klička,
vedoucí redaktor Ad Notam, notář v Praze

Právníkem roku 2015 v kategorii občanské právo se stal JUDr. Roman Fiala

29. LEDNA 2016 PROBĚHL V BRNĚ 11. GALAVEČER CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE PRÁVNÍK ROKU. SKLENĚNOU PLASTIKU SV. YVA A TITUL PRÁVNÍK ROKU 2015 PŘEVZALY OSOBNOSTI, KTERÉ V OBLASTI SVÉHO PŮSOBNÍ DOSÁHLY MIMOŘÁDNÝCH ÚSPĚCHŮ A BYLY NOMINOVÁNY ODBORNOU VEŘEJNOSTÍ.

Vítězem v kategorii občanské právo se stal místopředseda Nejvyššího soudu České republiky JUDr. Roman Fiala. Jako soudce působí od roku 1989, a to nejprve u Městského soudu v Brně, od roku 1993 u Krajského soudu v Brně a od roku 2002 u Nejvyššího soudu České republiky, jehož místopředsedou se stal 1. ledna 2011. Je rovněž předsedou komise pro rekodifikaci českého civilního procesu. Díky své specializaci na dědické právo, kterému se věnuje nejen při rozhodování v soudním řízení, ale i v publikační a přednáškové činnosti, je v pravidelném kontaktu s notáři, zejména pak jako člen redakční rady časopisu Ad Notam, organizátor tradičního semináře Justiční akademie v Kroměříži s dědickou tematikou anebo jako příležitostný člen komise u notářských zkoušek navrhovaný předsedou Nejvyššího soudu České republiky.

PŘEHLED VÍTĚZŮ 11. ROČNÍKU SOUTĚŽE PRÁVNÍK ROKU

- **Občanské právo:** JUDr. Roman Fiala, místopředseda Nejvyššího soudu České republiky
- **Trestní právo:** Mgr. Lenka Trešlová, vrchní radová oddělení trestněprávní legislativy Legislativního odboru Ministerstva spravedlnosti
- **Obchodní právo:** prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc., emeritní profesor Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze
- **Správní právo:** JUDr. Stanislav Kadečka, Ph.D., advokát z Pardubic, KVB advokátní kancelář, s. r. o.
- **Právo duševního vlastnictví:** JUDr. Irena Holcová, advokátka a vysokoškolská pedagožka Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze
- **Insolvenční právo:** JUDr. Ing. Zdeněk Strnad, Ph.D., místopředseda Krajského soudu v Českých Budějovicích
- **Občanská a lidská práva a právo ústavní:** doc. JUDr. Jan Kysela, Ph.D., vysokoškolský pedagog Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze
- **Kategorie PRO BONO:** Mgr. Jiří Klega, advokát z Rychvaldu, advokátní kancelář Jakovidis, Klega, Partners
- **Talent roku:** Mgr. Daniel Maroušek, advokátní koncipient v advokátní kanceláři RAKOVSKÝ & PARTNERS, s. r. o.
- **Zvláštní ocenění za přínos české advokacii:** JUDr. Vladimír Papež, advokát, člen představenstva České advokátní komory
- **Právnická síň slávy:** JUDr. Gerhardt Bubník, LL.M., advokát
Všem oceněným gratulujeme.

Redakce Ad Notam

Daniela Kovářová:

Dědické právo podle nového občanského zákoníku

Leges, Praha 2015. 288 S. ISBN 978-80-7502-097-0

NAKLADATELSTVÍ LEGES VYDALO TĚSNĚ PŘED VÁNOCEMI 2015 PUBLIKACI DANIELY KOVÁŘOVÉ „DĚDICKÉ PRÁVO PODLE NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU“. DANIELA KOVÁŘOVÁ JE ŠIRŠÍ VEŘEJNOSTI ZNÁMA JAKO BÝVALÁ MINISTRYŇE SPRÁVEDLNOSTI V LETECH 2009 AŽ 2010. JAKO ADVOKÁTKA, AUTORKA I PEDAGOGICKÁ ČINITELKA SE ZAMĚŘUJE NA OBLAST PRÁVA RODINNÉHO A S NÍM DO ZNAČNÉ MÍRY SOUVISEJÍCÍHO PRÁVA DĚDICKÉHO.

K niha patří k řadě publikací, které se dotýkají zásadních změn v dědickém právu hmotném i procesním, jež vstoupily v život počátkem roku 2014. Jak je již zřejmé z názvu knihy, jedná se o praktickou příručku. Je tedy určena širší neprávnícké i právnícké veřejnosti.

Přístup autorky k otázkám dědického práva je originální a původní v tom smyslu, že sleduje chronologickou následnost majetkových otázek spjatých se smrtí zůstavitele. Svědčí o tom názvy jednotlivých kapitol, které následují po úvodu věnovaném základům nového dědického práva. Jsou to kapitoly „Když se člověk připravuje na smrt“, „Smrt a doba bezprostředně po ní“, „Řízení o pozůstalosti“ apod.

Autorka se tedy věnuje celému okruhu otázek dědického práva důsledně v chronologické návaznosti událostí tak, jak je z hlediska jednotlivce přínáší čas za sebou. Pochopitelně v době před úmrtím takového jedince se obrací spíše k lidem, kteří uvažují o potřebě pořídit poslední pořízení, tedy k pořizovatelům, zatímco popis úpravy týkající se období po úmrtí takového jedince je určen spíše zůstavitelovým dědicům a odkazovníkům.

Daniela Kovářová v publikaci uvádí základní přehled o nové právní úpravě. Přitom se často věnuje otázkám, vznikajícím při neradostných událostech v rodině. Odpovědi jsou praktické a potřebné, tedy např. na místní příslušnost soudu, postavení notářů jako soudních komisařů, jak je notář v řízení o pozůstalosti odměňován. Nezapomíná ani na problémy spjaté s pohřbem či osudem těla zůstavitele a popisuje i praktický postup dědiců po smrti zůstavitele (např. který soudní notář záležitost vyřizuje).

Všímá si např. otázek bydlení po smrti jednoho z manželů. Výslovně upozorňuje na problém velmi rozšířených tzv. nesezdaných soužití, kdy při úmrtí jednoho z aktérů takového soužití může v řízení o pozůstalosti očekávat zklamání v případě, že zůstavitel v jeho prospěch nepořídil pro případ smrti.

Knihy obsahuje i vzory listin (zejména závětí) a procesních úkonů v řízení o pozůstalosti. Pouze informativně mohou sloužit vzory notářských zápisů o dědické smlouvě, neboť každý notář jistě čerpá při řádné formulaci takových notářských zápisů ze svých vlastních zdrojů a poznatků.

Lze tedy shrnout, že publikace je zpracována poutavě (včetně vtipných ilustrací známého ilustrátora Jiřího Slívy na přebalu knihy) a uspokojí každého, kdo potřebuje bližší informace o platném dědickém právu hmotném i procesním a praktické rady o postupu v situacích, kdy se rodiny dotkne úmrtí jednoho z jejích členů. Jako v dobrém slova smyslu populárně laděný zdroj informací může tedy jistě dobře posloužit i v jednotlivých notářských kancelářích. ■

JUDr. Karel Wawerka,
emeritní notář

Tomáš Oulík:

Pták v úlu

**Kniha básnických textů a krátkých povídek.
Vydáno vlastním nákladem, 2015**

KŘEST KNIHY TOMÁŠE OULÍKA

14. prosince 2015 se konal křest v pořadí již třetí knihy poetických textů našeho kolegy – notáře v Praze JUDr. Tomáše Oulíka. Autor je už notářské i nenotářské veřejnosti znám i ze svých předchozích publikací. V našem časopise jsme referovali o jeho knihách „V mracích“ z roku 2005 a „Blbý princ“ z roku 2009. Čtenáři našeho časopisu měli dokonce možnost přímo se seznámit s jeho texty.

Tomáš Oulík ovšem není notářům znám jen ze svých poeticko-literárních prací, ale rovněž také z mnoha vtipných komentářů k aktuálním otázkám notářské práce a notářského stavu publikovaných dlouhá léta v našem časopise.

Křest třetí knihy Tomáše Oulíka „Pták v úlu“ se konal tentokrát na půdě Notářské komory ČR. Knihu představil herec Karel Polišenský a poté i samotný autor. Ten zdůraznil, že předmětem značného zájmu je přímo název knihy. Prohlásil, že název lze vykládat jakkoli, ve všech nabízejících se eventualitách. Jisté ovšem je, že na přebalu můžeme sledovat nakresleného čapa uvízlého ve včelím úlu. Ostatně Jana Slávková, autorka sympatických ilustrací vzdáleně připomínajících vtipné kresby dnes již zemřelého ilustrátora Vladimíra Jiránka, byla na křtu knihy také přítomna. Kulturní vložku znamenitě zvládl známý „zpívající právník“ Ivo Jahelka, advokát v Jindřichově Hradci.

A NYNÍ K TOMU HLAVNÍMU, TJ. KE KNIZE SAMOTNÉ

Ve srovnání s předchozími díly Tomáše Oulíka je zřejmé, že tentokrát autor věnuje větší prostor než v minulosti svým krátkým, poetickým a vtipným aforismům. Nedílnou součástí těchto mini epigramů a často i krátkých poetických zamýšlení představují kresbičky Jany Slávkové, které v publikaci často na text bezprostředně navazují a doplňují pointu.

Kniha se člení na čtyři části.

První z nich nese název „Úly za plotem“ a shrnuje většinu krátkých epigramů, jejichž názvy (např. „V naší kotlině“, „Českej sen“, „U lobbistů“, „Z Rittigových magistrátních sonetů“, „Vinařice“, „Bory“, „Valdice“, „Mírov“, „Tschechei“) napovídají autorův sarkastický, ale i poetický pohled na současnou českou skutečnost.

Celá první část končí uceleným textem Notář 2024, který do absurdna dovádí představu superelektronické budoucnosti notářského povolání. Strašidelná úvaha navazuje na podobně laděnou prózu „Notář 2014“ zařazenou v autorově první knize.

Druhá část nejnovější knihy se jmenuje „Křídla ptáků“. Zde nabývají aforismy více poetické než satirické podoby. Příznačně meditativní jsou krátké prózy, jež se objevují v části třetí nazvané symptomaticky „Uvnitř“; jsou možná nejlépe charakterizovány havlovským názvem jedné z nich „Odcházení“.

Konečně v části poslední nesoucí název „Cesty ven“ nacházíme nesporně vyznění celého autorova úsilí. Trochu nostalgické a trochu pozitivní. Nostalgické je povzdechnutí ve veršiku s názvem „Život“. Cituji: „Běžíš seč můžeš. Přesto ti dýchá na záda chrt.“ Povzbudivé je veršování o „nepřátelských“ agentech, kteří „prodlužují kocoviny, vymýšlejí stresy, ucpávají cévy“ a o „mých“ agentech, kteří „vzdorují chaosem, objevují dobrá vína, vymýšlejí žerty, koukají po holkách“. Maně čtenáře napadne příbuznost s proslulým šansonem Jiřího Suchého „Kamarádi“.

A tak se i náš kolega – notář – statečně potýká se světem. Obdivuhodná je jeho nápaditost a chuť poeticky vyjádřit to, co se dotýká nás všech. ■

JUDr. Karel Wawerka,
emeritní notář

PRÁVNÍ RÁDCE 1/2016:

Je třeba řád pro nový soudní řád

Jaroslav Kramer

Bydlení podle NOZ: Místo cihel domeček z karet

Alžběta Vejvodová

SOUDNÍ ROZHLEDY 11-12/2015:

109. Obnovení členství v družstvu či účasti společníka v obchodní společnosti zaniklých v důsledku exekučního příkazu

§ 52 odst. 1, § 55 EŘ

§ 268 OSŘ

§ 231 odst. 2 ObchZ

Termín „zastavení exekuce“ obsažený v § 231 odst. 2 ObchZ zahrnuje též další způsoby zániku účinků exekučního příkazu postihujícího členská práva a povinnosti člena družstva.

K obnovení členství v družstvu zaniklého v důsledku postihu členských práv a povinností v družstvu v exekuci, jakož i k obnovení účasti společníka zaniklé v důsledku exekučního příkazu postihujícího podíl v obchodní společnosti, může dojít jak v důsledku pravomocného usnesení o zastavení exekuce, tak i v důsledku zrušení exekučního příkazu postihujícího podíl v obchodní společnosti či členská práva a povinnosti v družstvu, dobrovolného splnění vymáhané povinnosti, případně jejího vymožení z jiného majetku než podílu v obchodní společnosti či členských práv a povinností v družstvu.

Zanikla-li účast společníka obchodní společnosti nebo členství v družstvu na základě exekučního příkazu, dochází k obnovení účasti společníka obchodní společnosti nebo členství člena družstva bez dalšího již v okamžiku zániku účinků tohoto exekučního příkazu.

Rozsudek NS z 20. 5. 2015, sp. zn. 31 Cdo 2827/2012

116. Důsledky pravomocného skončení likvidace dědictví na trvání ručení

§ 2018 ObčZ

§ 546 a 548 ObčZ 1964

§ 303 a 306 ObchZ

§ 175v odst. 2 OSŘ ve znění do 31. 12. 2013

Pravomocným skončením likvidace dědictví nezaniká ručení, které převzal ručitel k zajištění pohledávek zůstavitelových věřitelů, i když zůstaly při rozvrhu výtěžku zpeněžení zůstavitelova majetku neuspokojeny.

Rozsudek NS z 26. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 919/2014

VÝBĚR ROZHODNUTÍ Z OBLASTI CIVILNĚPRÁVNÍ

Odkládací podmínka v notářském zápise se svolením k vykonatelnosti

Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia NS z 11. 2. 2015, sp. zn. 31 Cdo 2184/2013 (Rc 55/2015, AN 2/2015 s. 21, PR 9/2015 s. 334)

Obsahuje-li dohoda osoby oprávněné a osoby povinné obsažená v notářském zápise se svolením k vykonatelnosti (§ 71a až 71c NotŘ ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009) ujednání, podle kterého se dlužník zavazuje splnit pohledávku a jiné nároky věřitele, vyplývající ze závazkového právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o budoucí smlouvě o půjčce (na jejímž základě věřitel plnil po sepisu notářského zápisu a jež je podle dohody účastníků skutečností, na níž se budoucí pohledávka zakládá), jde o podmínku ve smyslu § 36 odst. 1 věty první a odst. 2 věty první ObčZ 1964 (§ 71b odst. 2 NotŘ), jejíž splnění je třeba prokázat způsobem uvedeným v § 43 odst. 2 EŘ.

Dražba nemovitosti při likvidaci dědictví

Usnesení NS ze 4. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 559/2014 (Rc 69/2015, AN 1/2015 s. 26)

Účastníkem dražby prováděné při likvidaci dědictví soudním exekutorem podle § 76 odst. 2 EŘ je notář, jenž byl soudem pověřen, aby jako soudní komisař provedl úkony v řízení o dědictví, a na jehož návrh se provádí zpeněžení zůstavitelova majetku v dražbě prováděné soudním exekutorem; v dražbě má postavení oprávněného. Povinný v této dražbě nevystupuje.

Udělil-li soudní exekutor v dražbě nemovitosti prováděné při likvidaci dědictví podle § 76 odst. 2 EŘ příklep, mohou

proti usnesení o příklepu podat odvolání pouze notář, jenž byl soudem pověřen, aby jako soudní komisař provedl úkony v řízení o dědictví, vydražitel a dražitelé, kteří po udělení příklepu vznesli námitky, popřípadě též osoby, které mají na dražené nemovitosti předkupní právo, věcné právo (s výjimkou práv zajišťujících pohledávky) nebo nájemní právo, kterým nebyla doručena dražební vyhláška, jestliže se z tohoto důvodu nezúčastnil dražby.

Ten, kdo popírá, že určitá věc, právo nebo jiná majetková hodnota patřily do majetku zůstavitele nebo že by mohly být z jiného důvodu zpeněženy při likvidaci dědictví a výtěžek zpeněžení použit k uspokojení zůstavitelových věřitelů, musí své právo uplatnit návrhem, kterým se bude u soudu, u něhož je vedeno příslušné řízení o dědictví, domáhat rozhodnutí, že označená věc, právo nebo jiná majetková hodnota nepatří do likvidace dědictví; dokud nebude o tomto návrhu pravomocně rozhodnuto, nesmí soud (notář jako soudní komisař) přistoupit ke zpeněžení takové věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty podle § 175u odst. 1 OSŘ.

Hlediska pro určení pořadí pohledávek patřících při likvidaci dědictví do III. skupiny

Usnesení NS z 9. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3537/2012 (SJ 67/2015, C 13573, AN 3/2014 s. 14)

Pro určení pořadí pohledávek patřících při likvidaci dědictví do III. skupiny [§ 175v odst. 2 písm. c) OSŘ ve znění účinném do 31. 12. 2012] je – s výjimkou pohledávek zajištěných zadržovacím právem nebo přednostním zástavním právem – rozhodujícím hlediskem pouze den, kdy právo zajišťující pohledávku vzniklo, přičemž se nepřihlíží k tomu, z prodeje jakého předmětu zajištění byl výtěžek dosažen (například na které z více nemovitostí zůstavitele zajišťujících pohledávky několika věřitelů vázlo zástavní právo věřitele s dřívějším pořadím vzniku práva zajišťujícího jeho pohledávku). Pohledávka státu představující náklady řízení vzniklé v souvislosti se zpeněžením předmětu zajištění nejde k tíži jen toho věřitele, který byl z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění uspokojen, ale hradí se přednostně podle § 175v odst. 2 písm. a) OSŘ ve znění účinném do 31. 12. 2012.

Členové výboru společenství vlastníků jednotek

Usnesení NS z 21. 5. 2014, sp. zn. 29 Cdo 653/2012 (SJ 76/2015, C 14115)

Za členy výboru společenství vlastníků jednotek podle BytZ mohou být zvoleni pouze vlastníci (spoluvlastníci) jednotek. Komentář: Povahu společenství vlastníků jednotek lze charakterizovat i jako svépomocnou organizační formu uspořádání (spolu)vlastnických vztahů v domě (§ 9 odst. 1 BytZ). Skutečnost, že statutárním orgánem společenství vlastníků (či členem statutárního orgánu) může být jen jeho člen, nebrání tomu, aby společenství vlastníků jednotek vykonávalo správu domu prostřednictvím třetí osoby – správce. Tím je eliminována i dovolací výhrada, že členové společenství vlastníků jednotek nemusejí vždy mít potřebné vzdělání, dostatečné schopnosti ke správě domu a ochotu se funkce ujmout a že by tato funkce měla být zpřístupněna „profesionálům“ mimo okruh vlastníků jednotek.

SOUDNÍ ROZHLEDY 1/2016:

VÝBĚR ROZHODNUTÍ Z OBLASTI CIVILNĚPRÁVNÍ

Předmět a účastníci dodatečného projednání dědictví

Usnesení NS z 19. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4290/2013 (Rc 77/2015, PR 13–14/2015 s. 508)

Předmětem tzv. dodatečného projednání dědictví (ve smyslu § 175x OSŘ) nemůže být majetek zůstavitele, který již byl projednán v původním (dřívějším) dědickém řízení, a účastníky tzv. dodatečného projednání dědictví jsou vždy (bezvýjimečně) ti, kdo byli účastníky původního dědického řízení, popřípadě jejich právní nástupci; to platí rovněž tehdy, vyšlo-li při tzv. dodatečném řízení o dědictví najevo, že některému z dědiců, který podle dříve vydaného pravomocného usnesení o dědictví nabyl dědictví nebo jeho část, ve skutečnosti nesvědčí dědické právo.

PRÁVNÍ ROZHLEDY 22/2015:

K postavení zakladatelů nadací a nadačních fondů po rekodifikaci soukromého práva

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., Brno

PRÁVNÍ ROZHLEDY 1/2016:

DISKUSE

Vyřešil skutečně Nejvyšší soud ČR otázku plných mocí? (Problém zmocnění k založení obchodní korporace – postačuje sylogismus?)

Doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D., Praha

JUDr. Petr Kavan, Olomouc

DISKUSE

Fúze nadačních fondů podle nového obč. zákoníku

Mgr. Jindřich Strmiska, Praha

JUDIKATURA

Vrchní soud v Praze: Změna stanov společenství vlastníků jednotek vzniklého přede dnem 1. 1. 2015

§ 1200 odst. 3 ObčZ

Není-li pro změny stanov společenství vlastníků jednotek vzniklých nikoli dle nového občanského zákoníku, ale dle zákona o vlastnictví bytů (většinou před 1. 1. 2014), nutná forma veřejné listiny (notářského zápisu) dle nich samých, ze zákona formu veřejné listiny (notářského zápisu) mít nemusí.

Usnesení Vrchního soudu v Praze z 26. 10. 2015, sp. zn.

7 Cmo 229/2015 ■

Rubriku zpracoval Mgr. Erik Mrzena, notář v Praze, člen redakční rady Ad Notam

Z mezinárodního tisku aneb Novinky od zahraničních kolegů

ARS NOTARIA – 2/2015

Zřízení a přijetí věcného břemene

Z judikatury Nejvyššího soudu SR: Ve smlouvě o zřízení věcného břemene nemusí být výslovně uvedeno, že oprávněný toto právo přijímá. Jeho nepochybný souhlas lze dovodit ze samotné skutečnosti, že smlouvu podepsal.

Generační obměna notářského stavu ve Slovenské republice

V roce 2014 došlo na Slovensku k rekordní generační obměně notářského stavu (22 nových notářů z celkových 339).

ARS NOTARIA – 3/2015

Notář jako rozhodce

Slovenský právní řád připouští, aby notář zastával funkci rozhodce, a to jak u spotřebitelských, tak u nespotebitelských sporů. Rozhodčí činnost není notářskou činností. I po přijetí novely, která zůstala požadavky na rozhodce, je notářská zkouška uznávána jako odborná rozhodcovská zkouška. Notářská komora SR má dokonce právo zřídit vlastní stálý rozhodčí soud.

Povinná forma notářského zápisu

V účinnost vešel nový zákon o pozemkových společnostech, který dosavadním společnostem spoluvlastníků zemědě-

ské půdy a lesů (obdoba našich tzv. singulárních společností), zpravidla bez právní subjektivity, předepisuje povinnou transformaci na pozemkové společnosti, jakožto speciální právní subjekt. Zákon reguluje strukturu těchto společností a předvídá i dobrovolné založení nového společenství z rozhodnutí spoluvlastníků, pro které je povinná forma notářského zápisu.

NOTAIRES VIE PROFESSIONNELLE – LEDEN/ÚNOR 2016

Rozhovor s exprezidentem CNUE

Na konci svého mandátu ve funkci prezidenta Rady notářství Evropské unie (CNUE) shrnul Jean Tarrade v rozhovoru pro časopis francouzské notářské komory (*Conseil supérieur du notariat*) svou práci, označil pokračující výzvy a navrhl několik nových reformních směrů. Podle jeho slov se dařilo naplňovat hlavní prioritu jeho mandátu spočívající ve snaze lépe dostat do povědomí notářství, neboť dle jeho názoru v Bruselu i jinde není funkce notáře dobře chápána. Jean Tarrade opakoval v debatách a předně evropské komisaře pro spravedlnost, Věře Jourové, že skutečnost, že stát na notáře deleguje veřejnou moc, není na překážku tomu, aby byli notáři silnými stoupenci budování Evropy.

Druhá priorita byla spojena s nabytím účinnosti nařízení o dědictví. Pokud nařízení přináší zjednodušení v tom, že jedno právo je použito v řízení o dědictví, předpokládá se přesto úsilí notářů o bližší seznámení se se zahraniční právní úpravou, neboť například klient, budoucí zůstavitel s obvyklým pobytem ve Francii, může zvolit jiné rozhodné právo než francouzské. Pro usnadnění práce je rozvíjena Evropská notářská síť, která umožňuje notářům, aby našel korespondenta v jakémkoliv členském státu. Ve Francii vytvořili databázi evropských dědických osvědčení a v současné době se pracuje na jejím propojení s jinými státy, v první řadě s Belgií a Lucemburskem.

Na otázku, zda vnímá v určitých oblastech neúspěch, Jean Tarrade odpověděl, že se musí vyrovnat se třemi skutečnostmi, které pokládá za překážky. První z nich je „vlastní gravitace“ CNUE jako každé mezinárodní organizace. Podle stanov musí být každé rozhodnutí přijato generálním shromážděním, která jsou jen tři do roka. Druhá skutečnost: není zde jedno evropské notářství, ale dvacet dva členských notářství, a tudíž je složité nalézt společné téma. Z toho pramení třetí překážka: notářská solidarita nejde za hranice států, neboť zájmy jednotlivých členských notářství jsou odlišné.

Jean Tarrade v rozhovoru dále označil svého předchůdce Andrého Michielsense za moudrého vizionáře, když navrhl plán kontinuálního směřování CNUE do roku 2020 (plánem 2020 se evropští notáři zavázali: 1. přinášet řešení pro každodenní život evropských občanů, 2. podporovat rozvoj podnikání v Evropě, 3. posilovat přeshraniční spolupráci notářů, 4. zajistit efektivnější spravedlnost pomocí veřejné listiny, 5. pracovat po boku veřejné správy), i přesto, že organizace funguje na principu ročního kolujícího prezidenství.

Závěrem rozhovoru Jean Tarrade vyjádřil svou důvěru v budoucnost CNUE s ohledem na zkušenost svých nástupců a rovněž své přání, aby jeho nástupci sváděli nadále boj o lepší porozumění notářství.

EU HIGHLIGHTS – LEDEN 2016

Rada Evropské unie

Pracovní skupina Rady Evropské unie pro otázky občanského práva (obecné otázky) zasedla k jednání dne 27. ledna. Mezi body pořadu jednání patřilo představení pracovního programu nizozemského předsednictví či jednání s Islandem, Norskem, Švýcarskem a Dánskem za účelem uzavření dohod v oblasti doručování písemností a dokazování apod.

Nizozemské předsednictví

Nizozemsko v lednu roku 2016 převzalo předsednictví v Radě Evropské unie. Mezi priority půlročního nizozemského předsednictví patří:

- Komplexní přístup k migraci a mezinárodní bezpečnosti; Zvýšený příliv migrantů, kteří hledají útočiště v zemích Evropské unie, dává najevo, že je zapotřebí dodržovat společnou azylovou a migrační politiku. Migrační krize odhalila různé nedostatky v evropském prostoru svobody, bezpečnosti a práva, a je tedy nezbytné vyžadovat jejich odstranění. Aktuální prioritou Evropské unie je účinně kontrolovat vnější hranice Evropy, zlepšit počáteční příjem migrantů v Evropě a taktéž spravedlivě sdílet zátěž s tímto související.
- Evropa podporující inovace a tvorbu pracovních míst; Evropská unie musí postupovat tak, aby zákony EU sloužily občanům, podnikatelům a místní samosprávě, tzn. je

nezbytné zjednodušit složitá pravidla a administrativní zátěž, aby dopad právních předpisů nebránil inovacím, a tedy i tvorbě nových pracovních míst.

- Budoucnost evropským financím a silná Eurozóna; přestože po hluboké krizi dochází opět k rozvoji a oživení ekonomik, je nezbytné, aby členské státy EU prosazovaly strukturální reformy a koordinovanou hospodářskou politiku. Jedině tímto způsobem můžeme zaručit „zdravé“ veřejné finance v moderních ekonomikách a silnou Eurozónu pro občany, podnikatele, orgány veřejné správy atd. „Zdravé“ evropské finance souvisí i s rozpočtem EU. Nizozemsko se proto pokusí odstartovat diskuzi o novém a reformovaném víceletém rozpočtu.
- Progresivní politika v oblasti klimatu a energetiky; v rámci čtvrté priority bude Nizozemsko klást důraz na úzkou soudržnost mezi otázkami změny klimatu, energetiky, životního prostředí a udržitelného rozvoje.

Strategie jednotného trhu

Dokument o strategii jednotného trhu bude přijat Radou Evropské unie dne 29. února 2016. Rada Evropské unie zdůrazňuje, že posilování a prohlubování jednotného trhu vyžaduje nezbytné akce, a to jak na úrovni Unie, tak na úrovni vnitrostátní. Rada Evropské unie zdůrazňuje, že strategie jednotného trhu pro Evropu spolu se strategií jednotného digitálního trhu představují podstatné základy pro budoucí růst a vytváření pracovních míst, a měly by proto být provedeny včas. Taktéž upozorňuje na to, že všechny legislativní návrhy by měly podporovat inovace a integraci trhu a snížit regulační a administrativní zátěž podnikatelů.

Evropské pracovní průkazy

Evropská komise zavedla dne 18. 1. 2016 evropské pracovní průkazy (EPC), konkrétně pro všeobecné sestry, farmaceuty, fyzioterapeuty, realitní makléře a horské průvodce. EPC usnadňuje v rámci zemí EU získání profesní kvalifikace u shora specifikovaných profesí, neboť u těchto bude moci být uznána jejich kvalifikace na základě posouzení provedeného prostřednictvím elektronického řízení. Jak by se někteří mohli mylně domnívat, nejedná se o plastovou kartičku, ale o elektronický certifikát vydaný online. Předpokládá se, že EPC bude v budoucnu rozšířen na další profese.

Evropská komise bude na toto téma pořádat konferenci dne 18. 3. 2016. Taktéž poskytne účastníkům příležitost diskutovat o výhodách EPC. ■

Připravili: JUDr. Irena Bischofová, členka MK,
notářka v Prostějově, Mgr. Ivana Legová, členka MK,
notářská kandidátka a trvalá zástupkyně
JUDr. Josefa Burdy, notáře v Plzni,
Mgr. Bohumil Kunc, notář v Uherském Hradišti

Zahájení a ukončení činnosti notářů

Ministr spravedlnosti jmenoval ke dni 1. 1. 2016 na základě výsledku konkurzu nové notáře a notářky.

JUDr. Martinu Niklovou jmenoval notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Karviné, se sídlem v Karviné.

Mgr. Janu Hyrákovou jmenoval notářkou notářského úřadu v obvodu Městského soudu Brně, se sídlem v Brně.

Mgr. Ondřeje Šímu jmenoval notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Plzeň-město, se sídlem v Plzni a současně Mgr. Ondřeje Šímu odvolal z funkce notáře v obvodu Okresního soudu v Klatovech.

JUDr. Andreu Štěpánovou, MBA, jmenoval notářkou notářského úřadu v obvodu Městského soudu Brně, se sídlem v Brně a současně JUDr. Andreu Štěpánovou odvolal z funkce notářky notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Blansku.

Mgr. Hanu Kapicovou Kohoutkovou jmenoval notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu ve Strakonici, se sídlem ve Strakonici.

JUDr. Martina Niklová

Mgr. Jana Hyráková

Mgr. Ondřej Šíma

JUDr. Andrea Štěpánová, MBA

Mgr. Kateřinu Lukavskou jmenoval notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Příbrami, se sídlem v Příbrami.

Mgr. Andreu Cafourkovou jmenoval notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Berouně, se sídlem v Berouně.

JUDr. Marii Tomanovou, Ph.D., jmenoval notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu ve Svitavách, se sídlem v Poličce.

Ministr spravedlnosti jmenoval s účinností od 1. 2. 2016 Mgr. Viktora Semanika notářem notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Sokolově, se sídlem v Sokolově.

Dále ministr spravedlnosti jmenoval ke dni 1. 3. 2016 Mgr. Ivanu Legovou notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu Plzeň-sever, se sídlem v Plzni. Mgr. Alici Nepomuckou jmenoval ministr spravedlnosti s účinností od 15. 2. 2016 notářkou notářského úřadu v obvodu Okresního soudu v Mladé Boleslavi, se sídlem v Mladé Boleslavi. Obě notářky byly jmenovány na základě výsledku konkurzu.

Novým notářkám a novým notářům přejeme hodně úspěchů v jejich pracovní činnosti.

Ministr spravedlnosti rozhodl o odvolání JUDr. Ivy Brušákové z funkce notářky v obvodu Okresního soudu v Teplicích, a to na její vlastní žádost, dnem 31. 3. 2016. Také na vlastní žádost ministr spravedlnosti odvolal, ke dni 31. 3. 2016, Mgr. Helenu Čapkovou, notářku v Praze. Dále ministr spravedlnosti odvolal na vlastní žádost, ke dni 30. 6. 2016, JUDr. Věru Botovou, notářku v Jablonném nad Orlicí.

Za dlouholetou činnost ve prospěch notářství děkujeme a do dalšího života přejeme pevné zdraví a osobní spokojenost. ■

Redakce Ad Notam

Mgr. Hana K. Kohoutková

Mgr. Kateřina Lukavská

Mgr. Andrea Cafourková

JUDr. Marie Tomanová, Ph.D.

Mgr. Viktor Semanik

Mgr. Ivana Legová

Mgr. Alice Nepomucká

Smutná zpráva o úmrtí notáře

S lítostí oznamujeme ukončení činnosti Mgr. Jiřího Kunze, notáře se sídlem v Opavě, který zemřel dne 15. 12. 2015. Do uvolněného notářského úřadu byla náhradníkem jmenována JUDr. Hana Staníčková, notářka se sídlem v Opavě. Konkurz na obsazení uvolněného notářského úřadu se uskuteční ve dnech 5. a 6. 4. 2016 na NKČR.

S poděkováním a vzpomínkou ■

Redakce Ad Notam

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Jindřichově Hradci se sídlem v Jindřichově Hradci.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Mgr. Janě Hyrákové, která ukončila činnost notářky v tomto notářském úřadě ke dni 31. 12. 2015.

Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 22. února 2016.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 22. března 2016 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Blansku se sídlem v Blansku.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce JUDr. Andree Štěpánové, MBA, která ukončila činnost notářky v tomto notářském úřadě ke dni 31. 12. 2015.

Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 29. února 2016.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 29. března 2016 a ve středu 30. března 2016 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čkatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřední poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Opavě se sídlem v **Opavě**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáři Mgr. Jiřím Kunzovi, jehož výkon funkce zanikl dnem 15. 12. 2015. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 7. března 2016.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 5. dubna 2016 a ve středu 6. dubna 2016 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázku nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Okresního soudu v Ústí nad Orlicí se sídlem v **Jablonném nad Orlicí**.

Jde o uvolněný notářský úřad po notáře Mgr. Věře Botové, která ukončí činnost notářky ke dni 30. 6. 2016. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 29. března 2016.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 26. dubna 2016 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížky poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „notářský řád“), a podle § 2 odst. 1 předpisu Notářské komory České republiky o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ

na obsazení notářského úřadu

pro obvod Obvodního soudu pro Prahu 1 se sídlem v Praze.

Jde o uvolněný notářský úřad po notářce Mgr. Heleně Čapkové, která ukončí činnost notářky ke dni 31. 3. 2016. Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 4. dubna 2016.

Jednání před konkurzní komisí se bude konat v úterý 3. května 2016 a ve středu 4. května 2016 v době od 9:00 hodin v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.

Přehled předpokladů pro zařazení uchazeče do konkurzu ve smyslu § 7 odst. 1 notářského řádu:

- 1) státní občanství České republiky,
- 2) plná způsobilost k právním úkonům,
- 3) vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu oborů práva na vysoké škole v České republice, nebo pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, vzdělání získané v oborech práva na vysoké škole v zahraničí, anebo toto vzdělání uznané podle zvláštních právních předpisů; za toto vzdělání se považuje též vzdělání získané na právnické fakultě vysoké školy se sídlem na území České a Slovenské Federativní Republiky nebo jejich právních předchůdců,
- 4) bezúhonnost,
- 5) vykonání alespoň pětileté notářské praxe,
- 6) složení notářské zkoušky.

Přehled praxí považovaných ve smyslu § 7 odst. 2 notářského řádu za praxi notářskou:

Notářskou praxí se rozumí praxe notáře, notářského kandidáta a notářského koncipienta podle notářského řádu a praxe státního notáře a notářského čekatele podle dřívějších předpisů. Do notářské praxe Notářská komora České republiky započte zcela praxi soudce, prokurátora, státního zástupce, advokáta, komerčního právníka, soudního exekutora, soudce Ústavního soudu, asistenta soudce Ústavního soudu nebo Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, exekutorského kandidáta, justičního čekatele, asistenta soudce, asistenta veřejného ochránce práv, asistenta státního zástupce, právního čekatele prokuratury, právního čekatele státního zastupitelství, advokátního koncipienta, exekutorského koncipienta nebo právního čekatele u komerčního právníka, činnost zaměstnance Ministerstva spravedlnosti, který získal vysokoškolské vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole a který se samostatně podílel na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů; do notářské praxe ministr spravedlnosti na návrh Notářské komory České republiky z jiné právní praxe může započítat nejvýše 2 roky.

Přehled zkoušek považovaných ve smyslu § 7 odst. 3 notářského řádu za zkoušku notářskou:

Notářskou zkouškou se rozumí notářská zkouška podle notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za osobu, která složila notářskou zkoušku, se považuje i ten, kdo složil odbornou justiční zkoušku, soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou zkoušku, jednotnou soudcovskou a advokátní zkoušku, prokurátorskou zkoušku, odbornou závěrečnou zkoušku právních čekatelů, advokátní zkoušku, exekutorskou zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka.

Podmínkou zařazení uchazeče do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:

- 1) doklad o státním občanství,
- 2) prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům,
- 3) výpis z evidence Rejstříku trestů s datem vydání ne starším tří měsíců,
- 4) doklad o vzdělání ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) notářského řádu,
- 5) doklad o složení notářské zkoušky nebo jiné zkoušky (§ 7 odst. 3 notářského řádu),
- 6) doklad o alespoň pětiletém trvání notářské praxe nebo jiné praxe (§ 7 odst. 2 notářského řádu),
- 7) osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971,
- 8) doklad o zaplacení účastnického poplatku (kopie výpisu z účtu, kopie ústřížku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení uchazeče – notáře se sídlem v České republice do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod bodem 8). Podmínkou zařazení uchazeče – notářského kandidáta do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod body 6), 7), 8) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářskou praxí dokládá potvrzením notářské komory o době zápisu v seznamu notářských koncipientů a seznamu notářských kandidátů a potvrzením notáře o době trvání pracovního poměru.

Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 12 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory České republiky u UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázku nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Notářská komora České republiky odešle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátý den před jednáním konkurzní komise pozvánku k jednání na adresu uvedenou v přihlášce ke konkurzu.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

Strípky z historie 38.

Dne 25. ledna 2016 na Fakultě právnické ZČU úspěšně obhájila Vladimíra Roháčková diplomovou práci na téma *Notářský řád za vlády Maxmiliána I. Habsburského*. Konzultantem byl Stanislav Balík, oponentkou Vendulka Valentová, komisi předsedal Petr Dostálík. Komise ocenila především skutečnost, že diplomantka „předkládá překlad Maxmiliánova notářského řádu, který tím činí pro českého čtenáře více dostupným“. Konzultant ve svém posudku zdůraznil, že „v českých zemích se přitom jedná o pokus o první podrobnější zpracování dané problematiky“. Diplomová práce je k dispozici ve fakultní knihovně.

Maxmilián I. Habsburský

Francouzští králové od 16. století do Velké francouzské revoluce marně bránili obcházení pravidel stanovených Tridentským koncilem v r. 1563 pro uzavírání manželství mezi katolíky. Přestože byla obligatorně předepsána forma církevního sňatku, francouzští notáři dále vyhotovovali protokoly o smlouvě manželské a přijímali prohlášení o uzavření manželství. V praxi jim v tom nezabránilo ani nařízení z Blois, vydané v květnu 1579 Jindřichem III., ani navazující zákazy vydávané opakovaně v 17. století. K zapovězené notářské formě se uchýlovali jednak katolíci, kteří by nebyli s to splnit některou z podmínek pro uzavření sňatku, např. souhlas rodičů a příbuzných, jednak především protestanti, kteří po r. 1685 nemohli manželství uzavřít oficiálně před protestantskými duchovními. Možnost protestantů uzavřít sňatek před světským úředníkem zavedl svým ediktem až Ludvík XVI., paradoxně pouhé dva roky před propuknutím revoluce.

Ještě v osmdesáti letech působil v roce 1935 jako notář v Novém Bydžově českobudějovický rodák Antonín Sixl. Absolvent jindřichohradeckého gymnázia a právnické fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity nastoupil jako notářský koncipient k Františku Fáčkoví, který byl pokládán za „vzácného a nesmlouvavého vlastence a bojovníka za česká práva“. V r. 1891 byl Sixl jmenován po Josefu Štolbovi notářem v Nechanicích a nakonec v r. 1910 v Novém Bydžově. „Ve svém posledním působišti v Novém Bydžově byl v různých směrech význačným činitelem, ať jako předseda místní organizace čsl. národní demokracie, nebo jako předseda ředitelství Novobydžovské spořitelny, předseda Div. Jednoty Jirásek, předseda pořadatelského výboru Merendy, této staroslavné a dnes po celém světě známé studentské slavnosti, datující svůj vznik již z dob Marie Terezie a v roce 1921 po 25leté přestávce znovu oživené a jako člen četných korporací národních a kulturních.“ Gratulaci k Sixlovu životnímu jubileu přinesl časopis České právo, kde bylo též konstatováno, že „ve svém povolání neviděl nikdy jen prostředek k vydělávání, nýbrž poslání pomáhati a raditi svým spoluobčanům, tedy to, čemu sám říká, *oficium boni viri*.“

V pořadí pátý Jugoslávský právní sjezd se konal ve dnech 6. až 9. října 1932 v Dubrovniku. Předmětem jednání v první sekci bylo „uznání ústního testamentu a jeho uzákonění v novém občanském zákoníku“. Názory jednotlivých diskutujících byly, jak se lze dočíst v časopisu České advokacie, zprvu diametrálně odlišné. Dr. Arandjelovič tak navrhl, „aby v příštím občanském zákonu nebylo pojato zvláštní ustanovení o ústním testamentu. Naproti tomu návrh dra Sajovice vyzněl v tom smyslu, aby byl v novém občanském zákoně připuštěn vedle písemného též ústní testament.“ Výsledkem jednání byl pak závěr, aby „oba tyto návrhy byly předloženy zákonodárným činitelům s tím, aby bylo hleděno docílit kompromisní řešení (připustnost také ústního testamentu, avšak jen v případech výjimečných)“.

Ke sporům o poštovní docházelo mezi notáři a poštovními úřady v r. 1921. Podle časopisu České právo se množily stížnosti notářů na to, že „poštovní úřady vybírají stále ještě při nedoručených obálkách k úmrtím zápisům poštovní od notářů a že požadují, aby veškerá usnesení notářů co soudních komisařů byla opatřena doporučeným i návratným“. Věc dospěla až na Ministerstvo spravedlnosti poté, kdy pražské poštovní ředitelství „vyzvalo okresní soud jeho sídla, aby nepropůjčoval soudních obálek notářů co soudnímu komisaři“. U ministerstva intervenoval poté Spolek notářů československých, jemuž bylo přislíbeno zjednání nápravy. ■

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
člen redakční rady Ad Notam

Kacířská úvaha o odkazovnících

Mnou předkládaný fejeton – jak již ostatně ze samotného smyslu slova „fejeton“ plyne – neusiluje o podrobnou právní analýzu otázek spojených s opětovným zavedením institutu odkazu a odkazovníků, tedy institutu zvaného na základě latinského pojmosloví *legatum* a *legatář*, v našem novém občanském právu. Takový rozbor ostatně již zdařile provedl Martin Šešina ve svém článku „Postavení odkazovníka v řízení o pozůstalosti“ v čísle 4/2015 Ad notam.

Mám spíše ambici poukázat na společenský dopad této znovú obnovené právní úpravy a současně na to, jak je možno se s platnou staronovou úpravou v praxi vyrovnat. Jako celoživotní fanda dědického práva si dovoluji připodobnit dědické právo ve svém hmotně a procesněprávním celku k symfonii, v níž musí všechny nástroje ladit s jejím celkovým vyzněním a smyslem. Nemohu se zbavit dojmu, že institut odkazovníků tvoří v celé symfonii dědického práva v české realitě této doby prvek disharmonický.

Dnes již víme, jaký je rozdíl mezi termíny „dědic“ a „odkazovník“. Když jsem však před 45 lety v roce 1971 začal psát svou rigorózní práci na téma „Závět“, prostudoval jsem dědické právo v historickém vývoji, zejména dědickou pasáž rakouského občanského zákoníku. To bylo mé první setkání s tímto zákoníkem. Připadal mi, jako by pocházel z jiné planety, a to přitom v té době u nás po 130 letech své aplikace v českém prostředí neplatil teprve pouhá dvě desetiletí.

Při jeho četbě jsem se seznamoval se starými, archaicky působícími českými právními pojmy (např. pozůstalost, poslední pořízení, svěřenské náhradnictví, výminka, dovětek, ale také odkaz či odkazovník). Bylo mi brzy jasné, že se jednalo o propracovanou, současně však pořádně složitou právní úpravu. V mých očích rakouský občanský zákoník získával auru nedosažitelné právní dokonalosti, o níž bylo možné českému právníkovi té doby jen snít. V tomto ohledu jsem jistě nebyl jediný.

Ale již tehdy mi vrtala hlavou otázka, proč ABGB rozlišoval mezi dědici a odkazovníky. Proč odlišoval mezi dědici dědického podílu a mezi osobami nabývajících smrti jen právo na jednotlivou věc. Víím sice, že se jedná o darování z dědictví, že úprava má původ v římském právu, že zůstavitel má možnost stanovit, aby se odkazem „obdarovaná“ osoba (tedy odkazovník) nepodílela na osudu celé pozůstalosti. Chápu, že v původu celého institutu stála snaha uchování celku pozůstalosti v rukou pokud možno jedné osoby a s tím spojené zajištění celku rodinného jmění pod jednotným vedením.

Avšak již tehdy mi složitost celé právní konstrukce odkazu a odkazovníků nepřipadala adekvátní efektu, jaký taková úprava přinášela. Má-li přece dědické právo sloužit dobře svému účelu, za který jsem považoval a považuji dodnes urychlenou a spravedlivou realizaci zůstavitelových představ o osudu jeho majetku po smrti, nemělo by být zbytečně složité a nepochopitelné.

Ovšem před ABGB jako celkem jsem se celý svůj právnícký život skláněl v hluboké – možná až přehnané – úctě jako k symbolu jisté právní dokonalosti. Mnohé přece naznačoval pouhý pohled na bohaté, fungující a ve všech směrech prosperující sousední Rakousko odchované dnes již více než dvoustoletou úspěšnou aplikací právě ABGB.

V době, kdy se na konci mého právníckého života chystala a posléze opravdu proběhla kardinální změna občanského a zejména dědického práva čerpající ve velkém rozsahu právě z ABGB, nabýval jsem značné pochybnosti

o potřebě recepce institutů odkazovníků pro českou společnost na začátku jednadvacátého století.

Nelze přehlédnout, že ABGB se z velké části připravoval již ve druhé polovině 18. století v době, kdy v Rakousku vládla absolutní monarchie, tedy ve zcela jiných podmínkách, než jsou podmínky parlamentní demokracie na prahu 21. století. Je mi ovšem současně jasné, že právní konstrukce odkazů pocházela z římského práva a byla akceptována i v nerealizovaném vládním návrhu nového občanského zákoníku.

Jestliže však NOZ přejímal z rakouského dědického práva jen některé právní instituty, a jiné nepřevzal (např. institut pro rakouské dědické právo tak zásadní, jako byla ležící pozůstalost – *hereditas iacens*), pak by bylo správné, aby bylo také v jiných směrech přihlédnuto k dosavadní právní úpravě dědického práva platné na našem území téměř 50 let a ke zvyklostem a návykům, které se v českém obyvatelstvu v posledních desetiletích vytvořily, jakož i k zájmům a potřebám široké občanské veřejnosti. V prvé řadě k nim patřila jistota, že vše ohledně dědictví vyřeší notář jménem soudu většinou v jediné listině, která je po své právní moci závazná.

A tomu obnovení institutu odkazovníků, kteří nastupují vždy jako věřitelé dědice či dědiců a kteří se nestávají účastníky řízení o pozůstalosti, jednoznačně odporuje. Stejně tak se domnívám, že historická potřeba zachování jednotného zůstavitelova rodinného majetku v jedné rukou je v současné české realitě natolik výjimečná, že rozhodně neodů-

vodňuje důvod znovuoobnovení mimořádně složité právní úpravy odkazů a postavení odkazovníků po smrti zůstavitele.

V samotném dědickém právu bylo zapotřebí změnit mnohé (např. různé formy příkazů či náhradnictví, popř. jisté formy dědické smlouvy), dovoluji si však tvrdit, že institut odkazů a odkazovníků dosavadní česká dědická praxe nijak nepostrádala. Předchozí praxe, kdy současní odkazovníci vystupovali jako dědicové, nikterak zůstavitelovu vůli neomezovala a nebránila mu konkrétní drobné věci odkázat jednotlivým dědicům.

Dále je třeba si povšimnout toho, že fakticky je postavení odkazovníků v řízení o pozůstalosti na rozdíl od postavení dědiců postavením druhořadým a často zůstává na odkazovnicích, aby si svůj předmět odkazu na dědicích sami „vyběhali“. Oproti předchozí úpravě se sice odkazovníci zbavili odpovědnosti za dluhy pozůstalosti, na druhé straně jim reálné získání předmětu odkazu od dědiců může činit těžko překonatelné potíže. Předně se ani o výsledku řízení o pozůstalosti, kde se může rozhodovat i o povinnosti jednotlivých dědiců k uspokojení odkazu, nemusí – vzhledem k tomu, že nejsou účastníky řízení – ani dozvědět.

Konstrukce odkazu jako pohledávky na vydání předmětu odkazu posouvá řízení o pozůstalosti i po jeho skončení do vztahu mezi dědici a odkazovníkem, kdy je na odkazovníkovi, aby se o faktické nabytí odkazu postaral. V případě, že dědicové budou činit potíže při vydání předmětu odkazu, nezbude odkazovníkům než absolvovat trnitou a nákladnou cestu českého sporného soudnictví. Víme přitom dobře, jak drahá a pomalá je cesta soudního sporu v naší zemi.

To kontrastuje s dosavadní úpravou, podle níž osoby ve stejné pozici jako současní odkazovníci, tj. dědicové jednotlivých věcí, získali pravomocným rozhodnutím o dědictví bez potřeby jakékoliv další aktivity jednoznačný soudní titul o nabytí této věci do svého vlastnictví.

Úprava zákona o zvláštních řízeních soudních, který odkazovníky nepovažuje za účastníky řízení, mi proto připadá vůči odkazovníkům bezohledná. Často se díky této úpravě může naplnit známá zásada „o nás bez nás“. Je přece zřejmé, že obtížení odkazem může být často závislé na určení hodnoty pozůstalosti, případně na praktickém uplatnění zásady, že každému dědici musí zůstat alespoň jedna čtvrtina odkazy nezatížená v řízení o pozůstalosti.

Uvědomuji si, že se jedná o pláč nad rozlitym mlékem, že NOZ prostě platí a my spíše musíme uvažovat o tom, co se dá případně spravit nyní. Mám na mysli jednak možný soudní výklad platného práva, tak i případnou změnu některých zákonných ustanovení.

Určité náznaky vyvolává samotná notářská praxe, která se v posledních dvou letech vyvíjí. Lze předpokládat, že notáři při formulaci posledních pořízení mají tendenci se ustano-

vení odkazu a odkazovníka spíše vyhýbat a že využívají již rozšířeného výkladu, který umožňuje faktický odkaz jednotlivé věci (zejména nemovitosti) určité osobě považovat za stanovení dědického podílu s hodnotou ve vztahu k celku pozůstalosti.

Domnívám se tedy, že stávající úprava neznamená, že by v úsilí o ochranu práv odkazovníků bylo nutno úplně skládat ruce do klína. Je jistě správné, když notáři již při sepisování notářských zápisů o závětech, dovětcích či dědických smlouvách řádně pořizovatelům vysvětlí dopad zřízení odkazu pro samotného odkazovníka v průběhu řízení o pozůstalosti. Je rozumné využít možnost, které skýtá dnes již rozšířený výklad, že dědici (a nikoliv tedy odkazovníky) se mohou stát při splnění určitých podmínek osoby, jejichž dědický podíl byl v posledním pořízení vymezen pouze zanecháním určité věci. Není tedy nezbytně nutné zůstavovat v posledním pořízení jednotlivé věci (zejména nemovitosti) formou odkazu.

Za správné také považuji tendenci přizvat odkazovníka k řízení o pozůstalosti ve všech případech vypočtených ve výše uvedeném článku Martina Šešiny. Jsem přesvědčen o tom, že klíčové je ustanovení § 6 zákona o zvláštních řízeních soudních. Toto ustanovení považuje za účastníky řízení osoby, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Již ze samotné velmi široké formulace tohoto ustanovení podle mého názoru plyne, že odkazovníky je možno (ale není nutno) považovat za účastníky řízení prakticky v každém pozůstalostním řízení, v němž se postupuje podle posledního pořízení, jímž zůstavitel zřídil odkaz.

V takových věcech se přece o osudu zřízených odkazů určitou formou (buď pozitivní, nebo negativní) jedná téměř vždy, a jsou tedy dány podmínky k účastenství odkazovníků v řízení. Ačkoliv tedy samotná zvláštní procesní ustanovení o účastnících v řízení o pozůstalosti v zásadě (mlčky) odkazovníky za účastníky řízení nepovažují, domnívám se, že je namístě minimálně v každém případě, v němž je zřejmý přímý dopad výsledků řízení na zůstavitelem zřízený odkaz, odkazovníka za účastníka řízení přibírat. Za správné rovněž považuji uvádět v rozhodnutích o dědictvích, který dědic či více dědiců jsou obtíženi odkazem zůstavitele.

Právní úpravy s sebou přinášejí mnohdy nechtěné dopady a situace. Šedá je teorie a zelená je praxe života. Je na notářích jako soudních komisařích, aby v řízení postupovali v souladu se zájmem všech zainteresovaných osob a také i v souladu se zájmem vlastním.

Čeští notáři se vždy vyznačovali erudicí i citem k problémům osob, jejichž záležitosti mohou ovlivňovat. Jistě i nový institut odkazovníků „vstřebají“ tak, aby nikomu nebylo zbytečně ublíženo. Právě takový jejich přístup je příčinou skutečnosti, že notáři jsou po celou dobu své novodobé existence od poloviny předminulého století občanskou veřejností tak přátelsky vnímáni. ■

JUDr. Karel Wawerka,
emeritní notář

CONTENTS

ARTICLES

- Lenka Holíková: Cohabitant person as an heir 3
 Martina Daduová, Ondřej Horák: New inheritance law and interwar
 recodification 8
 Filip Plašil: Loose forth under § 1585 NOZ and forced share 13

IT

- Notarial Information System 18
 Are there safe streets on the Internet? 21

CASE LAW

- Legal opinion of the civil and commercial board
 of the Supreme Court on matters of entries of business corporations
 in the Commercial Register 23

INTERVIEW

- Michal Bobek, the first Czech Advocate General at Court of Justice
 of the European Union 28

INHALTSVERZEICHNIS

ARTIKEL

- Lenka Holíková: Lebensgefährte als Erbe 3
 Martina Daduová, Ondřej Horák: Neues Erbschaftsrecht
 und Zwischenkriegs-Rekodifizierung 8
 Filip Plašil: Freies Viertel laut § 1585 NOZ und Pflichtteil 13

IT

- Notar-Informationssystem 18
 Gibt es sicheren Straßen im Internet? 21

JUDIKATUR

- Stellungnahme des Zivil- und Handelskollegiums des Obersten
 Gerichts zu Fragen von Einträgen der Handelskorporationen
 in das Handelsregister 23

GESPRÄCH

- Michal Bobek, der erste tschechische Generalanwalt
 des Gerichtshofes der Europäischen Union 28

CONTENU

ARTICLES

- Lenka Holíková: La personne de cohabitation comme le héritier 3
 Martina Daduová, Ondřej Horák: Le droit nouveau successoral
 et la re-codification entre deux guerres 8
 Filip Plašil: Le quart libre suivant § 1585 du nouveau code civil
 et la partie obligatoire 13

IT

- Le système notarial informatif 18
 Existent les rues véridiques sur Internet? 21

JURISPRUDENCE

- L'attitude de l'assemblée civile et commerciale de la Cour suprême
 aux quelques questions des écritures de corporations commerciales
 en registre du commerce et des sociétés 23

ENTRETIEN

- Michal Bobek, le premier avocat tchèque général au palais
 de justice de l'UE 28

CURRENT EVENTS

- JUDr. Roman Fiala has become the Lawyer of the Year 2015
 in the category of civil law 31

REVIEW & ANNOTATION

- Inheritance according to the new Civil Code 32
 A bird in the beehive 33

WORTHY OF ATTENTION

- 34

MONITORING OF INTERNATIONAL PRESS

- 36

INFORMATION UPDATE FROM NOTARY CHAMBER

- Commencement and termination of notary activity 38
 Competitions for filing of vacant Notarial Offices 40

EXCERPTS FROM HISTORY

- Stanislav Balík: Excerpts from history 38 45

FEATURE ARTICLE

- Karel Wawerka: Heretical contemplation on legatees 46

AKTUELL

- JUDr. Roman Fiala wurde zu dem Anwalt des Jahres 2015
 in der Kategorie des bürgerlichen Rechts 31

REZENSION & ANNOTATION

- Erbschaftsrecht laut des neuen Zivilgesetzbuches 32
 Ein Vogel in dem Bienenstock 33

WISSENSWERTES

- 34

MONITORING DER INTERNATIONALEN PRESSE

- 36

INFORMATIONEN AUS DER NOTARIATSKAMMER

- Beginn und Ende der Tätigkeit von Notaren 38
 Stellenausschreibung zur Besetzung freier Notarämter 40

GESCHICHTSSPLITTER

- Stanislav Balík: Geschichtssplitter 38 45

FEUILLETON

- Karel Wawerka: Ketzerische Überlegung über die Vermächtnisnehmer 46

ACTUELLEMENT

- JUDr. Roman Fiala est devenu l'avocat de l'année 2015
 dans la catégorie du droit civil 31

RAPPORTS & ANNOTATIONS

- Le droit héritier suivant le nouveau code civil 32
 L'oiseau dans la ruche 33

MÉRITE VOTRE ATTENTION

- 34

REVUE DE PRESSE INTERNATIONALE

- 36

INFORMATIONS DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

- Début et cessation d'activités des notaires 38
 Concours en vue d'occuper des études de notaires vacantes 40

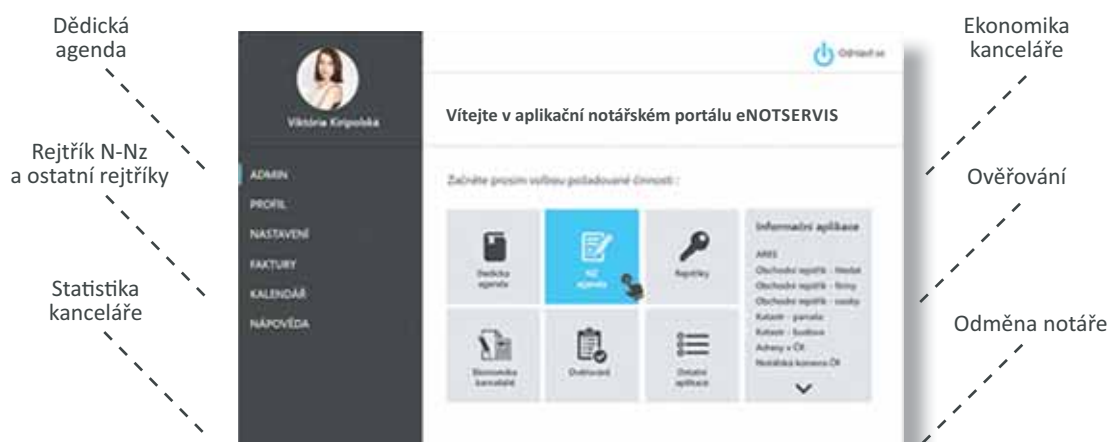
FRAGMENTS D'HISTOIRE

- Stanislav Balík: Fragments d'histoire 38 45

FEUILLETON

- Karel Wawerka: La réflexion hérétique sur l'ensemble des liens 46

eNOTSERVIS - nejrozšířenější software pro notáře

eNOTSERVIS - dokonalost jednoduchosti

- ✓ Notářská agenda na jednom místě
- ✓ Obousměrné propojení s datovou schránkou
- ✓ Výpočet odměny notáře
- ✓ Veškeré rejstříky a výkazy jedním kliknutím
- ✓ Propojení s informačními systémy veřejné správy
- ✓ Tvorba a evidence daňových dokladů
- ✓ Dohled nad platbami
- ✓ Automatické vytváření dokumentů ze šablon
- ✓ Příznivé pořizovací podmínky, nízké provozní náklady
- ✓ Lokální ukládání dat ve Vaší síti, nejvyšší míra bezpečnosti
- ✓ Možnost šifrovaného vzdáleného přístupu k systému
- ✓ Unikátní plnohodnotná aplikace

Již **20 let** pečujeme o notáře a vyvíjíme software.

RENOMIA, největší pojišťovací makléř v České republice, je partnerem Notářské komory ČR pro oblast pojištění.

Ceníme si své nezávislosti, která nám umožňuje stát vždy na straně klienta

Spolupracujeme se stabilními pojišťovacími společnostmi a pečlivě posuzujeme desítky pojišťovacích produktů. S Vámi pak vybíráme tu nejvhodnější kombinaci a zároveň využíváme své velikosti k vyjednání těch nejvýhodnějších podmínek. Rychle, pro Vás a s radostí.

- Pracujeme ve Vašem zájmu
- Detailně známe český i mezinárodní pojišťovací trh
- Přinášíme objektivní informace
- Zajistíme rychlou likvidaci škod
- Poskytujeme všechny druhy pojištění podle potřeby

Mgr. Tereza Poláková
mobil: +420 602 555 983
tereza.polakova@renomia.cz

Členům Notářské komory, jejich rodinným příslušníkům a zaměstnancům nabízíme velmi **výhodné programy** soukromého pojištění vozidel, nemovitosti, domácnosti, cestovního pojištění a životního pojištění

Rádi Vám zpracujeme nezávaznou nabídku pojištění.

SLOUŽÍME VÁM S RADOSTÍ

www.renomia.cz